

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Tuğba YENİGÜN

ETNOCOĞRAFYA BAKIMINDAN ANTALYA'DA YAŞAYAN ROMANLARIN
MEKÂNSAL ANALİZİ

Coğrafya Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Tuğba YENİGÜN

ETNOCOĞRAFYA BAKIMINDAN ANTALYA'DA YAŞAYAN ROMANLARIN
MEKÂNSAL ANALİZİ

Danışman

Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK

Coğrafya Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2020

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Tuğba YENİGÜN'ün bu çalışması, jürimiz tarafından Coğrafya Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Dr. Öğr. Üyesi. Halil HADİMLİ (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK (İmza)

Üye : Doç. Dr. İsmail KERVANKIRAN (İmza)

Tez Başlığı: Etnocoğrafya Bakımından Antalya'da Yaşayan Romanların Mekânsal Analizi

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 17/07/2020

Mezuniyet Tarihi : 10/09 /2020

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Etnocoğrafya Bakımından Antalya’da Yaşayan Romanların Mekânsal Analizi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımda yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

İmza

Tuğba YENİGÜN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Tuğba YENİGÜN
Öğrenci Numarası	20165264014
Enstitü Ana Bilim Dalı	Coğrafya
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK
Tez Başlığı	Etnocoğrafya Bakımından Antalya'da Yaşayan Romanların Mekânsal Analizi
Turnitin Ödev Numarası	1371821893

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 97 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 20/08/2020 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 11

alıntılar dahil % 14 'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

21/08/2020

(imzası)

Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iii
TABLOLAR LİSTESİ	iv
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	v
HARİTALAR LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
ÖNSÖZ	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ROMANLARIN TARİH VE SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

1.1. Roman-Çingene Tarihi ve Tanımı	14
1.1.1. Türkiye’de Romanlar	25
1.1.2. Cumhuriyet Döneminde Romanlar	29
1.2. Romanların Sosyo-Kültürel Özellikleri	31

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ GENEL COĞRAFİK ÖZELLİKLERİ

2.1. Araştırma Sahasının Fiziki Coğrafya Özellikleri	36
2.2. Araştırma Sahasının Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Özellikleri	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE BULGULAR

3.1. Araştırmanın Hipotezi	44
3.2. Araştırmanın Amacı	44
3.3. Araştırmanın Önemi	44
3.4. Araştırma Soruları	44
3.5. Araştırma Sınırlılıkları	45
3.6. Araştırma Yöntemi	45
3.7. Araştırma ile İlgili Daha Önce Yapılan Çalışmalar	45
3.8. Romanların Mekân Seçimi	46
3.8.1. Yaş Aralıkları	50
3.8.2. Eğitim Durumu	51
3.8.3. İş ve Gelir Durumları	52
3.9. Yaşadıkları Mekânları Seçerken Etkili Olan Faktörler	55
3.10. Kültürel Peyzaj ve Mekân	66

SONUÇ	72
KAYNAKÇA.....	78
ÖZGEÇMİŞ	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1 Romanların Merkez Muratpaşa İlçesi Nüfus Sayıları Grafiği.....	48
Şekil 3.3 Romanların İlçe Mahalle Nüfus Sayıları Grafiği	49
Şekil 3.4 Romanların Meslek Grupları ve Sayısı Grafiği.....	53
Şekil 3.5 Romanların Gelir Durumu Grafiği	54

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1 Romanların Merkez Muratpaşa İlçesi Nüfus Sayıları	47
Tablo 3.2 Romanların İlçe Mahalle Nüfus Sayıları.....	48
Tablo 3.3 Yaş Durumları	50
Tablo 3.4 Eğitim Durumu.....	52
Tablo 3.5 İş Durumu.....	53
Tablo 3.6 Gelir Durumu	54

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto 1.1 Çingene Kadınları	15
Foto 1.2 Hindistan Çingeneleri.....	18
Foto 1.3 İspanyol Çingeneleri	20
Foto 1.4 İngiliz Çingeneleri.....	23
Foto 1.5 Göçebe Çingeneler	26
Foto 1.6 Çingene Yerleşkesi.....	27
Foto 1.7 Roman Düğünü	32
Foto 1.8 Kakava Şenlikleri	34
Foto 1.9 Kakava Şenlik Ateşi	35
Foto 2.1 Tazı Kanyonu - Manavgat.....	37
Foto 2.2 Düden Şelalesi – Muratpaşa.....	38
Foto 2.3 Alanya’dan Bir Görünüm.....	39
Foto 2.4 Apollon Tapınağı - Side/Manavgat	40
Foto 2.5 Alanya Kalesi – Alanya	42
Foto 2.6 Antalya Portakal Film Festivali - Antalya.....	43
Foto 3.1 Roman Mahallesinden Bir Görünüm- Zeytinköy	47
Foto 3.2 Roman Mahallesinden Bir Görünüm- Zeytinköy	49
Foto 3.3 Roman Mahallesinden Bir Görünüm-Manavgat	50
Foto 3.4 Roman Mahallesinde Bir Ev İçi Görünüm.....	51
Foto 3.5 Kaleiçi’nde Bulunan Roman Faytoncu	54
Foto 3.6 Roman Mahallesinden Bir Görünüm-Serik	55
Foto 3.7 Zeytinköy-Yeşildere Mahallesinden Bir Görünüm.....	67
Foto 3.8 Roman Mahallesinden Bir Görünüm	68
Foto 3.9 Roman Mahallesinden Bir Görünüm – Manavgat	69
Foto 3.10 Roman mahallesinden bir görünüm-Manavgat	69
Foto 3.11 Roman Mahallesinden Bir Görünüm –Serik.....	70
Foto 3.12 Roman Mahallesinden Bir Görünüm- Serik	71

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.1 Çingenelerin Göç Güzergâhı	17
Harita 1.2 Çingenelerin Göç Yolu-2.....	21
Harita 2.1 Antalya İli Lokasyon Haritası.....	36
Harita 3.1 Alanya Çıplaklı Mahallesi	59
Harita 3.2 Finike Yuvalı Mahallesi	60
Harita 3.3 Serik Merkez Mahallesi.....	61
Harita 3.4 Manavgat Çayyazı Mahallesi	62
Harita 3.5 Manavgat Emek Mahallesi	63
Harita 3.6 Manavgat Şelale Mahallesi.....	64
Harita 3.7 Muratpaşa İlçesi Roman Mahalleleri (Deniz-Yüksekalan-Sinan-Haşimişcan- Çaybaşı-Zerdalilik-Doğuyaka-Gebizli-Yeşildere-Kızıllarık Mahalleleri)	65

ÖZET

Bu çalışmada Antalya ilinde yer alan Roman (Çingene) etnosunun Antalya sınırları içerisindeki coğrafi dağılışı, sosyo-kültürel özellikleri, demografik yapıları, eğitim durumları, tarihsel serüvenleri, ekonomik düzeyleri ve bu süreçte Antalya ilinde mekâna dair yaşadıkları sorunların nasıl çözümlenmesinin coğrafik bakış açısıyla yorumlanması amaçlanmıştır. Bu etno grubun Antalya halkı tarafından nasıl karşılandığı, Antalya halkının etnik algıları yorumlanıp tartışılacaktır. Ayrıca Roman etnosunun eğitim, sağlık, sosyal, kültürel ve ekonomik alanda karşılaşmış oldukları sorunların ve yanı sıra bu sorunların nasıl oluştuğuna ışık tutulacak ve nasıl çözüm önerisi geliştirilebileceği tartışılacaktır. Romanların Antalya ili ve ilçeleri açısından avantaj ve dezavantajları irdelenip bunlara yanıt aranacaktır. Antalya ilinde bulunan Romanlar belirli mahalle ve ilçe merkezlerinde toplanmış olup sosyal yaşamlarında kapalı bir yaşam tarzı benimsemişlerdir. Genel itibari ile kendi kimliklerini (Roman) reddetmektedirler. Bulundukları mekanda yaşayan etnik gruba dahil olmakta ya da çoğunluk olarak bulunulan mekanda yerleşim gösteren gruplara uyum sağlamaktadırlar. Yaşadıkları mekanlarda kendi etnik grubundan olmayan kişiler bulunmamaktadır ve kendi etnik grubuna dahil olmayan insanlarla iletişimleri çok kuvvetli değildir. Antalya merkez ilçelerde belirli alanlarda yerleşmelerini devam ettirdikleri tespit edilmiştir. Fakat Antalya iline bağlı bulunan ilçelerde dağınık bir yerleşme söz konusudur. Bu süreçte elde edilen veriler analiz edilerek Arcgis programına aktarılacak ve gerekli haritaların oluşması için altlık veri tabanları üretilmiştir. Böylece mekâna dair bilgilerin analiz edilmesi ve yorumlanması sağlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çingeneler, Antalya, Etnocoğrafya, Kültürel Coğrafya.

SUMMARY
SPATIAL ANALYSIS OF ROMANES LIVING IN ANTALYA WITH REGARD TO
ETNOCOGRAPHY

In this study, it is aimed to interpret the geographical distribution of Roma (Gypsy) ethnos in Antalya province, their socio-cultural characteristics, demographic structures, educational situations, historical adventures, economic levels and geographical viewpoints on how to solve the problems of space in Antalya. This ethno group's viewpoints of the people of Antalya will be discussed with the ethnic perceptions of the people of Antalya. It will also be illuminated the problems that the Roma ethnos are faced in education, health, social, cultural and economic environment, as well as how these problems are generated, and how solutions can be developed. The advantages and disadvantages of the Roma in terms of the provinces and districts of Antalya will be examined and solutions will be sought. Roma in the province of Antalya have gathered in certain neighborhoods and district centers and have adopted a closed lifestyle in their social lives. In general they reject their own identity (Roman). They fit into groups with ethnic groups living on the premises or with groups that are located on the majority of the spaces. There are no non-ethnic groups in the places where they live, and their communication with people not involved in their ethnic group is not very strong. It has been determined that they continue to settle in certain areas in central districts of Antalya. But there are scattered settlements in the districts of Antalya. The data obtained in this process will be analyzed and transferred to the ArcGIS program and baseline data bases will be produced to generate the necessary maps. So that the information about the place will be analyzed and interpreted.

Keywords: Gypsies, Antalya, Ethnography.

ÖNSÖZ

Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada daha önce Coğrafya alanında konusu fazla geçmeyen Romanların coğrafya ilkeleri çerçevesinde mekâna yansımaları incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşme uygulanmıştır. Ayrıca literatür taraması yapılarak literatürdeki açık kapatılmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda Romanların belirli mekânlarda yer edinimleri ile birlikte bu mekânları neden seçtiklerine dair bulgulara erişilmiştir.

Tez konumun belirlenmesinde katkı sağlayan ve her konuda yardımcı olan sayın danışmanım Mustafa ERTÜRK'e, tüm yüksek lisans dönemim boyunca bana her türlü desteği veren çok değerli Aileme özellikle yüksek lisans eğitimim süresinde her zaman yanımda olan sevgisini ve fikrini esirgemeyen kardeşim Merve YENİGÜN'e, beni hep teşvik eden arkadaşlarım Gülşah YILMAZ ve Emirhan BERBEROĞLU'na ve bu çalışmamı yaparken destek sağlayan Bilimsel Araştırmalar Proje Birimi'ne teşekkürü borç bilirim.

Tuğba YENİGÜN

Antalya, 2020

GİRİŞ

Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre Kültür; Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin, bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünüdür (<https://sozluk.gov.tr/>, erişim tarihi: 06.05.2020).

Kültür, bir topluma veya halk topluluğuna sanat eserleri ve düşüncelerin bütünüdür. Ayrıca kültür, yargılama, zevk ve eleştirme kabiliyetlerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş bir biçimdir. Özetle bireyin kazandığı bilgilerdir (Özey,2014:4). Edward Burnett Tylor 1877 yılında yapmış olduğu tanımlamalarla kültürü bir toplumun üyesi olunarak bir insan tarafından alınan bilgi, sanat, hukuk, ahlak, yetenek ve alışkanlıklar içeren karmaşık bir bütün olarak açıklar. R. Linton'a göre ise kültür, öğrenilen davranışların sonuçları ve bu davranışların yapılandırılması şeklinde tanımlar. Antropolog Geertz'e göre kültür bireylerin yargılamaları yapmak için inanç semboller, ifade, değerler çerçevesinde duygularını ifade etmek şeklinde tanımlar. Kottak kültürel öğrenme şeklini şu şekilde ifade eder; insanların inanç ve davranışlarında gelenek ve göreneklerin var olduğunu ve bu gelenekler ile nesiller boyunca geliştirilmiş olan fikirlerin dâhil olduğunu belirtir.

Kültür yaşam biçimi olmakla birlikte fikirleri, maddi nesneleri, tutum ve değerleri, davranışları ifade eder. Kültür ortak olan gelenekleri, inanç ve ilgi alanları bir grup insan için yaşam biçimidir. Bu yaşam biçimi içerisinde tarih, dil, din, devlet, sanat, edebiyat, yemek vb. unsurları içerir. Böylece kültür bu bilgi ve tutumları paylaşan, belirli grup üyeleri tarafından gelecek nesillere aktarılır. (Özey,2014:5).

Kültürün en sık rastlanan tanımı bir grup insanın ortak yaşam tarzı şeklindeki ifadesidir. Bir grubun veya toplumun farklı olması onların kültürlerini oluşturmaktadır. Kültür için en doğru tanım belki de şu şekildedir : “Belirli bir zamanda belirli bir yerde yaşayan belirli bir grup insanın karakteristik hayat tarzıdır”. Kültür öğrenilen bir davranış olarak kültürel normlar yoluyla nesilden nesile aktarılmaktadır. Davranış, ideoloji, konuşma, teknoloji, kültürel değerleri vb. durumlar bir kültür içinde insanları birbirlerine bağlar ve bütünleştirir (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 95).

Latince anlamı üretmek olan kültür Arapçada ve Türkçede de kullanılan toprağın işlenmesi anlamını taşıyan hars sözcüğüne karşılık gelmektedir. İnsanlık tarihinde üretim sadece tarımsal açıdan değil teknik ve teknolojik düzeyde gelişen bir durumdur. Kültür toplumda bir birikime dayanmaktadır. Bu birikim işleme (avcılık, tarım, maden, metalürji ve

enerji), zanaat (tüketim eşyaları ve bunların teknik sorunlarının çözümü), dönüştürme (maddenin teknolojik olarak fiziksel ve kimyasal değişimi), yaşam alanı yani mekan değiştirme (mimari, ulaşım için yol ve çevre düzenlemesi) şeklinde oluşur (Ertürk,2010: 25).

Coğrafya içerisinde ise Kültür coğrafyası ya da Kültürel coğrafya kültürle ilgili olan coğrafyayı temsil eder. İnsan kültürlerinin, insan-çevre ilişkilerini inceleyen bir bilimdir. Kültürel coğrafya arazi ve insan arasındaki çevre ile etkileşim yollarının dönüşüm halidir. Kültürel coğrafya insanın yaşamış olduğu her şeyi açıklamaya çalışır. İnsanların giydikleri giysiler, yedikleri yemekler, becerileriyle yapılmış mimari eserler, davranışları, kişiler arası düzenlenen etkinlikler, aile yapıları vesaire özelliklerin tümünü içinde barındırır. Kültürün unsurları olan din, dil, giyim, sanat, örf ve adetler, anne ve babadan çocuklarına aktarılır, eğitim ile öğrenilir ve radyo-televizyon, film, müzik aracılığıyla yeni nesillere aktarılır. Bir kişinin hayatında yapmış olduğu ya da yapacağı her şey şeklinde tanımlanan kültür toplam bilgi, tutum ve davranışlarla bir grup üye tarafından aktarılmaktadır. Bu grup bir coğrafya içinde yer alan kültürü ve kimliği paylaşır. Kültürleşme yenilikleri benimsenmesi ve bununla birlikte yaşanan toplumsal değişimlerdir. Din, dil, gelenek, ahlak, sanat stilleri, mutfak özellikleri, estetik normları, aile yapıları, akrabalık kavramları, toplumsal cinsiyete yönelik tutumları vb. hepsi kültür elemanı olarak adlandırılır ve bu elemanlar tüm kültürlerde ortak özellikler oluşturur (Özey,2014:12).

Kültürün bileşenleri üç tanedir. Bunlar:

1. İnançlar,
2. Kurumlar,
3. Teknolojidir.

Kültürün bileşenlerinden olan inanç çok önemlidir. İnançlar bazen aynı bölgede paylaşabiliyorken bazen de ayrı olabiliyor. Örnek vermek gerekirse Kudüs şehri üç büyük dinin bir çakışma noktasıdır. Cami, havra, kilise yan yanadır. Kültürün bileşenlerinden olan kurumlar ise ülkenin ya da şehrin kültürel tanıklarındır. Şehrin genel görünümü ve kurumların dağılışı dikkat çeker. Çoğunlukla başkentler, yönetim, sosyal, idari, siyasal yapılanmada kurumları görürüz. Teknoloji dikkat çeken bir kültür bileşenidir. Bileşenler sürekli etkileşim halindedir. Ana bileşenlere dikkat çekebilmek için kültürel peyzaj, kültür ocakları, kültür ortamları, kültürel yayılma, kültür bölgelerini kavramak gereklidir. Kültürel peyzaj, yeryüzünde bulunan insan etkilerinin insan izlerinin bileşik halidir. Sauer ise insan faaliyetlerinin fiziksel manzara üzerine bindirilmiş biçimi şeklinde açıklar (Özey,2014:12-13).

Kültür ve coğrafyanın birleşmesi ile oluşan kültür coğrafyası, kültür grupları ve toplumun mekânsal işleyişi ile ortaya çıkan mekânsal çeşitliliklerin coğrafi bir yaklaşımla ele

alınmasıdır. Din, dil, yönetim, ekonomi ve diğer kültür öğelerinin bir yerden değişme ya da aynı kalarak tasvir ve analizi kültürel coğrafyanın konusunu oluşturmaktadır (Arı, Y., 2005 : 311-340). Kültür Coğrafyası ya da Kültürel Coğrafya insanların içinde yaşadıkları çevreden ziyade insan kültürlerinin vurgulandığı bir anlamdadır. Kültür dinamiktir ve nesilden nesile aktarılır. Her nesile aktarılan bu miras, devraldıkları kültürü değişime uğratar ve kültüre yeni öğeler ekler (Ertürk, 2010: 27).

Kültürel coğrafyanın bir disiplin olarak ortaya çıkışı 15. yy ve 17. yy keşifler çağında gemiler, haritalama teknikleri, navigasyon aletleri gibi teknolojik gelişmeler sonucunda yeni diyarların haritalaması esnasında gerçekleşmiştir. Kültür insanın var oluşundan bu yana çevresindeki sorunlarına çözüm olarak geliştirdiği fikirler olarak kabul edilmiştir. Johannes Stradanus (1600) “Amerigo Vespucci uyumakta olan Amerika’yı uyandırmıştır” şeklinde söylemiştir. Bundan sona kültürel çoğulculuk sorunu ile karşı karşıya gelinmiş, aydınlanma ve evrensel kavramlar arasında bir gerginlik ortaya çıkmıştır. Böylece insan hakları ve kültürel çeşitlilik kavramları oluşmuştur. Alman okulu fiziki coğrafyadan beşeri coğrafyaya geçiş yapmıştır. Bu geçiş Darwin’in evrim ekolojisi ile bağlantılıdır. Çevreci determinizm, çevreyi oluşturan yer şekilleri, iklim, toprak vs. etkenlerin insan kültürünü ve toplumsal şekillerini biçimlendirdiğini benimsemektedir. Bir bölgenin fiziksel özellikleri bu bölge üzerinde yaşamakta olan insanların psikolojilerini bile etkilediğine inanmaktadır. Bu görüş Friedrich Ratzel’in önderliğinde Avrupalı coğrafyacılar arasında yayılmış ve oradan da ABD’ne taşınmış ve coşkulu bir kabul görmüştür (Tümertekin, E., ve Özgüç, N., 2011: 23). Bu bakış toplumun kültürünü ve davranışlarını tanımlamaktadır. Fransız Okulu temsilcilerinden olan Paul Vidal de la Blache, Coğrafya ’da Farklı Karakterler eserinde “yükseklik, hava, bitkiler, nem, kuraklık gibi ortam etkilerinin fizyolojik uyumu organize ettiğini söyler. Bu ortam etkilerinin dış özelliklerini değiştirmek bile kültür ve coğrafya arasındaki uyumu paylaştırdığını ifade eder. Paul Vidal de la Blache bölgesel coğrafya ve bölgesel monografileri kültürel coğrafya için önemli katkı sağlamıştır. Amerikan Okulu ekolünde ise kültürel peyzaj ile yapısal peyzaj arasındaki ilişki doğal alanı ifade eder. Peyzaj morfolojisi, peyzaj ile yaşam arasındaki birlikteliktir. Manzara insan parçası olan bir sistemdir. Metot ise coğrafyacılar için ilişkileri açıklamaktır. İnsan faktörü ise manzaranın dönüşümünü sağlar (Özey, 2014:16-17).

Kültürler üzerinde diğer birçok kültüründe dışarıdan etkisi vardır. Coğrafyacılar düşüncelerin, tekniklerin, aletlerin ve başka unsurların başka alanlara nasıl yayıldığıyla ilgilenir. Coğrafyacılar belki de insanların daha önce tanımadıkları nesne ve düşünceleri

benimsemeleri ve kullanmalarıyla bu düşünce ve nesnelerin mekânsal yayılmasıyla uğraşırlar. (Tümertekin ve Özgüç,2011:98).

Dünya yaşamış, yaşayan kültürel grupların kültürel manzaralarından oluşmaktadır. Her manzara kültürünü benzersiz bir şekilde oluşturur. Dikkatli bir şekilde bakıldığında manzara bir kültür hakkında bizlere bilgi verir. Kültürel manzaralar; kültürel coğrafya, kültürel peyzajın inşaatı, coğrafya ve dil ve kültürel yayılmadır. Coğrafyacıların bazıları peyzaj çalışmalarını coğrafyanın merkezi olarak kabul etmektedir. Peyzaj çalışmaları insanlığın en temel çabalarını yansıtmaktadır. Bunlar: barınaklar, giyim tarzları ve gıdadır. Kültürlerin gelişimi eski ve yeni insan eserleri birikimiyle gerçekleşir. Oluşan bu eserler bir geçmişi ortaya çıkarabilirler ve bugün içinde geçmiş kültürler hakkında bilgi verirler. Yerleşim yerleri ve yapıların mimari formları, mekânsal organizasyonları halkın değerlerini ve inançlarını yansıtır. Coğrafi çalışmalar peyzaj bakımından üç temel üzerine odaklanmıştır. Bunlar: bir alanda yaşamakta olan insanlar, yerleşim amaçlı inşa edilen binalar, yollar ve diğer özellikler, mekânsal düzenleme formlarıdır (Özey,2014:157-158).

Kültürel coğrafya ve kültürel peyzaj alanında önemli atılımlar yapan Sauer'in önemli çalışmalarından biri olan 1925 yılında Berkeley okulunda kaleme aldığı "Peyzajın Morfolojisi" adlı eseri Çevresel Determinizme karşı olan fikirlerini ortaya koyar. Sauer'in çevreci deterministlerin düşüncelerini reddettiği bu eser Amerikan coğrafyasında bir dönüm noktası olmuştur. (Parsons,1975:516). Sauer yaptığı bu çalışma ile Amerikan coğrafyasında büyük değişikliklerin önünü açmıştır ve coğrafyanın görevi farklı ve değişik kara parçalarında peyzajın olgularını eleştirel bir biçimde ele almıştır. (Sauer,1925:97). Sauer coğrafyayı mekânı resmetmekten çok mekânı eleştirel bir bakış açısı ile ele alınması gerektiğini ve mekândaki peyzajı derinlemesine incelenerek peyzaj üzerindeki insan etkisini ortaya koyarak yeni bir bakış açısı katmıştır (Leighly,1976: 339). Sauer kendi coğrafya anlayışını Amerikan coğrafyası içerisine yerleştirerek çalışmalarda bulunmuştur. 1927 yılında yazdığı "Penniroyal'ın Coğrafyası" adlı eserinde doğal ve kültürel peyzaj kavramını ifade etmiştir. Bu eserde kırsal kültür örnekleri ve kültürel peyzaj kavramı kullanılarak Penniroyal'de ki maddi kültür öğeleri coğrafi bakış açısıyla incelenmiştir (Leighly,1976: 338). Sauer kültürel peyzaj düşüncesini kültürel coğrafya ile şekillendirmiş ve kültürel coğrafyada araştırmanın kültürün maddi görünüş öğeleri (alan kullanımı, teknoloji ve diğer insan yapımı aletleri ve yerleşim öğeleri) göstermiştir (Solot,1986 : 222).

Sauer'in araştırmaları bazı bilim dallarıyla iç içedir. Bunlar: felsefe, bitki ekolojisi, tarih, antropolojidir. Ayrıca Sauer şüphesiz ki kültürel coğrafyanın kurucusu olarak kabul

edilir (Schein,2004: 13). Kültürel coğrafya ve Kültürel peyzaj çalışmalarında Sauer kültür tarihi ve maddi kültür öğelerine önem vermiştir. Sauer'e göre peyzaj iki unsurdan oluşmakta ve ilki fiziki peyzaj üzerindeki doğal peyzaj diğeri ise insan faaliyetleri ile doğal peyzajın üzerine eklenerek devam eden kültürel peyzajdır (Kenzer,1985:1). Sauer'in çalışmalarındaki fikir, insan dünya yüzeyini değiştiren en son etkidir ve toplumların yaşam şekillerinin son ilave edicisidir (Knight,1964: 405).

Kültürel coğrafi görünüm gözlenebilir görsel manzaranın genelleştirilmiş ya da bileşik durumundan, yerleşilmiş arazi ve bu arazinin mevcut görüntüsüne kadar uzanan çeşitliliktir. Kültür coğrafyacıları kültürel coğrafi görünümde tarlalar, yollar ve insan faaliyetlerinin gözle görünür şekilde olan unsurlarına maddi kültür; bir yerin sesi, kokusu gibi gözle görülemeyecek olan özelliklerine ise maddi olmayan kültür şeklinde adlandırılmıştır. Maddi olmayan kültür müzikle beraber tiyatro, edebiyat, dans, sanat, resim alışkanlıkları, hukuki sistemleri, din ve dil olarak ele alınır (Tümertekin ve Özgüç, 2011: 111-114). Coğrafi görünüm kültürün aynası olarak nitelendirilir. Kültür coğrafyacısı da coğrafi görünümü gözlemleyerek bir insan grubu hakkında bilgi verir (Ertürk,2010: 111).

Sauer peyzajı kültürel peyzaj kavramı olarak kullanmıştır. Sauer bir mekânda herhangi bir kültürün doğal peyzaj üzerinde çalıştığını ve çalışılan bölgenin bir kültürel peyzaj haline geldiğini iddia eder. Kültürel peyzaj doğanın insan vasıtasıyla şekil değiştirmiş bir ürünü haline gelir (Mitchell, 2003: 238). Sauer'in peyzaja olan ilgisinin üç boyutu vardır. İlki içinde yaşanan çevrenin tarihsel olarak yeniden yapılandırılması ve beşeri etkilerin peyzajı şekillendirmesi, ikincisi ev tipleri gibi maddi kültür öğeleri veya maddi kültür ögesi olmayan unsurlarla belirlenmiş ve homojen bölgelerin tanımlanması, üçüncüsü ise insan algılamasıyla peyzajı kullanan kültürel şartların meydana gelmesiyle kültürel-tarihi ekolojinin olmasıdır (Arı, 2005:324).

Kültür içerisinde farklı bileşenler barındırır. Kültürel coğrafyada kendi içerisinde birçok alt dala ayrılır. Bu alt dallardan biri ise Etnocoğrafyadır. Kültürün oluşumunda etnik kökenin farklılaşması, kültürel peyzajın değişmesine maddi ve manevi kültür özelliklerinin de bundan etkilenmesine yol açar. Kültürel coğrafya içerisinde etnik köken özellikleriyle Etnocoğrafya ilgilenir. Etnos teriminden ilk defa 1972 yılında Oxford İngilizce sözlüğünde söz edilmiş ve ilk kez bu kavramı kullanan Amerikalı sosyolog David Riesman olmuştur (Somersan,2004:22). 1960-1970'li yıllarda uzmanlar tarafından etnisite, etnik kimlik, etnik azınlık, etnik aidiyet, etnik grup kavramları kullanılmaya başlanmıştır (Eriksen,2004:21). Yelvington ise etnisiteyi kendilerini asgari ölçüde düzenli bir ilişki içinde olduğu kabul edilen grupların bireylerinden kültürel açıdan farklı olduklarını kabul eden kişiler arasındaki

toplumsal ilişkinin bir unsuru şeklinde açıklar. Etnisite sembolik olması kadar siyasi bir unsurdur (Yelvington,1991:158). Çeboksarov’a göre etnos kavramı belirli bir coğrafi alanda oluşan sağlam ve ekonomik bağları olan, toplumda bulunan tüm bireylerin anlaşılır bir dil konuşan, kültürel özelliklerini koruyan ve kendilerini bağımsız bir sosyal grup olarak gören insan topluluğu şeklinde tanımlar (Slaveykov,2006:11). Bilim insanlarına göre etnoslar ve etnik toplulukların başlıca özellikleri:

- Bilinçli kültürel kimlik ve topluluk birliği,
- Ortak tarihsel ve siyasal geçmiş,
- Ortak gelenek-görenek ve adetler,
- Ortak dil ve coğrafi mekân,
- Ortak sosyo-psikolojik yaşam ve geçmiş bilinci,
- Ortak topluluk bağları,
- Diğer etnik topluluklardan farklı olma bilinci,
- Nesilden nesile geçen dil, kültür, bilinçli etnik aidiyettir (Atasoy,2019:61).

Sunday Üner’in hazırlamış olduğu “ Nüfus Bilim Sözlüğü” kitabında etnik grup belirli bir bölgede ve ortak bir kültüre sahip insan topluluğu şeklinde tanımlanmıştır. Yıllarca kabile şeklinde olan kavram bugün etnik grup olarak tanımlanmış ve sosyal bilimlerde yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Etnisite ve ırk birbirinden farklı kavramlar olsa da halk tarafından sıklıkla karıştırılmakta ve aynı anlama sahipmiş gibi kullanılmaktadır. Etnisite kavramı dilsel, kültürel, toplumsal benzerlik, gelenek-görenek ve ortak tarihsel sürece dikkat çeker. Irklarda ise genetik köken, dış görünüm, kan bağı daha önemlidir. Etnoslarda ise daha çok toplumsal aidiyet, etnik bilinç ve kültürel birliktelik önemlidir (Atasoy, 2019:63-64).

Anthony D. Smith’e göre etnik toplulukların sürekliliğini belirleyen başlıca etkenler:

- Etnik topluluğun yer aldığı mekân sınırları, coğrafi konumu, jeopolitik özellikleri,
- Etnik topluluğun siyasi birlik kurma düşüncesi ve bu düşüncüyü koruma içgüdüğü,
- Etnik topluluğun sosyo-kültürel geçmişi ve siyasi-tarihsel belleğinin canlı tutulması,
- Ana yurduna bağlılığı ve kutsal saydığı vatan topraklarıyla özdeşleşme duygusu,
- Tarihsel efsaneler, mitler, toplumsal hafıza, semboller, değerler, duygular ile kolektif belleğin yaşatılması,
- Etnik mit ve sembolleri, etnik formları ve etnik kültürlerini yaşatma ve nesilden nesile aktarma isteğidir (Smith, 2002:128).

Smith bu koşulları sağlayan toplulukların süreklilik sağlayabileceğini, kültürel birikimlerinin nesilden nesile aktarılabilceğini ve ayakta kalabileceklerini düşünmektedir. Bu koşulları sağlayamayan toplulukların ise çöküşe geçip yok olacaklarını söylemektedir. Her

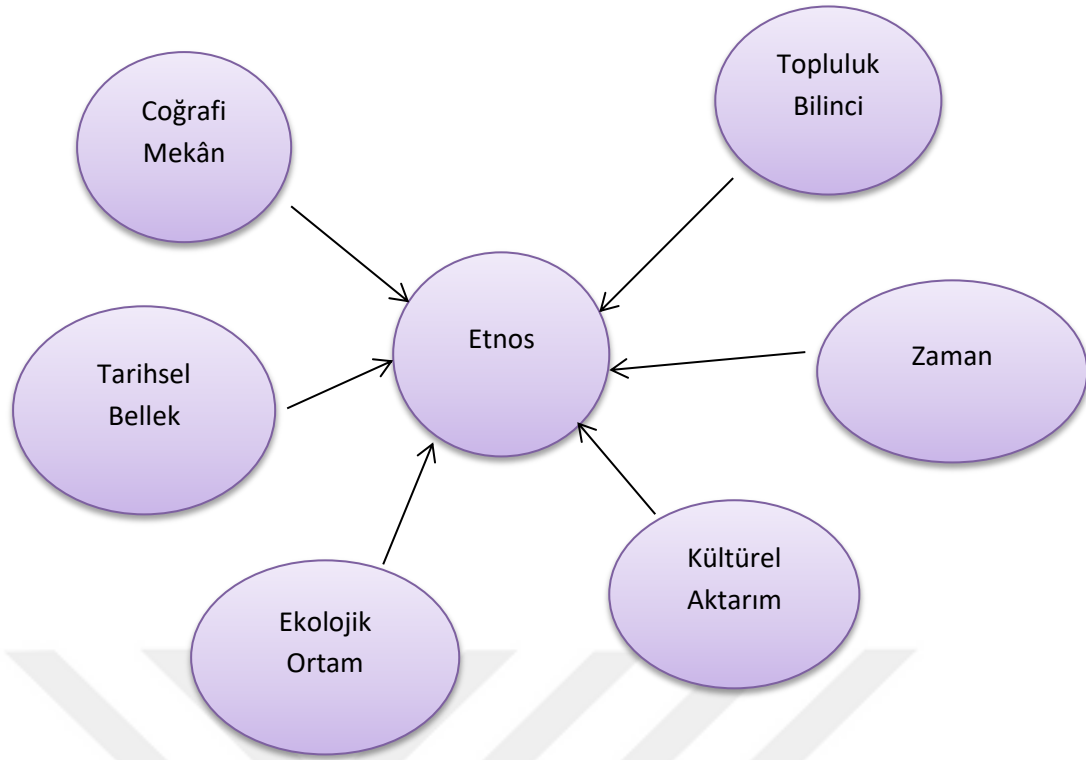
insan nasıl doğup, yaşayıp ölüyorsa etnik topluluklarda tarihte doğup belirli coğrafi mekanda gelişip belirli bir mekan sonrasında tarih sahnesinden silinmektedirler (Smith,2002:128-167). Etnosların ortaya çıkışı farklı toplumların ve insanların kültürel temasıyla bizler-onlar algısının olgunlaşması ile başlar. Bilinen ile bilinmeyenlerin kültürel teması, bizler ile onlar karşılaşması etnosların doğum aşaması gibidir (Atasoy,2019:69).

Etnik toplulukların bekasını ve etnik sürekliliğini belirleyen başlıca etkenler:

- Kültürel Birliktelik,
- Siyasal Birliktelik,
- Etnik Bilinç,
- Ortak Tarihsel Geçmiş,
- Ortak İnanç,
- Etnik Dayanışma,
- Etnik Aidiyet,
- Ortak Mit, Folklor, Töre, Sembol, Efsaneler,
- Ortak Dil,
- Ortak Coğrafi Mekân,
- Kolektif Bellek ve Kolektif İsimdir (Atasoy,2019:67).

Fenton’a göre etnisiteyi oluşturan şey “bizim tarihsel geçmişimiz, kültürümüz, halkımız, kökenimiz” yani ortak kimlik altında birleştiren bireysel ve toplumsal özelliklerdir. Fenton etnisite için ortak sosyal davranış, ortak tarihsel köken, gelenek ve görenek, ortak dilin önem taşıdığını belirtir. Fenton için etniklik başkasının bizi tanımlamasından çok biz duygusuyla hareket etmeyi gerekli kılan kendi farklılıkları üzerinden ifade eden düşünce tutum ve davranışlardır (Fenton,2001:66).

Bugün etnisite kavramı ait olunan sınırları belirlenmiş bir kolektif tanınma ve bu tanınmaya dair inancı temsil etmektir. Belirlenen aidiyet sınırları sportif bir dernek, meslek örgütü, büyük bir dinsel cemaat, kalabalık bir etnik topluluğun belirlediği sınırlarda olabilir (Atasoy,2019:75). Coğrafi ortamlar insan topluluklarının kendilerini geliştirmeleri için zemin oluşturur. Farklı coğrafi ortamlar farklı halkların ve kültürlerin oluşmasını sağlar. Lev Gumilev “*Homo sapiens* türünün doğal ortamda bulunabilmesinin nedeni etnostur ve etnoslar arasındaki dil, eğitim ve dini ırklar belirleyemez insanların tavır ve davranışları belirler (Slaveykov,2006:15).

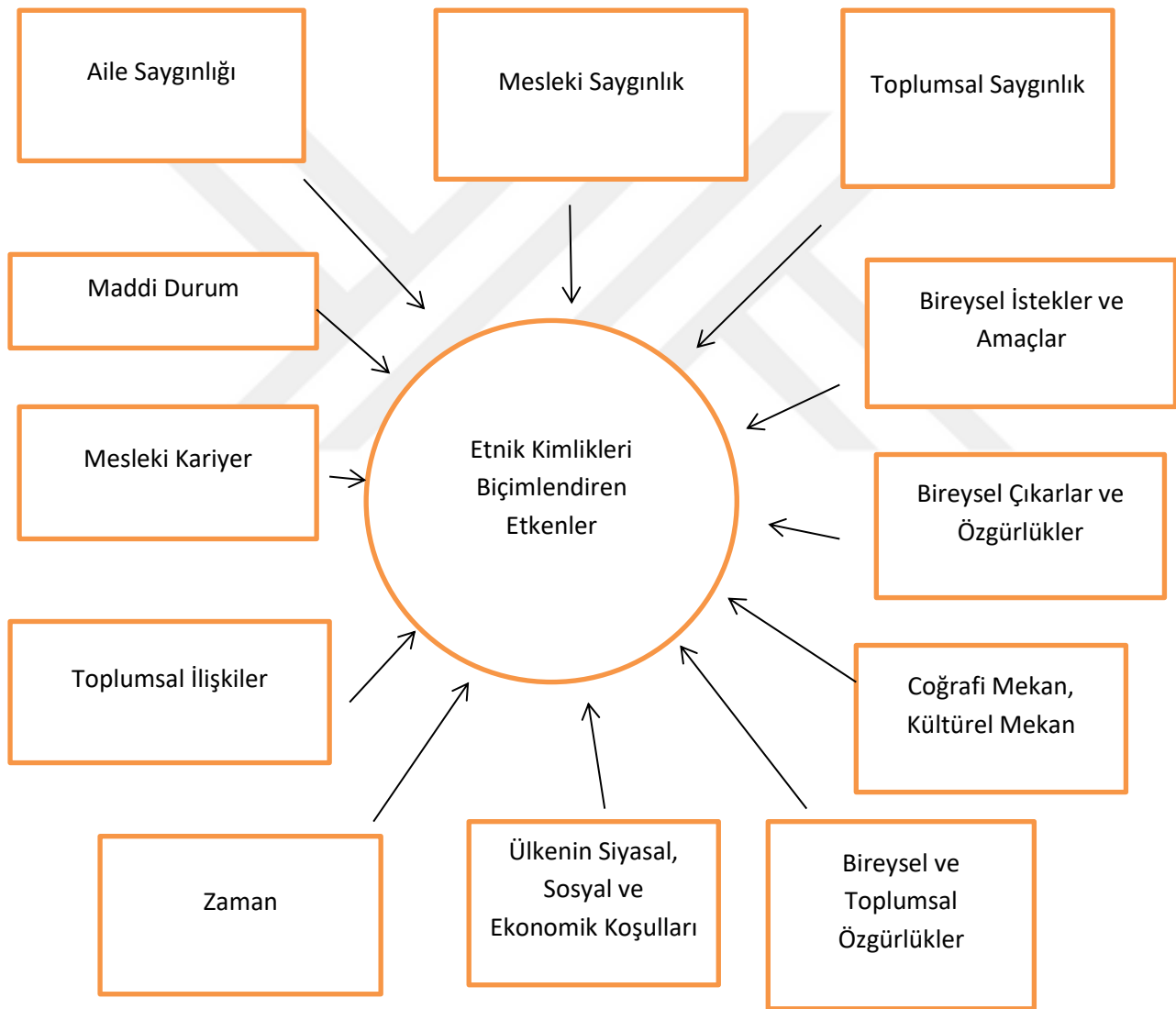
Şekil 1. Etnik Toplulukları Şekillendiren Başlıca Etkenler

Kaynak: Atasoy, 2019: 82

Etnoslar coğrafi mekânın ayrılmaz bir parçasıdır. Hem coğrafi mekândan etkilenirler hem de coğrafi mekânı etkilerler. Etnik kimlikler belirli koşulların etkisiyle coğrafi mekânda ortaya çıkar, gelişir ve yayılır. Bu sürece ise “ethnogenesis” denir (Somersan,2008:76). Ethnogenesis aşamasında etnik topluluklar komşu devletlerin toplumlarının sosyo-kültürel özelliklerinden etkilenir ve bu kültürleri etkiler. Coğrafi mekân ekonomik, doğal ve beşeri özellikleriyle etnik toplulukları hem etkiler hem de etkilenir. Belirli bir mekânda ve belirli bir zamanda varlığını devam ettiren etnik topluluklar kendi içlerinde de farklılık gösterirler. Bu gruplar diğer etnik gruplarla kültürel etkileşim içerisindedirler. Kültürel temas yoluyla farklı yerlere konumlanır ve bu farklılıklarda etnik oluşumu meydana getirir (Atasoy,2019: 84). Farklılıklardan oluşan etnisite ile farklı etnik kimlikler meydana gelir. Etnik kimlik göreceli ve değişkendir. Etnik kimlik coğrafi mekân, siyasi durum, zaman ve koşullara göre gurur duyulurken bazı koşullarda utanç ve dışlanma kaynağıdır. Etnik kimlik bazı durumlarda ya da zamanlarda açıkça beyan edilirken bazı durumlarda en yakın arkadaşlardan bile gizlenir. Mesleki kariyer, zenginlik, akraba ilişkileri, grup içi dayanışma, sosyal statü, toplumsal saygınlık beklentisi etnik kimlik için göreceli ve değişken olmasını belirleyen koşullardan birkaçıdır (Somersan, 2004:27).

Dünyada ki etnoslar doğal alan, siyasal ve kültürel ortam ile zamandan etkilenir. Fiziki ortam, toplumsal ve kültürel ve iktisadi alan coğrafi mekân ya da coğrafi bölge denilen

karmaşık bir alanda kesişir. Diğer bir anlatımla, coğrafi mekân beşeri, doğal, ekonomik, kültürel ve siyasi özellikleriyle etnik toplulukların gelişimini, ortaya çıkışını ve coğrafi dağılımını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Coğrafi mekânda siyasal ve doğal alan sınırları örtüşmediği gibi kültürel ve doğal alanında sınırları örtüşmemektedir. Bundan dolayı etnik bir topluluk çok sayıda siyasal alanda ya da ülkede yaşayabildiği gibi çok sayıda doğal ortamda da yaşayabilir. Etnosların coğrafi yayılışları, sınırları, tarihsel ve kültürel gelişimleri zamana göre değişmektedir. Bu etnik sınırlar bazen beklenmedik ölçüde daralabilirken bazen de hızlı bir şekilde genişleyebilir (Fotev,1994: 16).

Şekil 2. Etnik Kimlikleri Biçimlendiren Nedenler

Kaynak: Atasoy, 2019: 88

Etnik topluluklar içerisinde yer alan ve küçük bir parçasını oluşturan din, dil veya farklı etnik özellikleri ile farklılaşan gruplar etnik gruplardır. Örnek vermek gerekirse Türkiye

Cumhuriyeti Türkleri içerisinde yer alan Lazlar, Arnavutlar, Boşnaklar, Tatarlar benzer özelliklere sahip ayrı birer etnik gruplardır. Bulgaristan Türkleri içerisinde bulunan Pomaklar, Aleviler, Gagavuzlar, Tatarlar her biri ayrı kültürel özellikleri olan etnik grup iken Türk kimliği altında birleşmektedirler. Bilim insanlarının bazıları farklı etnik toplulukların bir arada olmasını sağlayan bu üst kimliğe “subetnos” şeklinde tanımlamışlardır (Slaveykoy,2012:185).

Etnik köken dil, inanç, kültür farklılığı dünyada diğer bölgelerde de “bizler” ve “ötekiler” arasında oluşan rekabeti ve çatışmaları tetiklemektedir. Ülkeler ve topluluklar arasındaki dinsel, siyasal, kültürel farklılıklar dünya tarihinde ötekileştirmelere, toplumsal ve politik dışlamalara, asimilasyonlara, mülteci akınlarına, etnik temizliklere, şiddetli savaşımlara ve zorunlu göçlere neden olmaktadır. Küreselleşen dünyada ülkeler ve toplumlar arasındaki karmaşık etkileşimler, milletlerin ve azınlıkların benzerlik ve farklılıkları, ırksal ve dinsel etnik toplulukların coğrafi dağılımlarını inceleyen bilim dallarından biride etnocoğrafyadır. Etnocoğrafya, doğal çevrenin etnoslar ve bu etnosların bileşenleri üzerindeki etkisi, etnik sınırların oluşumu, etnik süreçler sonucu etnosların mekânsal etkileşimini inceleyen bilim dalıdır. Bir buçuk yüzyıl önce bağımsız bir bilim olarak meydana gelen etnocoğrafyanın amacı farklı insan toplulukları hakkında bilimsel kaynaklar toplamak bu kaynakları sınıflandırmak, haritalandırmak, sistematize etmektir. Etnocoğrafya çok yeni bir bilim dalıdır. Yunancada bulunan üç kelimedenden adını alır. Etnos (halk), geo (yerküre), grafos (tasvir,tanımlama,yazma). Etnocoğrafya yeryüzünde bulunan halkların tasviri şeklindedir. Etnocoğrafya beşeri coğrafyanın ve kültür coğrafyasının bir alt koludur. Etnocoğrafya bilimi etnoloji, tarih, sosyoloji, psikoloji, etnocoğrafya, siyaset bilimi, sosyal antropoloji, sanat tarihi, kent bilimi, arkeoloji, kamu yönetimi, halk bilimi ve demografi, kültürel antropoloji, jeopolitik bilimleri ile etkileşim içinde olup bu bilim dalları ile birlikte gelişmekte ve şekillenmektedir. Etnik toplulukların coğrafi dağılımlarını ve kökenlerini irdeler, etnik topluluklar arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaya çalışır. Etnocoğrafya biliminin bağımsız bir bilim şeklinde ortaya çıkmasında Bulgar etnograf V.G. Bogoraz tarafından 1928 yılında “Razprostranenie Kulturi na Zemle. Osnavi Etnogeografi” çalışmasıyla yapmıştır. Bogoraz bu çalışmasında insanlığı, milletleri, ırkları, toplulukları ve kabileleri ayırarak küresel kültürü ve insanlığı kendi tarihsel ve coğrafi çeşitliliğinde ele almıştır. Geçmişte coğrafya ve etnocoğrafya arasındaki başarılı bilimsel yayınlar betimsel çalışmalarla yapılmıştır. Etnocoğrafyanın araştırma alanlarında öncelikli olan durum doğal çevrenin etnik toplulukların kültürel özellikleri üzerindeki etkisi ile coğrafi ortamın milli veya etnik kültürler üzerinde hangi olumlu ya da olumsuz sonuçlara neden olduğunu ortaya koymaktır. Etnocoğrafya; etnik bölgeler arasındaki ilişki ve etkileşimleri ortaya koyar, belirli coğrafi mekânlardaki etnik

toplulukların farklı ölçütlere göre belirler sınıflandırır ve haritalandırır, küresel ölçekte dünya nüfusunun etnik yapısını ve coğrafi dağılışı irdeler, etnik topluluğun bulunduğu mekan sınırları içinde yöresel ve bölgesel farklılıkların sebep ve sonuçlarını irdeler, etnik toplulukların demografik sosyal ve folklorik özelliklerini inceler ve haritalandırır, etnik toplulukların yerleşim biçimleri konut türleri ekosistem etkileşimleri şehirleşme düzeylerini inceler, etnik topluluklar arasındaki rekabet ve çatışmaları etnik terör etnik göç hareketlerini ve etnik kökenli jeopolitik sorunları inceler, sınırları belirlenmiş coğrafi mekan içindeki milletlerin aşiretlerin azınlıkların karmaşık ilişkileri ve etkileşimlerini belirler, sınırları belirlenmiş coğrafi mekan içinde nüfusun etnik yapısını-dinsel yapısını nüfusun dil ve yerleşim tercihlerini araştırır (Atasoy, 2019:31-39). Türkdoğan'a göre etnik gruplar, nesilden nesile aktarılan kendilerine özgü ve başka gruplardan farklı olan sosyal ve kültürel geleneği paylaştan, daha karmaşık bir toplumun parçası olan ve tek başına var olmuş bir grup olarak tanımlayabilmektedir. Türkdoğan etnik grubun azınlık yapan etkenlerin ırksal, etnik, kültürel veya dinsel özelliklerinin yanı sıra yaşadıkları toplumdaki diğer gruplarla olan ilişkisidir şeklinde açıklar. Diğer bir deyişle etnik gruplar arası ilişkiler ve etkileşimler tarihi ve siyasi koşulların ürünüdür diye tanımlar. Taşıdığı anlamdan dolayı etnisite bireyler arasında hem farklılık hem de benzerlikleri, bütünleşmeyi ve bölünmeyi, çatışmayı ve rekabeti, barış ve huzuru içinde barındırır. Etnisite çok boyutlu ve değişken bir kavramdır. Etnik grupların farklılıklarına rağmen aynı coğrafi mekân sınırlarında kültürel ve siyasal ortamda farklı etnik gruplarla iç içe olmalarından dolayı sınırlarını birbirlerinden ayırtılamayacak şekilde esnek hale getirir. Esnek sınırlardan dolayı etnik gruplar arasında sürekli bir şekilde ekonomik ve kültürel etkileşim olmaktadır. Kişiler bazen bu esnek sınırları aşarak başka bir bölgeye geçmektedir. Bu geçişle birlikte bazen yeni bir bölgede yeni kimlik altında hayatlarına devam etmekte ya da eski kimliklerini korumaya çalışmaktadırlar. Bazı durumlarda istekleri doğrultusunda gerçekleşen kimlik değişiminde bireyin topluluktan aday olarak bulunduğu topluluk tarafından onaylanması ya da kabullenilmesi beklenmemektedir. Makedonya'da yaşayan Çingenelerin bir kısmı kendini Makedon, Bulgaristan'daki Pomakların bir kısmı Bulgar, Almanya'daki bazı Lehler ise kendilerini Alman olarak tanımlamaktadır. Başat milletlerde yer almakta olan bireyler kimlik değişiminde onay verilmediği gibi eski etnik gruplarından kopan ve yeni gelen üyeleri benimsememekte ve kabullenmemektedirler. Etnik topluluklar aynı anda çekici ve itici hatta birleştirici ve dışlayıcı olabilirler. A topluluğunda olan bireyin B topluluğuna üye olması için topluluğun onayını alması gerekir. Bu yüzden herkes her zaman istediği topluluğa katılamaz çünkü bazen etnik topluluklar dışlayıcı özellikte olabilirler. Etnik sınırlar esnek olabildikleri gibi çok katı olabilir ve büyük çeşitlilik

gösterebilirler (Atasoy, 2019:85-95). Etnik sınırlar içerisinde etnik kimlikler ve etnik hafıza oluşur. Etnik hafıza ve etnik bilinç kimlikleri koruyan ve etnos içindeki bireylerin bütünleşmesini ve kaynaşmasını sağlayan önemli unsurlardır. Toplumsal hafıza ve toplumsal bilinç olmadan bireysel bilinç ve bireysel hafıza var olamaz. Birbirlerini besleyen ve birbirlerini destekleyen ve etkileşim içinde olan önemli unsurlardır. Böylece bir etnik topluluğun bilinci ile toplumsal bellek, anılar ve yaşantılarla beslenip canlı kalarak yaşatılır ve kuşaktan kuşağa taşınır. Kültürel mitler, efsaneler, tarihsel anlar, kahramanlıklar nesilden nesile aktarımda büyük rol oynar. Etnik bilinç, etnik bellek ve etnik hafızanın yok olması etnik topluluğunda yok olmasına yol açmaktadır. Etnik aidiyet, etnik bilinç, etnik kimlik gibi kavramlar sıklıkla ulusal kimlik, ulusal aidiyet ve ulusal bilinç kavramları ile karıştırılmaktadır. Yeryüzünde homojen devlet ya da ulus yoktur az ya da çok her ülkede azınlık bulunmaktadır. Farklı etnik, dinsel topluluklardan oluşan her ulus çok renkli ve kültürlüdür (Atasoy, 2019: 98). Fotev'e göre aynı devlet sınırları içerisinde farklı gruplar ve topluluklar arasındaki sosyal, siyasal ve kültürel anlamdaki etkileşimler baskı ve tehditler, asimilasyoncu politikalar ile yürütülebilir. Siyasi ya da kültürel azınlıklar etnik veya dinsel topluluklar arasındaki ilişkiler üst – alt vb. yaklaşımlar olamayacağı gibi eşitliksizlik yaratan ilişkilerde olamaz.

Etnik sorunları ve etnik çatışmaları tetikleyen başlıca etkenler:

- Güçlü etnik bilinç ve hafıza,
- Dominant grup ile azınlık grup arasındaki siyasal, kültürel, ekonomik, hukuksal rekabet,
- Yükselen etnik milliyetçilik,
- Kendi devletini kurma arzusu,
- Dominant grup ile azınlık grup arasındaki iktidar ve güç mücadelesi,
- Anadil, etnik kimlik ve topluluk haklarını özgürce ifade edilmesine yönelik yasaklamalar ve sınırlamalar,
- Merkezi devlet otoritesinin zayıflaması ya da çökmesi,
- Ulus devletlerin azınlıklardan arınma ve homojenleştirilme girişiminde bulunması,
- Azınlık grubun etnik kimliğini ve etnik kültürünü koruma ve yaşatma arzusu,
- Azınlık grubun bulunduğu ülkede toplumsal ve siyasal baskılarla, negatif ön yargılarla, asimilasyona maruz kalmış olmaları,
- Azınlık grubun kültürel haklarını korumak istemesi,
- Azınlık grubun kendi siyasal gücüne sahip olma arzusu,

- Merkezi devlet otoritesinin çökmesi ya da zayıflaması
- Dominant grup ile azınlık grup arasında oluşan sorunlarda komşu ülkelerin, akraba toplulukların, arabulucuların ya da dış aktörlerin dâhil olmasıdır.

Toplumsal ve kültürel bellek geleneklerimiz ve alışkanlıklarımız, psikolojik ve sosyolojik durumumuz bilinç düzeyimiz, aidiyet hislerimiz, kim olmak istememiz ya da hangi kimlikte- kimliklerde sahip çıkacağımızı belirleyen en önemli etkenlerdir. Etnik aidiyet ya da ulusal aidiyet, etnik kimlik ile ulusal kimlik, etnos ile millet sıklıkla karıştırılan ve birbiri yerine kullanılan kavramlardır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ROMANLARIN TARİH VE SOSYO-KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

1.1. Roman-Çingene Tarihi ve Tanımı

Çingene adının nereden geldiği konusunda araştırmacılar farklı kaynaklar sunmaktadır. Türk dil kurumu sözlüğünde Çingene kavramı ‘‘Hindistan'dan çıktıkları söylenen, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan bir topluluk, Çingen, Kıpti, Roman’’ şeklinde tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>, erişim tarihi: 21.06.2019).

Çingene kelimesinin bir başka tanımı ise şu şekildedir: Hint'ten zuhur eden putperest bir kavimdir. Bir kısmı İran'dan Irak'a ve Şam'dan Mısır'a geçen ve kendilerine gacr, kıpti şeklinde adlandırılmışlardır (Paşa, 2000: 100).

Çingene kavramı tanımlanmasında belirsizlik hâkimdir. Türkiye’de hangi kelimenin (çingene - roman) çingeneleri temsil ettiğine dair iki farklı bakış açısı bulunmaktadır. İlki çingene kelimesinin aşağılayıcı, önyargılı ve olumsuz şekilde nitelendirilmesinden dolayı kendilerini roman olarak adlandırarak roman tanımlamasını kullananlar diğeri ise çingene kelimesinin aşağılayıcı tanımlardan kurtarılacak çingene toplumunu ya da gruplarını kapsayacak şekilde tarafsız bir kelime haline getirilmesini savunmuşlardır (Gökçen vd., 2008:2).

Çingene kimdir şeklinde sorusunun cevabı aslında çingenelerin nasıl tanındığı ve nasıl algılandığıdır. Çingenelerin hayata bakış açıları, göçebe olarak yaşamaları, davranış biçimlerinin farklı olmasından dolayı sıra dışı bir toplum olarak nitelenmişlerdir (Cankara, 2012:99).

Çingene kavramına karşın Roman kavramı, göçebe yaşama karşı yerleşik yaşam, vasıfsız ve statüsüz işlere karşı vasıflı ve daha üstün işlere sahip olma, aynı zamanda olumsuz özelliklerden ziyade olumlu özelliklere sahip olma şeklinde ifade edilir (Koptekin, 2017: 78).

Ahmet Haşim ise çingeneleri bahara benzetir. Çingeneler için güzel insanlar tanımını kullanmıştır. Çingene kadınlarının rengarenk kıyafetlerini ve çingene erkeklerinin müzisyenliklerini yemyeşil bir vadinin ağaçlarını oluşturduğunu tabir eder (Haşim, 2010: 38). Ahmet Haşim için; Çingene, insanın tabiata en yakın kalan güzel bir cinsidir. Zannedilir ki, bu tunç yüzlü ve fağfur dişli kır sakinleri, insan şekline girmiş birtakım neşeli ağaçlardır. Çingene, bizzat bahardır. Çocukluğumda gördüğüm baharlardan bugün hatırımda kalan hayal, yeşil, kırmızı, sarı şalvarlar giymiş, şarkı söyleyen ve el çırpın bir alay genç kız içinde, tahta zurnasını çalıp, bu musikinin vahşi kahkahaları andıran yeknesak akisleriyle yeşil vadileri uzun uzun inleyen genç bir çingenedir (Haşim, 2010: 38).

Birçok dilde farklı kelimelerle tanımlanmaya çalışılan Çingene kavramı İtalyanca ‘Zingaro’, Almanca ‘Zigenuer’ Rumence ‘Ciganu’, Fransızca ‘Tsigane’, Türkçe ‘Çingene’ vb. şeklinde adlandırılmışlardır. Çingeneler kendilerine Rom, dillerine ise Romani derler. Bir cins isim olan bu sözcük ‘adam, insan’ anlamına gelmektedir. Bugün hala Hindistan’da rastlanan düşük bir kastın adı olan Sanskritçe Domba sözcüğünden türetilmiştir (Berger, 2000: 9).Bütün çingeneler yeryüzünde aynı dili konuşur. Bir çingene kızının sözleri dikkate değer olarak alınırsa Çingene olmayanların aksine kendilerine “Rom” yani “insan” derler. Dilleri Romani/Romanca’dır. Ayrıca dünyadaki tüm çingeneler bu dili konuşur (Yoors, 2005:14). Çeşitli Hindistanlı toplumlarda benzer dilleri konuşurlar ve ortak dini inançları olan Hinduizme bağlıdırlar. Sadece birbirlerinden kız alıp verirler. İranlılar ise koyu tenli Hintlilerle evlenmelerine izin vermemişlerdir. Bu yüzden yeni bir topluluk ortaya çıkmıştır ve “Dom” adıyla adlandırılmışlardır. Asıl anlamı “erkek” olan Dom günümüzde Hindistan’da bazı bölgelerde yer alan kastları temsil eder. Zamanla “d” harfi “r” ye dönüşerek ve çingenelerin Avrupa’ya yönelmesiyle Çingeneler kendilerine “Rom” adını almışlardır. Ortadoğu’da da hala Dom adıyla anılmaktadırlar (Kenrick, 2006:26).

Foto 1.1 Çingene Kadınları

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/cingeneler>

Çingene adı Eyüpoğlu'na göre (akt. Kolukırık, 2004: 12), Farsça Çengiyan'dan gelmektedir. Çingeneler başlangıçta 'çeng' çalmaları nedeniyle kendilerine çalgıcılar anlamında Çengiyan denilmiş ve daha sonrasında ağız farklılıkları ile Çingan biçimine girmiştir.

Özkan'a göre (akt. Kolukırık, 2004: 12) bu kelimenin oyun, eğlence, çalgı, ve dans gibi anlamlarda kullanılması önem teşkil etmektedir.

Türkiye'de Çingeneler genelde Çingene adı ile anılmaktadır. Fakat Anadolu'nun farklı bölgelerinde yaşayan Çingeneler örneğin: Orta, Doğu, Güneydoğu bölgelerinde 'Poşa ya da Boşa, Karaçi, Mutrip ya da Mıtrip, Kıpti, Elekçi, Cono, Köçer gibi isimlerle tanımlanmaktadırlar. Akdeniz bölgesinde yaşayan Çingeneler ise genellikle 'Arabacılar, Cono'lar, Sepetçi'ler şeklinde adlandırılmaktadırlar (Arayıcı, 2008: 242).

Bakker ve Kyuchukov'a göre (akt. Kolukırık, 2004: 12) 'Çingene olmayanlarca kullanılan Gypsies (Çingeneler) kelimesinin iki kökü vardır. Bunlardan bir tanesi, Egyptian diğeri ise Athinganoi veya Asingar'dır. İngilizce'deki Gypsy Fransa'daki Gitan, İspanya'daki Gitano Mısır kökenlidir. Ayrıca bu tanımlama çok eskidir. Çingeneler Avrupa'ya ulaştıklarında 'Mısır' veya diğer bir tabirle 'Küçük Mısırdan' geldikleri iddia edilmiştir. Çingeneler için kullanılan tanımlamalar ülkeden ülkeye farklılaşmaktadır. Hollanda, İskandinavya ve Almanya'daki Ziheuner, Fransa'da Tsigane, Romanya'da Tigan, Türkiye'de Çingene, İtalya'da Zingaro veya Zigano, Portekiz'de Cigano ve diğer Slav dilleri ve Çekoslovakya'da Cigan'dır. Bu kelimenin orijinali 'Cigan' hakkında iki teori vardır. Bazıları bunun çoğu Çingene gruplarında erkeklerin yaptığı iş olan demircilik, demir ticareti için İran'dan alınan bir kelime olduğunu ve Kürtçe demirci anlamına gelen 'Asingar' olduğunu belirtmektedir. İkincisi ise Güneydoğu Avrupa Ortodoks kilisesi tarafından doktrinlere aykırı olarak düşünülen (heretic) insanları tanımlamada kullanılan terim olan Athingani'den geldiğidir diyerek iki farklı yaklaşımı belirtmektedirler (Bakker ve Kyuchukov'dan akt. Kolukırık, 2010: 8).

Çingeneler tarihte üç ana kola ayrılmışlardır. Bunlar:

1. Kaldera Çingeneleri: Kazancılık ile uğraşan bu gruptaki çingeneler önce Balkan yarımadasında yer almışlar daha sonra Orta Avrupa'dan Fransa'ya geçerek beş kola ayrılmışlardır:
 - Lovariler: Macaristan'da yaşamışlardır.
 - Boyhalar: Transilvanya'dan gelmişlerdir.
 - Luri ya da Luliler: Bugün Firdevs'inin anmış olduğu Hint kavmini tanımlar
 - Çurariler: Kaldera Çingenelerinden ayrı yaşarlar.

- Tuko-Amerikalılar: Avrupa'ya gelmeden önce Türkiye'den Amerika Birleşik Devletleri'ne göç yoluyla geçtikleri için bu ad verilmiştir.
- 2. Gitanolar: İspanya, Portekiz, Kuzey Afrika ve Güney Fransa'da rastlanmaktadır. Kaldera çingenerinden ayrılırlar. Kendi içlerinde İspanyol-Endülüslüler ya da Katalonyalılar şeklinde ayrılırlar.
- 3. Manuşlar: Orta Avrupa'da ki Çingenerlerdir. Kendi içlerinde üç alt gruba ayrılırlar.
 - Valsikanlar: Fransız Sintileri de denir.
 - Gaygikanlar: Alman, Asaslı Sintiler denir. Daha çok çingene olmayan ancak aynı geleneklere göre yaşayan göçebe topluluk.
 - Piemontesiler: İtalyan Sintileri şeklinde adlandırılırlar (Hermann, 2000: 6)

Yours'a göre romanlar dört ana kabileden oluşurlar. Bunlar; Lovaralar, Tşuraralar, Kalderaşlar ve Matchvayalar. Bu dört kabile dünyanın her tarafına sonsuz bir yolculuk yaparlar. Her bir roman birbirlerinden dilleri, dış görünüşleri, meslekleri, mizaçları ve yaşayış tarzlarıyla farklıdır. Lovaralar ve Tşuraralar meslekleri olan at ticareti yapar ve karavanda yaşarlar. Kalabalık bir grup olan Kalderaşlar ise çoğunlukla bakır ustasıdırlar ve çadırlarda yaşamaktadırlar (Yours, 2005:16).

Harita 1.1 Çingenerin Göç Güzergâhı

Çingenelerin anayurtları Hindistan olarak gösterilmekle birlikte Taberi’de geçen bir kayda göre: çingenelerin Nuh’un oğlu Yafes’in neslinden türediği ve bunların da anayurdunun Sind ve Hind havzası olduğu belirtilmektedir.

Foto 1.2 Hindistan Çingeneleri

Kaynak: <https://www.atlasdergisi.com/kesfet/kultur/hindistan-cingeneleri.html>

Anayurtlarından ayrılan Çingeneler iki kola ayrılarak yeryüzüne dağılmışlardır. Birinci kolun; İran üstünden Suriye ve Bizans arazisi üzerinde biraz kaldıktan sonra Mısır’a yerleştiklerini, hatta bunların Mısır’a kabileler halinde yığılarak burada kalmalarından dolayı asıl memleketlerinin Mısır ve onlara da Mısırlı anlamına gelen ‘Kıpti’ şeklinde çağrıldıklarını görmekteyiz. Daha sonra ise buradan deniz yoluyla İspanya ve Avrupa’ya yayılmışlardır. İkinci kolun ise; Hazar denizinin kuzeyinden Karadeniz’in kuzeyini takip ederek, Balkanlara oradan da Avrupa’ya geldiklerini görülmektedir. Burada da çoğunlukta bulundukları yer, Romanya olduğundan bunlar ‘Rom’ ismiyle anılmaktadır.

Çingeneler, 10.yüzyılın sonu ve 11. yüzyılın başlarında üç ana gruba ayrılmışlardır. Birinci grup yani Domlar, belirli aralıklarla Suriye ve Filistin’e yerleşmişler, bazıları ise Mısır ve Kuzey Afrika boyunca ilerleyerek İspanya’ya kadar ulaşmışlardır. İkinci grup Çingeneler -Lom’lar, kuzeye doğru ilerleyerek Ermenistan ve Gürcistan’a yerleşmişlerdir. Bazı görüşlere göre grubun üyeleri Romanya, Balkanlar ve Avrupa içlerine kadar uzanmışlardır. Ancak bu görüş hakkında da yeterli kanıtlar yoktur. Üçüncü ve en büyük grup olan Çingeneler -Rom’lar ise batıya doğru ilerleyerek Anadolu üzerinden Balkanlara ve Avrupa içlerine kadar ilerlemişlerdir (Marushiakova’dan akt. Kolukırık, 2006: 10).

Bizans tarihçilerine göre 835’te Kilikya’da Anazarbas şehrinde bir Çingene grubunun varlığından söz edilmektedir. 10. ve 14. yüzyıllarda birçok çingene grubu İran tarafından

gelerek, Suriye üzerinden Bizans topraklarında kaldıktan sonra, Mısır ve Afrika'ya geçmişlerdir. Daha sonra buradan İspanya ve Avrupa'ya yayıldılar. Daha güvenilir gruplar Frygia (Ankara civarı), Bithynia (İstanbul Anadolu yakası civarı) ve Hellespontus (Çanakkale Boğazı çevresi)'tan geçerek Balkanlara ve oradan da Avrupa'ya yayılmışlardır. Balkan yarımadasının belli yerlerinde özellikle Peloponez'de (Bugünkü Atina civarı) birkaç yüzyıl kalmışlardır. Mora Rumları zamanında savaşlar sonucu kalan ve Osmanlı zaferleri esnasında yıkılan ve Mısırlı diye tabir edilen Çingenelere ait olduğu bilinen Giftocastion adındaki kale harabeleri Çingenelerin mevcudiyetini göstermektedir (Gökbilgin, 1963: 420-426).

Çingeneler Konstantinopolis'e ilk geldikleri yıllarda sapkın bir mezhebe bağlı olarak adlandırılmışlardır. Doğu Avrupa'da çingene adı olarak kullanılan "Tsigan" terimi de Astinganos'tan gelir. Bazı çingeneler Boğaz'ı geçerek Bizans İmparatorluğuna ulaştılar. Bizans İmparatorluğundan Aya'nın iç kısımlarına kadar gittiler. Böylece çingeneler imparatorluk sınırlarına dahil oldular. Böylelikle çingenelerin lehçelerinde Batı Avrupa'da konuşulan lehçelerde dâhildir. Yunanca konuşulan topraklarda bulunmalarının kanıtı ise Yunancadan geçen birçok sözcüğün yer almasıdır (Kenrick, 2006: 48-49).

Yunanistan'dan buraya göç ederek gelen çingeneler 1326'da Frank baronlarının hizmetinde bulunmakla birlikte yerli vassal olarak adlandırılmaktadırlar. Mora Yarımadası'ndan geçen seyyahlar Modon şehri yakınlarında sayıca fazla Çingene'nin yaşadığını belirtmişlerdir. 1348'de 'Sırp kralı Stephan Duşan'ın Çingenelere bir manastır tahsis ettiği belirtilmekle birlikte 1370'de Eflak'a geçen Çingenelerden 40 aileye, 1387'de Voyvoda Mircea'nın yer verdiği görülmektedir. Çingeneler Avrupa'ya ilk gittikleri vakit hoşgörülü bir şekilde karşılanmışlardır. 15.yüzyıl sonlarında Papa'nın himayesine girmişler, her gittikleri yerde hükümdarlar ve prensler tarafından bağışlanıp imtiyazlar ve hediyeler almışlardır. Fakat çok geçmeden bu durum değişmiş ve hemen her yerde bilhassa Türklere casusluk yaptıkları suçu yüklenerek takiplere ve zorlamalara maruz kalmışlardır (Gökbilgin, 1963: 420-426).

Avrupa'ya ise 14. yüzyılda geçmiş oldukları tahmin edilmektedir. Çingeneler Avrupa'ya 14. ve 15.yüzyılda Doğu Avrupa üzerinden ulaşmışlardır. Avrupa ülkelerinden Almanya'da 1470, Fransa'da 1419, Hollanda'da 1420, İtalya'da 1422, İspanya'da 1425 Rusya'da 1501, İskoçya ve Danimarka'da 1505, İsveç'te 1512, İngiltere'de 1514, Norveç'te 1540 ve Finlandiya'da 1584 yıllarında ilk kez görülmüşlerdir. Bu topluluk daha sonra Avrupa'nın diğer ülkelerine yayılmış ve küçük gruplar halinde Amerika'ya göç etmişlerdir (Thayer'dan akt. Altınöz, 2013: 22-23).

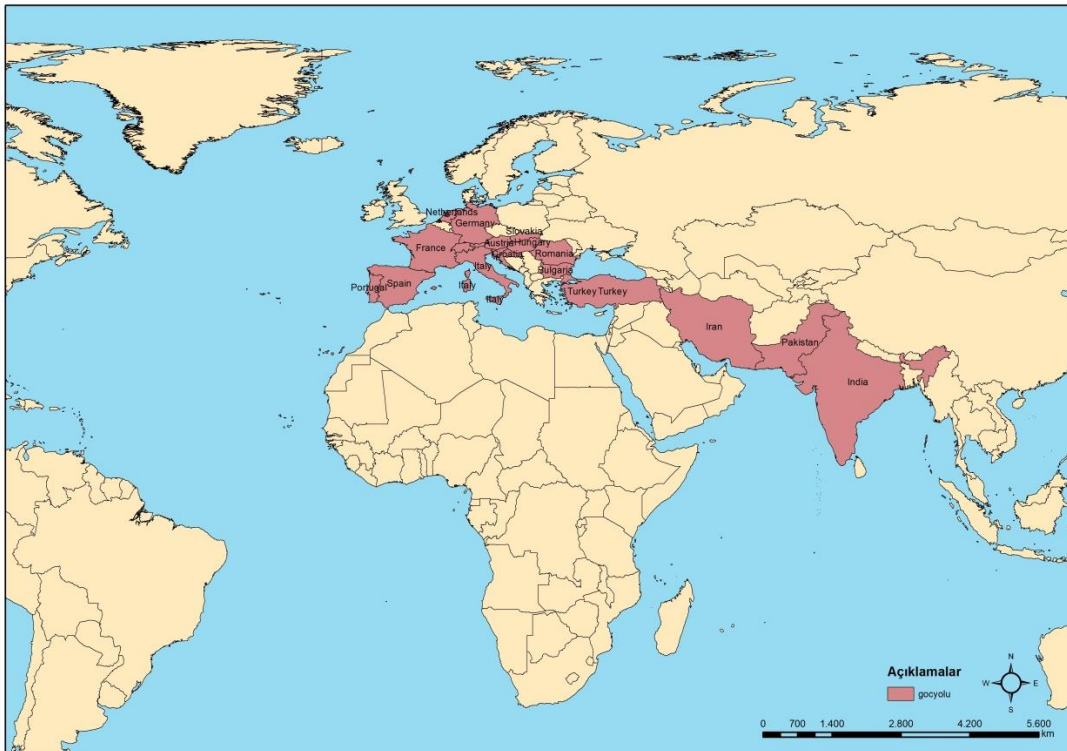

Foto 1.3 İspanyol Çingeneleri

Kaynak: <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ingeneler>

15. yüzyılın sonlarında Çingeneler Avrupa'ya 'Bohemyalılar-Kıptiler-Çiganlar-Zigeuner' şeklinde tanımlanarak kendilerini savaştı gezgin olarak tanıtmışlardır. İlk Bohemyalılar kendilerini Sarazen olarak nitelendirmişlerdir. Sarazen kavramı Hristiyan âleminde sadece Müslümana gönderme yapmamakla birlikte Hristiyan olmayanlara ve Hristiyanlık öncesini de kapsamaktadır. 15. ve 16. yüzyılda Çingeneler kendilerine görüşme sağladıkları hükümdarlarla belirli prensliklerden (Macaristan-Bohemya-Polonya) mektuplar alarak bulundukları topraklarda Hristiyan soylular gibi ağırlandılar. Bu topraklarda kaldıkları sürede halka karışmaksızın Hristiyan âleminin en üst soylularından saygı ile karşılaşıyorlardı. Çingeneleri tasvir etmek gerekirse erkeklerin derileri karaydı, büyük çoğunluğunun uzun siyah saçları ve yüzlerini büyük oranda gizleyen gür sakalları vardı. O zaman da yani 1421'li yıllarda erkeklerde saçları kısa kestirmek ve tıraş olmak gerekirdi. Kadınlar ise türbana benzer çarşaf ile başlarını sarıp, önleri açık olacak şekilde bez gömlekler giyiyorlar ve yünlü kumaş örtüleri ile çocuklarını bu şekilde koruyorlardı. 1427'de Paris Burjuva Gazetesi'nde geçen bir bölümde Çingene erkelerinin kulaklarındaki gümüş halkalardan söz edilmiş ve bu halkaların onlarda soyluluk tabir ettiğini dile getirmiştir. Kimlikleri konusunda az bilgiye sahip olunmasına rağmen bazı öykülerde Çingenelerin 15.yy'da Papa tarafından on yedi yıllık bir sürgüne mahkûm edilmişlerdir. Böylece Çingeneler Haçlı Seferlerinin tam tersi yönde

hareket etmişlerdir. Bu seyahat sırasında çingene kadınlarının fal bakarak gelecekte haber vermeleri geleceği önceden bilmeleri ya da tahmin etmeleri doğrultusunda Çingeneleere karşı bir saygı ve bir güvensizlik oluşturmuştur. 16. yüzyıl sonlarında Otuz Yıl Savaşları kolonisine bağlı bulunan Katolik kilisesi ve Protestan kiliseleri sert ve kesin bir biçimde falcılık ve bu tarz işlerle uğraşmayı yasaklamıştır. 18. yüzyıla gelindiğinde ise bu yasaklamalar kilise dışında krallıklar ve prensliklerde de devam etmiştir. Falcılık artık bir ‘Bohemyalı mesleği’ olarak görülmüştür. Çingeneleere verilen cezalardan bazıları Colbert’in tasarladığı XV. Louis’in imzasını taşıyan 1682 bildirisinde yer almaktadır. Buna göre, Bohemyalılar, Fransa’da kadırgalarda kürekçiliğe, kadınlar kapalı alanlara, çocuklar ise Hristiyan dinine göre yetiştirilecekleri alanlara yerleştirilecekti. 18. yüzyılda Amerika’ya sürgünleri düşünülmüş ve uygulaması yapılmıştır. Başka yerlerde ise verilen cezalar çoğunlukla başlarının vurulması veya asılmaları şeklindeydi. İngiltere Almanya ve İtalya gibi ülkelerde Çingeneleri küçük düşürmek için saç ve sakallarını kesiyor, kırbaçlıyorlar ya da sıklıkla kulak kesme cezasına başvuruyorlardı. Avusturya ve Almanya’da olduğu gibi Rusya’da da idari planlarla hükümdarlar bir değişim politikası geliştirerek düzeni sağlamaya çalışmışlardır. Prusya’da II. Frederic 1768 ‘de Harsburg İmparatorluğunda, 1773’te Maria-Theresia, 1782’ de oğlu II. Joseph çingene göçebe topluluklarının kültürel bir yayılım düşüncesi ile yerleşik yaşama zorlamışlardır. Macaristan ve Transilvanya’da çingene isimlerini yitirmiş Yeni Köylüler ya da Yeni Macarlar şeklinde adlandırılmışlardır. (Asseo, 2007: 13-48)

Harita 1.2 Çingeneleerin Göç Yolu-2

İspanya’da Çingeneler 1500’lü yıllara kadar altın bir çağ yaşadılar daha sonra baskı ve yerleşik hayata geçirme dönemi ile birlikte 18. Yüzyılda artık toplu bir şekilde ülke dışına çıkarılmışlardır. Başlangıçta gelen gruplar İspanya’da kolay kabul görmüşlerdi. Ancak 4 Mart 1499’da Medina del Campo diye anılan bir kral tarafından ziyaretlerine sınırlamalar getirilmiş ve bu dönemde göçebe mısırlılar olarak bilinen çingeneleri, yabancı bakırcılar olarak adlandırıp krallığa ait toprakları terk etmeleri için belli bir süre vermiştir. Yıl 1749’da ise İspanya Çingenelerinin tutuklanması için Başpiskopos Oveido Savaş Kurulu’ndan bir karar alarak bu düzenlemeyi yürürlüğe koymuştur. 10.000’den fazla kadın, erkek, çocuk demeden tutuklanan çingeneler liman ambarlarına kapatılarak pislik içinde alt alta üst üste insanları birbirlerine yığarak belirli bir süre burada tutmuşlardır. Fakat salgın hastalık yayılmasından korktukları için serbest bırakılmışlardır. 16-19.’uncu yüzyıllarda Çingeneler hakkında birçok kez ölüm cezası, acımasız kararlar ve hükümler verilmiştir. Çingenelere en büyük ithamda bulunulan durumlar ise büyü yapmak, çocuk çalmak ve insan eti yemek suçlarıydı. 1782 yılında Macaristan’da tutuklandıkları bir davada yirmi sekiz kişiyi öldürdüklerini, pişirdiklerini ve hatta kuruttuklarını itiraf ettikleri belirtilmiştir (Asseo, 2007: 50-53).

İngiltere, Fransa ve Lehistan’da 16. yüzyılda Çingenelerin imhası hakkında resmi makamlarca tedbirler alınmasıyla Fransa’da küçük bir çingene grubu baskılar altında kalabilmiş, Lehistan ve İngiltere’de ise kral dedikleri reislerinin idaresinde güçlkle ve sıklıkla azalmak kaydıyla yaşayabilmişlerdir. Çingenelere karşı girişilen bu imha hareketlerine kilise ve hükümet makamları tarafından 17. yüzyılda İsveç, Danimarka ve İtalya’da 18. yüzyılda ise Avusturya ve Rusya’da devam edilmiştir. Çingenelerin daha az baskı gördükleri yerler ise Eflak ve Macaristan’dır (Gökbilgin, 1963: 420-426).

Foto 1.4 İngiliz Çingeneleri

Kaynak: <https://www.milliyet.com.tr/galeri/ingiliz-cingeneler-44664/1>.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra diğer ülkelerde yaşayan Çingeneler gözetim altında tutulmaya çalışılmış hatta Almanya'da bu durum biraz daha değişerek Çingene avına dönüşmüştür. Birinci Dünya Savaş'ında ileri gelen toplumsal karmaşadan dolayı güvenlik güçleri harekete geçerek 1935 Nümburg yasalarıyla, Nazilerinde amaçlarına uygun bir şekilde Avrupa Çingenelerini ortadan kaldırmak için uygun ortam hazırlamaya çalışmışlardır.

Yeni Alman Biliminin ideologları göçebe ve yerleşik çingene ailelerini tehdit eden bir teori geliştirerek Çingenelere karşı çok güçlü bir sindirme politikası uygulamışlardır. 1936 yılında Alman İçişleri Bakanlığında görev yapan Doktor Hans Globke 'Avrupa'da yalnızca Yahudiler ve Çingeneler yabancı kandandır' şeklindeki açıklaması ile Çingenelere karşı yarı Yahudi tanımlamasında bulunmuştur. 1937'de Çingene halkı sınıflandırılmak istenmiş ve Antropolog Ritter ve Reich Sağlık Bürosu 1937'den 1944'e kadar yaklaşık otuz bin Alman Çingenesinin soyağaçları araştırmış ve antropolojik incelemelerde bulunmuşlardır. Çalışmalar sonucu çingenelerden kurtulmak için Polonya'ya yerleştirilmeleri ve tüm çingenelerin kısırlaştırılması tavsiye edilmiştir. 1941 yılında Çingeneler Doğulu Yahudilerle toplama kamplarında bulunmuş ve 1942 yılında yaklaşık beş bine yakın göçebe gazla öldürülen Yahudi topluluğuna katılmışlardır. Alman ırkının genetik sırlarını çözmek için canlı olarak

testler uygulanan çingeneler ırk temizliği adı altında toplanıp ırklarının ortadan kaldırılarak sorunun çözümü amaçlanıyordu. Romanya ve Hırvatistan'da da durum aynı bu şekilde devam etmekte çingeneler gaz odalarına mahkûm edilmişlerdir. Fransa'da ise çingenelere kişi ölçümü karneleri verilerek kayıt altına alınmış ve daha sonra bu karnelere sahip olan çingeneler toplanarak Kuzey ve Güney bölgelerde yer alan kamplara kapatılmışlardır. Bu kamplarda kalan Çingenelerin %63'ü Alman veya Avustralya kökenli olup %21'i Bohemya-Moravyalı olduğu tespit edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sırasında Çingeneler aynı şekilde yüzyıllardır süregelen bu toplumdan ayrı tutulma anlayışı değişmemiş ve aksine devam etmiştir. Savaş sonrası 1990'lı yıllarda Kopenhag'da toplanan Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nda Avrupa Romlarının sorunları kabul edilmiş ve romanlara karşı yapılan şiddet eylemlerinin araştırılıp belgelendirilmesi istenmiştir (Asseo, 2007: 100-111).

19. yüzyıldan itibaren Çingenelerin iskânları hususunda bütün Avrupa'da alınan tedbirler ve kararlar sayesinde durumları iyileşmeye başlamış ve bazı şartlar altında serbestçe hareket edip sanatsal işlerle de meşgul olabilmişlerdir.

Çingeneler her yerde voyvoda, çeribaşı, kral vb. unvan taşıyan kişilerin idaresi altında yaşamışlardır. Çingene çergesi denilen çadırlarda konaklayıp göçebe bir yaşam benimsemişlerdir. Çingene kabilesinin bir reisi yani onları yöneten, karar veren bu gruba hâkim olan kişiler vardır.

Çingeneler bulundukları memleketin kanunlarına, içinde yaşadıkları milletin lisanına, din ve adalet sistemine kolaylıkla adapte olabilmekte fakat kendilerine has olan inanç ve adetlerini de muhafaza etmektedirler.

Çingeneler hemen hemen her yerde kalaycılık, bakırcılık, sepetçilik, at cambazlığı ve kerpiç dökümcülüğü yapmış ancak Avrupa'da ilk ortaya çıktıkları zamanlarda bu işlerle uğraştıklarına dair bir kanıt bulunamamıştır (Gökbilgin, 1963: 420-426).

Çingene olmayanların Çingene olanlara karşı oluşturmuş olduğu önyargılar, onlara karşı tutumlarını da etkilemiş ve fıkralara hatta günlük konuşma diline kadar yerleşmiştir. Türkiye'de ki çingenelerin kökeni ile ilgili bir anlatı; Hz. İbrahim'in mancınıkla atılması esnasında meleklerin buna engel olduğu ve melekleri kovalamak için de şeytanın söylemesiyle bir bacı kardeşin (Çin ve Gene adlı kardeşler) mancınığın yanı başında zina etmesi sonucu meydana geldiklerine dair halk inancı bulunmaktadır. Çingeneler bu şekilde dünyaya gelmiş ve çingene ismi buradan türemiştir. Çingenelerin göçebeliğine ilişkin bir başka anlatı şu şekildedir; Çingenelerin vatansız olduğu Tanrı'nın bir hatası olarak görüldüğüdür. Tanrı tüm ırklara toprak ve yiyecek vermiş ancak çingeneleri unutmuş bunun üzerine de Tanrı onların sürekli dolaşmalarını istemiştir (Kolukırık, 2009: 122).

Çingenelerin göçebe olmalarına dair bir başka inanç ise şu şekildedir: Hz. İsa'nın çarmıha gerilmesinde kullanılacak çivileri yaptırılması için iki asker görevlendirilir. Askerler önce iki Yahudi sonra Suriyeli bir demirciye giderler fakat üç demirciye de bu çivileri yaptırtamazlar ve bu üç demircinin hayatlarına son verilir. Çivileri çingene demirci yapar. Fakat üç çivi, ölen diğer üç demircinin sesi ile Çingene demirciye seslenir ve çivileri yapmaması için yalvarırlar. Fakat Çingene demirci çivileri tamamlar ama onları bir türlü soğutamaz, çivileri gömmek için çabalar ama çivilerin ışığı her yana yayılmaktadır. Bu durumdan korkan çingene her şeyi bırakır kaçır ancak çiviler çingeneyi takip etmeye devam ederler ve çingenelerin bir yerden bir yere dolanmalarının nedeni de budur (Fonseca'akt. Ünalı, 2012: 620).

Çingenelerin dini yaşamlarını konu edinen bir fıkrada Çingeneler dine karşı lakayt davrananlar olarak nitelenirler. Çingene bir gün camiye gider namaz kılmak için saf tutarlar, Çingene mahallenin belalıı Kara Rüstem'in yanına denk gelir. Namazın sonunda herkes imamla birlikte sağ tarafa selam verirken Çingene sol tarafındaki Kara Rüstem'e selam verir. Namazdan sonra çingeneye sorarlar neden sol tarafına önce selam verdin diye, çingene cevap verir Tanrı affeder ama Kara Rüstem affetmez (Kolukırık, 2009: 123).

Çingenelerin kendi kültürlerinden kopamayacağını anlatan bir başka fıkrada ise Çingene kızının bir padişah ile evliliğinden bahsedilir. Padişahın biri çingene kızı ile evlenmiş ve onu sultan yapmıştır. Bir gün padişah ve sultan sazlıkta gezerlerken çingene dayanamamış ve şu sazlardan ne de güzel sepet olur demiştir (Ünalı, 2012: 620).

Birçok sofı Hristiyan'ın inandığı görüşe göre Çingeneler İbrahim'in ikinci karısı Ketura'nın çocuklarının soyundan gelmektedirler. Keturah'ın altı çocuğı vardır. Bunlar; Zimran, Medan, Yokşan, Midyan, Şuah ve Yişbak. Bu soydan gelenler daha sonra Mısır'dan ayrılan İsrailoğullarına eşlik etmişlerdir. Başka öykülerde çingenelerin, tarih öncesi dönemde Hristiyan serserilerle karışmış olan Yahudi ırkından geldikleri söylenmektedir (Kenrick, D., 2006:19).

1.1.1. Türkiye'de Romanlar

Romanlar 5. yy 'da Hindistan'dan çıkıp Dünya'nın çeşitli bölgelerine yayılmışlardır. 9. asırda İran'da görülen romanlar Suriye üzerinden Filistin ve Mısır'a bir kısım roman topluluğı da Anadolu üzerinden Bizans topraklarından geçerek Balkanlara yerleşmişlerdir. Mısır'daki romanlar deniz yoluyla İspanya üzerinden Avrupa'ya geçmişlerdir (Altınöz, 2013: 32).

Göçebe ve Yerleşik romanlar arasında dil, yaşayış, adetler bakımından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Göçebe romanlar kendilerine has vasıflarını ve dillerini korumalarına rağmen yerleşik romanlar bu özelliklerini muhafaza edememişlerdir (Gökbilgin, 1963: 420-426).

Romanlar çoğunlukla kabileler halinde ve göçebe hayat yaşarlar. Her kabilenin mutlak bir hâkimi ve başkanı bulunmaktadır. Çingene çergesi adı verilen çadırlarda yaşamlarını süren romanlar bulundukları memleketin yaşayış tarzını, toplum dilini, din ve adetlerine uyum sağlarlar ve aynı zamanda kendilerine özgü geleneklerini de muhafaza etmişlerdir. Çingeneler toplum tarafından –müzisyenler hariç- genellikle basit dağınık kıyafetlerle tanınır. Erkeklerin kıyafetleri kadınlara göre daha sade olmasına rağmen kadınların kıyafetlerinin canlı, göz alıcı renklerle çarpıcı durumdadır. (Altınöz, 2013: 23).

Göçebe Çingeneler kalburcu, elekçi, kalaycı, tarakçı şeklinde anılmakla birlikte Anadolu'nun bazı yörelerinde Poşa veya Abdal olarak da adlandırılmaktadır. Her yıl yaz mevsimine 5-10 çadırlık gruplar halinde dağ köylerine göç ederek sahipsiz bulunan arazilere çadırlarını kurarlar (Şerifgil'den akt. Altınöz, 2013: 56).

Foto 1.5 Göçebe Çingeneler

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/cingeneler>

Çingeneler kışlak ve yazlıkları bulunmakta olup, kışlaktan Nisan'a doğru ayrılır yayladan da Ekim ortasında dönmektedirler. Çingenelerin kışlakları çoğunlukla birbirine yakın yerlerde olmakla birlikte genelde suya yakın yerlerde bulunurlar (Gökbilgin, 1963: 420-426).

Foto 1.6 Çingene Yerleşkesi

Kaynak: <https://islamansiklopedisi.org.tr/cingeneler>

Yerleşik Çingene köy ve kasaba yakınlarındaki boş arazilere özellikle sahipsiz arazilerde gecekondular yaparak burada yaşamaktadırlar. Çitlerden yapılmış birer veya ikişer odadan ibarettir. Yöre halkı bu alanları çingene mahallesi ya da abdal mahallesi olarak adlandırmaktadır. (Gökbilgin, 1963: 420-426).

Çingene erkekleri genellikle at cambazı, arabacı, kalaycı, bakırcı, sepetçi, kerpiç dökücülüğü, ayı oynatıcılığı, maşa ve kürek satıcılığı yaptıkları gibi kadınları falcılık ve kırlardan topladıkları çiçek ve otlardan ilaç yaparak geçimlerini sağlayıp bayramlar gibi günlerde zengin ailelerin evlerine giderek kurban eti, şeker, tatlı vb. şeyleri dilenmeyi adet edinmişlerdir (Çetintürk'den akt. Altınöz, 2013: 51) .

Romanlar dilleri, bedensel yapıları, gelenek ve görenekleri bakımından birbirine benzemektedirler. Göçebe romanlar anaerkil aile yapısına sahip olmanın yanı sıra evlenen roman erkeği evlendiği kızın kabilesine dâhil olup bu evlilikten doğan çocuklarda bu kabilenin bir malıymış gibi sayılmaktadır. Romanlarda evlenen erkek kız tarafından çadır, at arabası vb. çeyizlik eşya istemektedir. Bir roman için en büyük ceza bulunduğu kabileden kovulmasıdır (Gökbilgin, 1963: 420-426).

Osmanlı Devleti'nde geniş bir coğrafyaya yayılan romanlar Osmanlı Devleti tarafından sıkı disiplin altına alınmışlardır. Romanlar orduda yardımcı kuvvet olarak görev almakla birlikte Rumeli'nin ele geçirilmesinde de yaya teşkilatının kurulmasında da katkı sağlamışlardır. Kanuni döneminde daha çok imar hizmetlerindeki vazifeler için romanlardan yararlanılmıştır. Bulundukları yerleşim yerlerinin özelliklerine göre romanlar sahillerde gemi

yapımı ve malzemesi temininde, köprü yapımında, ordunun nakliyesinde vb. durumlarda istihdam edilmişlerdir (Altınöz, 2013: 78).

Osmanlılar Rumeli'yi fethettiklerinde Romanlar burada yaşamlarını göçebe ve yerleşik olarak sürdürmekteydiler. Osmanlı Devleti'nin yapmış olduğu tahrirler sonucunda bulundukları bölgedeki nüfusları, meslekleri vb. bilgiler ortaya çıkmıştır (Altınöz, 2013: 85).

Osmanlı döneminde roman nüfusuna Rumeli Eyaleti kazalarında, tımarlarda, vakıf topraklarında rastlanılmaktadır. Romanlar 1530 yılında Rumeli'de 90 kadılıkta 383 cemaat olarak alana yayılmış durumda bulunmaktadırlar (Boa'dan akt. Altınöz, 2013: 83).

Osmanlılarda romanlarla ilgili düzenlemeler Fatih Sultan Mehmet döneminde hukuksal alanda yapılmıştır. Kanuni Sultan Süleyman döneminde ise Çingene sancağı kurularak düzenlemeye gidilmiştir (Altınöz, 2013: 114).

Osmanlı döneminde yaşayan romanlar 16. yüzyıla kadar cizye ve ispenç ödeyerek vergi yükümlülüklerini yerine getirdikleri bilinmektedir. Osmanlı sınırlarının batıya doğru genişlemesinden dolayı 1520'de Rumeli, İstanbul ve yöresinde bulunan romanlar bir sancak sayılarak buraya sancakbeyi tayin olmuştur (Altınöz, 2013: 116).

Osmanlılar Rumeli'de Çingene toplumunun yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde Çingene Sancakları kurulmuştur. Göçebe romanlardan düzenli vergi toplayabilmek içinde çeribaşılık sistemi uygulanmıştır. Bu sistemde 50 nefere bir çeribaşı tayin edilip çeribaşları da birbirlerine kefil olmaktadır. Bir roman vergi toplanma zamanında orada bulunmayıp başka bir yere gidecek olursa ödenmesi gereken vergi tutarı ya çeribaşından ya da akrabalarından tahsil edilmekteydi. Osmanlı idarecileri romanların mal edinmelerine izin vermekte ve gerek bireysel ya da toplu olarak arazi, emlak kiralamalarına veya satın almalarına müsaade edilmekteydi. Osmanlı Döneminde romanlar demircilik mesleğinde uzmanlaşmıştır. Bundan dolayı demircilik işleri ile uğraşan romanlara vergi muafiyeti sağlanıyordu (Sezgin, 2015: 12)

Osmanlı döneminde romanlarla ilgili yapılan çalışmalarda göçebe olanların nerelerde dolaşacaklarına karar verilmiş, bulundukları cemaatleri terk etmemeleri için gerekli önlemler alınmıştır. Romanlarda Müslüman olanlar gayrimüslim olan romanlarla kız alıp vermemiş aynı zamanda birlikte göçlerine de izin verilmemiştir (Boa'dan akt. Altınöz, 2013: 114.).

Sultan I. Ahmed (1603-1617) dönemindeki kayıt defterlerine bakıldığında Müslüman ve gayrimüslimlere ayrılan mahalleler ayrı ayrı sınıflandırılmış Romanların, Ermeniler ve Yahudiler ile birlikte mahalleler arasında yerleştirilmiş olduğu belirtilmiştir (Boa'dan akt. Altınöz, 2013: 162).

Çingenelerin göçebe bir hayat sürmelerinden dolayı iç hareketlilikte oldukça aktif durumdadırlar. Civarlarındaki şehir ve kasabalar arasında hareketli bir göç akımının yaşandığı

belirtilmektedir. Göçebe bir yaşam süren romanlar tahrir defterlerine kayıtları esnasında bulundukları herhangi bir yerde kayıt yapılmasına rağmen geldikleri yere ait kayıtlarda da nereden gelmiş olduklarına dair bilgiler belirtilmekteydi (Boa'dan akt. Altınöz, 2013: 203).

Osmanlı Devleti'nde Romanların belli meslekleri vardır ve bulundukları mekânlarda daimi olarak kalmadıkları için iktisadi bir duruma sahip değillerdir ve ekonomik yönden refah seviyeleri çok düşüktür. Romanların büyük çoğunluğunun göçebe olması ve yerleşik hayata geçmiş olanlarının da düzenli işlerinin olmamasından dolayı ekonomik yönden güçlü olmadıkları söylenmektedir. Osmanlı resmi kayıtlarında bulunan bilgilere dayanarak alınan vergiler doğrultusunda Romanların refah seviyeleri hakkında bazı çıkarımlar yapılabilmektedir. (Altınöz, 2013: 227).

Osmanlı tahrir kayıtlarında Romanların göçebe hayat yaşadıkları ve meslek olarak demircilikle uğraştıkları kayıt altına alınmıştır. Tahmini olarak Müslüman romanlar köyleri gezerek cemaatin demir işlerini yaptıkları düşünülmektedir (Boa'dan akt. Altınöz, 2013: 273).

Romanlar geleneksel olarak yapılan meslekleri arasında demircilik, nalbantlık, bakırcılık, kalaycılık, sepetçilik, elekçilik, altın arayıcılığı, seyislik, şifacılık, falcılık, ayı oynatıcılığı, akrobatlık, müzisyenlik, çengilik, bohçacılık, gemi yapımcılığı, oymacılık, madencilik, kâhinlik, dilencilik şeklinde sıralanmaktadır. Değişen şartlar doğrultusunda günümüzde ise bu meslekler kaybolmaktadır. Romanların yapmış olduğu kalaycılık, bakırcılık, şifacılık gibi günümüz şartlarına uyum sağlayamayan meslek grupları yok olmaya başlamışlardır (Anastas'dan akt. Altınöz, 2013: 268).

Romanlar inançlarındaki gibi mesleklerinde de geleneklerinin etkisi altında kalmışlardır. Anavatanları olan Hindistan'da yaptıkları mesleklerini korumuş ve göç ettikleri İran ve Ermenistan'da aynı şekilde mesleklerine devam etmişlerdir. Romanlar nalbantlıkla birlikte kalaycılık, bakırcılık, oymacılık, sepet örücülüğü, müzisyenlik mesleklerini önce Anadolu'ya sonra da Avrupa'ya taşımışlardır. Romanların balkanlara geldikleri sıralarda Balkanlarda yaşayan çiftçiler arasında rağbet görmeyen bu meslekler Romanlar için çok faydalı olmuştur. Romanların nalbantlık mesleği ile ilgili ilk bilgiler 1496 tarihli'dir. Fakat romanların nalbantlık mesleği 16. yüzyıldan sonra anılmaya başlamıştır. Romanlar 16. yüzyılda bu mesleğin yanı sıra çok iyi koşan atlar ve kısraklar besledikleri de belirtilmiştir. (Boa'dan akt. Altınöz, 2013:269).

1.1.2. Cumhuriyet Döneminde Romanlar

1877 Osmanlı Rus Savaşının sonunda Balkanlardan Anadolu'ya gerçekleşen zorunlu göçlerden Çingenelerde etkilenmiştir. Fakat bu göçler Cumhuriyetin ilanının akabinde

gerçekleşmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'ye davet edilen romanlar Trakya üzerinden Anadolu'ya gelmişlerdir.(Uçum, 2008: 54).

Cumhuriyet döneminde Lozan Antlaşması ile Yunanistan'dan gelen ve tam olarak sayıları belli olmayan çingene nüfusu Türkiye'ye gelmiştir (Kolukırmık, 2006: 2-24).

Çingene küçük görülme aşağılanma gibi kötü şekilde algılanırken “roman” ifadesinin daha üstün konumda olduğu düşünülmesine rağmen aslında garip bir çingene olarak adlandırılmaktadırlar. Her iki şekilde yani çingene ya da roman adlandırması genel anlamda çingenedir ama roman henüz yaygın kullanılan bir adlandırma değildir (Dişli, 2016:107).

Romanlar günümüz Türkiye'sinde hemen her şehirde yaşamaktadır. Dağınık olarak yaşayan romanlar çoğunlukla Marmara, Ege, Akdeniz Bölgelerinde yaşamlarını devam ettirmektedir. Diğer bölgelerimize nazaran Karadeniz, İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde de bulunmaktadırlar. Türkiye'de romanlar ‘Çingene’ adıyla anılmakla birlikte Osmanlı döneminde ‘Kıpti’ olarak tanımlanmışlardır. Fakat yörelere göre adlandırılmalarında farklılıklar görülmüştür. Erzurum, Artvin, Bayburt, Erzincan ve Sivas çingeneleri ‘Poşa’ ; Van, Hakkâri, Mardin ve Siirt çingeneleri için ‘Mutrip’; İç Anadolu çingeneleri için ‘Elekçi’ adlandırılmaları yapılmıştır. ‘Esmer Vatandaş’ tabiri ise daha çok çeşitli resmi dilde kullanılmaktadır. Akdeniz Bölgesinde daha çok ‘Arabacı’ diye adlandırılmaktadır. Ankara’da halk tarafından ‘teber’ ismi ile adlandırılmakta, Adana’da ise yan kesicilikle uğraşan çingene grubuna ‘Cono’ ismiyle nitelendirilmişlerdir. Kayseri, Adana, Osmaniye, Sakarya ve Çorum illerinde yaşayan çingenelerin Bulgaristan’dan geldiği düşünülmekte ve ‘Haymantos’ şeklinde adlandırılmaktadırlar. Erzurum’da yaşayan çingeneler için ‘Şıhbızınlı’ ismi ile adlandırılırken Yugoslavya, Yunanistan, Bulgaristan gibi Avrupa’dan gelen çingeneler Trakya yöresinde ‘Roman’ olarak adlandırılmıştır (Özkan, 2000: 31).

1960’lı yıllarda mevcut çingene müziği vurgusuyla roman müziği olarak yeniden tanımlanmasına yardımcı olmuştur. Alında Trakya çingenelerince üretilen fakat tüm Türkiye çingenelerine ait olan “9/8” lik oyun havalarının müzik piyasasında “roman havası” şeklinde yayılması ve müzik aracılığıyla çingeneler “Roman” şeklinde nitelenmişlerdir (Seeman’dan akt. Dişli, 2016: 107).

2008 yılına gelindiğinde ise sadece Roman vatandaşların katılabileceği bir ekran yarışması “ İlle de Roman Olsun- Roman Star” başlar. Yarışmada roman-çingene dizisi Cennet Mahallesi’nde oynamış olan oyuncular yer almaktadır. Ayrıca müzik dünyasında da roman sanatçı olarak yer alan Hüsnü Şenlendirici de bulunmaktadır(Dişli,2016:108).

Türkiye’de dernekleşme 1990 yılında Dernekler Kanun’un da yer alan “ırk, din, mezhep, kültür ya da dil farklılığına” dayanan adlarla dernek açılmasına izin verilmeyen

5.maddesi 2004 yılında tekrar düzenlenmesiyle Avrupa Birliği'nden Türkiye'ye bir fon yardımıyla bulunulmuştur. Böylelikle 2004 yılında Çingene adını taşıyan ilk dernek olan Edirne Çingene Kültürünü Araştırma, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği kurulmuştur. Daha sonra bu dernek 2006 yılında adını Edirne Roman Kültürünü Araştırma, Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği olarak değiştirmiştir. Hükümetin düzenlediği “Roman Açılımı” diğer bir deyişle “Roman Çalıştayı” ile roman kavramı daha prestijli olmuş ve resmi olarak kamuoyuna duyurulmuştur (Dişli, 2016:111).

1.2. Romanların Sosyo-Kültürel Özellikleri

Romanlar daha çok geniş aile karakterlidir. Roman ailelerinde erkek çocuklar bohçacılık yapan annelerine refakatçilik etmekte, kız kardeşlerinin kontrolünü sağlamakta, kız çocukları ise evde ya da çadırda gerekli olan ev işleri ile ilgilenip bu tarz işlerle meşgul olmaktadır. Roman ailelerinde ailenin ekonomik durumuna çocuklarda katılmaktadır. Roman çocukları genellikle ayakkabı boyacılığı, simit satıcılığı ve dilencilikle aile ekonomisine katkı sağlamaktadırlar. Çocukların ekonomik getirisinden dolayı roman ailelerinde çok çocuklu olmak dezavantajdan daha çok onlar için avantaj sağlamaktadır. Ergenlik çağına girene kadar genelde erkek ve kız çocuklar hep bir arada büyümekte fakat ergenlik çağına girmiş olan erkek ve kız çocuklar artık belirli özellikleri öğrenerek kadını ve erkeksi olma yönünde yetiştirilmektedirler. Roman ailelerinde kadınlar ekonomik faaliyetlerin koruyucusu gibidirler. Roman kadınları ev işlerini yapmanın yanında aile geçimi için önemli roller üstlenmektedirler. Romanlar, özellikle ülkemizdeki roman kadınları bohçacılık yapmakta, evlere gündelik temizliğe gitmekte, dilencilik, falcılık, çiçekçilik vb. şekilde evin geçimine katkı sağlayacak iş kollarıyla meşgul olmaktadır. Çiçekçilik roman kadınları arasında revaçta olan bir meslek koludur. Büyük şehirlerde yaşayan roman kadınları ve genç kızları sokakta çiçek satmaktadırlar. Erkekler ise ailedeki otoriteyi sağlayan aile reisi konumundadır. Ailedeki en büyük otorite babadır ve aile bu otoriteye bağlıdır. Erkekler daha çok müzisyenlik, hamallık, ayakkabı boyacılığı, simit satıcılığı, seyyar satıcılık vb. işlerde çalışmaktadırlar. (Özkan, 2000: 47-51).

Avrupa ve Türkiye’de romanlar genel olarak geleneksel geçim yollarını günümüze uyarlamaya çalışarak yaşamlarını daim ettirmeye çalışmışlardır. Romanların yaşadıkları bölgelere göre ekonomik faaliyetleri şekillense de en bilinen meslek grupları sepetçilik, demircilik, elekçilik, kalaycılık, müzisyenlik, bakırcılık ayı ve maymun oynatıcılığı yer almaktadır. İtalya’da yapılan arkeolojik kazılar sonucunda 2.800 yıl öncesine dayanan geleneksel Çingene mesleğine dair elde edilen verilere göre bulunan kalıntılarda ayı oynatan

hayvan terbiyecisi zanaatlarını tasvir eden bir resim ortaya çıkmıştır. (Aparna ve Rao'dan akt. Mezarcıoğlu, 2010: 122).

Roman kadınlarının meslek olarak seçtikleri falcılık, çoğu kişinin avuçlarına bakılarak geleceği okuyan ve yetenekli gelecek avcılarına benzetilebilir. Genellikle insanları dinleyerek ve belli kişisel anlamları okuyarak belli belirsiz genellemeler yapmaktadırlar (Yoors,2005:34). Romanlarda evlilik çoğunlukla endogamiktir (grup içi evlilik). Kendi geleneklerine uygun yaşayan romanlar roman olmayan biri ile evlenmemektedir. Kız kaçırma durumları nadir olmakla birlikte bu tarz durumlarda yaşanmaktadır. Bu tarz durum yaşandığında iki tarafın ailesi ile görüşülerek ılımlı orta bir yol bulunup evlilik gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Foto 1.7 Roman Düğünü

Kaynak: <https://dress-tr.techinfus.com/svadba/cyganskie/> (Erişim tarihi: /2020)

Romanlar yerleşim yeri olarak daha çok şehrin ücra köşelerinde, şehrin varoşlarında baraka vb. evlerde yaşamaktadırlar. Ekonomik yetersizliklerden ve yerleşik düzendeki uyum problemlerinden dolayı şehir merkezlerini tercih etmemektedirler. Romanlar genelde aynı mekânlarda kümeleşerek yaşamlarına devam etmektedirler. Bir arada bulunan romanlar arasında çıkan kavga ve gürültü kaynaklı sorunlarda da birbirlerinden şikâyetçi olmamaktadırlar (Özkan, 2000: 56-64).

Eski romanlar tarafından oluşturulmuş gayri resmi mahkemeler bulunmaktadır. Bu mahkemelerin adı “Kris” tir. Kris her zaman veya tekrarlanan anlaşmazlıklarda konuşmak

amacıyla düzenlenen bir uygulama şeklidir. Her çingene grubunda olmasa da bazı çingene gruplarında genellikle hakem başkanlığında yapılan, toplumsal olarak çözülemeyen anlaşmazlıkları çözmeye yönelik törensel uygulamadır (Yours,2005:30).

Günümüz romanlarının müzik aletleri başında ‘İnce Saz’ tabiri ile anılan keman, cümbüş, kanun, klarnet, darbuka ve ud’dan oluşan müzikal aletler gelir. Roman müziğinde davul ve zurnanın da ayrı bir önemi vardır. İç Anadolu romanlarında bağlama ön planda bulunmaktadır. Romanların kullanmış olduğu müzik aletlerinin çeşitli olmasının sebebi tarihte çok farklı coğrafyalarda yaşamış olmalarının etkisidir (Özkan, 2000: 66). Günümüzde romanların çoğu çeşitli orkestralarda çalışmaktadır. Müzisyenlikle uğraşan romanlarda kız çocuğu dünyaya geldiğinde kulaklarının dibine dört tane zil konmaktadır ve bunun kız çocuğu büyüdüğünde çengi olması gerektiğinin bir göstergesi olduğu belirtilir. Roman geleneklerinde doğan çocuğa isim vermek önemlidir. Erkek çocuk doğduğunda ailenin en büyüğünün ismi verilirken, kız çocuğu doğduğunda ise isim hakkı annede olmaktadır (Özkan, 2000: 88-97).

Türkiye romanlarında eğitim seviyesinin düşük olması, romanların eğitime karşı ilgisiz kalmaları aralarından meslek sahibi birilerinin çıkmasını engellemektedir.

Romanlar Müslümanlığı kabul ettikten sonra Avrupa’da yaygın olan “Kara Sara” kutlamalarını terk ettiklerini belirtseler de her sene 6 Mayıs’ta çok sayıda Roman vatandaşın katılımıyla “Kakava Bayramı”, Hristiyanların kutladıkları “Aziz George Günü” ile aynıdır. Kakava kelimesi roman dilinde “Tencere Bayramı” anlamına gelmektedir. Romanların Kakava dedikleri şenlikler 5 Mayıs’ta başlamaktadır fakat romanlar 6 Mayıs Hıdırellez şenliklerinin olduğu günle Kakava Bayramlarını birleştirmişlerdir. Böylece romanlar 5-6 Mayıs tarihleri arasında hem Kakava Bayramlarını hem de Hıdırellez şenliklerini kutlamaktadırlar. Kakava Şenlikleri daha önce Asilbeyli köyünde kutlanırken orada olan bir cinayet olayının sonucunda şenlikler Kırklareli’nin 4 km. uzağındaki Şeytandere isimli mesire alanında kutlanmaya başlanmıştır. 7 yıldan fazladır burada kutlanan Kakava Bayramı Kırklareli Belediye Meclisi tarafından sanatsal ve kültürel bir festivale dönüştürülmüştür. Genelde 3 gün süren şenliklerde çocuklar için uçurtma yarışları, genç kızlar için güzellik yarışmaları, at arabası süsleme ve boyacı sandıkları düzenleme yarışmaları düzenlenerek şenlikler hareketlendirilmeye çalışılmıştır. Kakava Bayramı günümüzde “Karagöz Kültür Sanat ve Kakava Şenlikleri” ismiyle ve 22-24 Mayıs tarihleri arasında kutlanmakta eğer hava şartları elverişli değilse bu tarihler ileri ya da geri olmak üzere değişebilmektedir (Özkan, 2000: 120).

Foto 1.8 Kakava Şenlikleri

Kaynak: <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kakava-senligi-ne-zaman-2019-kakava-hidirellez-senlikleri-programi-41200355>.

Şenlik alanında ateşin yakılmasıyla birlikte şenliğe katılan herkes bir dilek tutarak ateşin üstünden atlar ve şenlik başlatılır. Bu atlayışın yapılma amacı ise hastalıklardan, uğursuzluklardan, kötülüklerden kurtulmak ve yeni gelecek olan yılın bir önceki yıldan daha güzel ve bereketli geçmesi temennisiyle yapılmaktadır. Romanlar şenlik alanında davul zurna çalar ve Belediyenin katkısıyla verilen pilavlar şenlik alanındaki herkese ikram edilir. Yenilen yemekten sonra eğlenceye devam edilir. Eğer romanlar için uygun görülürse yeni çeribaşı seçilir. Şenlik alanında eğlence bitse bile romanlar kendi mahallelerinde eğlenceye devam ederler. Roman mahallesinde her evin önünde ateşler yakılır ve çeribaşı bir kova alıp birkaç kişinin küpesi, kolyesi ya da kıyafetlerinden alarak kovanın içine atar. Eşya sahipleri dilek tutar ve beklerler. Çeribaşı kovanın içinden çıktığı eşya sahibi için maniler okur. Bu durum sabaha kadar devam eder. Su kenarında yaşayan romanlar ise farklı bir ritüele devam eder. Evlenmemiş genç kızlar kısa zamanda kismetlerinin açılması için gelinlik giyer, diğerleri ise kendileri için en güzel kıyafetlerini giyerler. Daha sonra isteyenler suya girer ya da suyla el ve yüzlerini yıkarlar. Romanlar bu şekilde temizlendiklerini, aklandıklarını düşünmektedirler (Özdemir'den akt. Sol, S. 2010: 69).

Foto 1.9 Kakava Şenlik Ateşi

Kaynak : <https://www.trthaber.com/haber/yasam/kakava-senlikleri-yarin-baslayacak-312642.html>

Romanların suya girme ritüelinin kökeninde bir efsanevi bir inanç bulunmaktadır. Efsaneye göre uzun uzun yıllar önce “Baba Fingo” isimli olan romanların lideri sayılan ünlü bir hükümdarları varmış. Bu hükümdarın iki zayıf noktası bulunmaktaymış. Bu zayıf noktalar kadın ve şarapmış. Romanların düşmanları hükümdarın zayıflıklarını öğrenince bunu fırsat bilerek Baba Fingo’yu bir nehrin kıyısına götürüp eğlenceler düzenleyerek sarhoş etmişler. Daha sonra ölmesi için Baba Fingo’yu nehre atmışlar. Bunu öğrenen romanlar tüm nehrin kıyısını aramış ve Baba Fingo’yu bulamamışlar. Aramalara devam eden romanlar nehirden gelen gaipden ses işiterek Baba Fingo’nun bundan sonra yaşamını nehirde sürdüreceğini ve artık hiç ölmeyeceğini söyler. Böylece romanlar o günden bu yana her yıl 6 Mayıs’ta Baba Fingonun nehirden çıkacağı düşünülerek suya girilirmiş (<http://www.edirnetv.com/>, erişim tarihi: 06.03.2020).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA SAHASININ GENEL COĞRAFİK ÖZELLİKLERİ

2.1. Araştırma Sahasının Fiziki Coğrafya Özellikleri

Harita 2.1 Antalya İli Lokasyon Haritası

Antalya İli Türkiye'nin güneybatısında $29^{\circ} 20' - 32^{\circ} 35'$ doğu boylamları ile $36^{\circ} 07' - 37^{\circ} 29'$ kuzey enlemleri arasında yer almaktadır. Güneyinde Akdeniz, kuzeyinde denize paralel uzanan Toros Dağları ile çevrilidir. Doğusunda Mersin, Konya ve Karaman, kuzeyinde Isparta ve Burdur, batısında Muğla illeri ile komşudur. Antalya ilinin yüzölçümü: 20.815 km^2 'dir. Türkiye yüz ölçümünün %2.6 'sına karşılık gelmekte, bölge yüz ölçümünün ise %17.6'sını oluşturmaktadır (Sarı ve Koçak, 2012: 47). Antalya İlının 19 İlçesi bulunmaktadır (Harita 2.1). Bunlar Akseki, Aksu, Alanya, Demre, Döşemealtı, Elmalı, Finike, Gazipaşa, Gündoğmuş, Ibradı, Kaş, Kemer, Kepez, Konyaaltı, Korkuteli, Kumluca, Manavgat, Muratpaşa, Serik ilçeleri yer alır. Antalya'da 19 ilçe ve toplamda 911 tane mahalle bulunmaktadır (Antalya Valiliği, erişim tarihi: 07.03.2019).

Antalya il sınırları içinde yer alan Kemer, Kumluca, Finike, Demre, Kaş ilçeleri 5-250 metre arasındaki yükselti kademesinde, kıyı şeridinde; Korkuteli ve Elmalı ilçeleri ise

denizden 900-1.000 m. yükseklikler arasında, iç kesimlerde kurulmuşlardır (Sarı ve Tepeli, 2012: 163).

Antalya kenti Akdeniz kıyısında kendi adını taşıyan körfez üzerinde kurulmuş ve denizden 39 m yüksek kayalıklarda bulunmaktadır. Deniz kıyısı ile yüksekliği 3086 m'ye kadar ulaşan Toros Dağları arasında ovalar, kara ve deniz arasında kilometrelerce uzanan plajlar, sarp kayalıklar bulunmaktadır. Toros Dağlarının güneyinde kaynaklanan çok sayıda irili ufaklı akarsular bulunmakta ve deniz döküldükleri yerlerde çağlayanlar oluşturmaktadırlar (Kıvrın ve Uysal, 1992: 12).

Foto 2.1 Tazı Kanyonu - Manavgat

Dağlık alanlar Antalya ilinin yaklaşık %77,8'ini kaplamaktadır. Toros Dağları Alp Himalaya sistemine bağlı genç kıvrım dağlarını oluşturmaktadır. Antalya ili sahasının en önemli yükselti alanları Akdağ, Susuz Dağı, Alacadağ, Bey Dağları ve Geyik Dağlarıdır. Antalya ilinin doğusunda ise Taşeli Platosu yer almaktadır. Antalya Körfezi'nin batısında ise Teke Platosu yer almaktadır. (Sarı ve Koçak, 2012: 48).

Ovalar yayla ovaları ve sahil ovaları olarak ikiye ayrılmaktadır. Sahil ovaları; Ovagelmiş, Kaş, Demre, Finike, Antalya ovalarıdır. Antalya ilini batıda kesen Eşen Çayından başlayarak doğuda Kaldıran Çayına kadar olan 500 km'lik kısımda olan sahil, bölgeye hâkim

olan Toroslardan akan yüzeysel sular vasıtasıyla bazı sahilleri doldurarak birtakım sahil ovaları meydana gelmiştir. Yayla ovaları ise, Çubuk boğazının batısında kalan kısımda geniş ovalar bulunmaktadır. Güneyde yer alan Kohu dağı, batıda yer alan Yumru dağı ve Akdağ kuzeyde yer alan Elmalı dağlarının çevresini kapladığı ilin en büyük ve verimli olan yayla ovası yer almaktadır. Diğer yayla ovaları ise Mühren Ovası, Kızılcadağ Ovası, Korkuteli Ovasıdır (Onat, 1952: 18).

Foto 2.2 Düden Şelalesi – Muratpaşa

Antalya İl'inde göller çoğunlukla batıda yer almaktadır. Küçük alanlar kaplayan bu göller yazın kuraklaşma döneminden dolayı küçülür yağışlı dönemde ise taşarak bataklık olmaktadır. Başlıca göller; Karagöl, Avlan Gölü, Söğüt Gölü ve Ova Gölü'dür (Sarı ve Koçak, 2012: 49).

Antalya'da 25'i denize dökülen 4'ü göllere dökülen veya göllerde meydana gelip ova içlerinde kaybolan 29 akarsu bulunmaktadır. Bunlardan birkaçı; Eşen Çayı, Aksu, Köprüsuyu, Manavgat Irmağıdır. Antalya ilinin 11'i batısında 13'ü doğusunda olmak üzere 24 adet çay bulunmaktadır. Batısında bulunan çaylar; Eşen Çayı, Demre Çayı, Acısu, Akçay, Alakır Çayı, Barsak Çayı, Ağva Deresi, Beldibi Deresi, Büyükarap Suyu, Küçükarp Suyu yer almaktadır. Doğusunda bulunan çaylar ise; Düden Çayı, Aksu, Köprü Suyu, Manavgat ırmağı, Karpuz Çayı, Alara Çayı, Kargı Çayı, Oba Çayı, Dim çayı, Sedir Irmağı, Delice Çayı, Bıçkı Çayı, İnceağrı Çayı ve Kaldıran Çayı yer alır (Onat, 1952: 25).

Foto 2.3 Alanya'dan Bir Görünüm

Antalya'da yer alan ormanların çoğu çamlıktır. Çam ve Katran ağaçlarından başka ormanlarda köknar, gürgen, meşe, karaağaç, dişbudak, kocayemiş, çınar, ahlat, harnup, ıhlamur, tesbih ağacı, yabani zeytin, pırnal, zakkum, hayıt, yabani asma bulunmaktadır (Onat, 1952: 28).

Yükselti farkı, bakı, yer şekilleri, deniz yakınlık ve uzaklık bir yerin ikliminin belirlenmesinde etkilidir. Antalya'da bazı kesimleri arasında fiziki faktörlerin çeşitliliğinden kaynaklı bazı farklılıklar vardır. Antalya'da yaz mevsimi sıcak ve kurak, kış mevsimi ise genelde yağışlı geçmektedir. İç kesimlerde sıcaklıklar kıyıya göre daha düşük seyretmekte ve don olayları görülmektedir. Bu farklılıklardan dolayı ilde Akdeniz İklimi hâkimdir. İlimden kaynaklı ilin genel karakteri bu şekilde olmakla birlikte iç kesimlerde beliren bu farklı sıcaklıklarda Akdeniz ikliminin geçiş tipinden kaynaklıdır. (Sarı ve Koçak, 2012: 50).

2.2. Araştırma Sahasının Beşeri ve Ekonomik Coğrafya Özellikleri

Antalya ılıman iklimi, elverişli toprakları, zengin bitki örtüsü ve geniş sahaya yayılan kumsallarıyla paleolitik dönemden günümüze kadar insanların yaşamak için tercih ettiği bir yer olmuştur. Antalya'nın tarihinde üç önemli uygarlık yer almıştır. Bunlar; Pisidya, Pmafilya ve Lidya uygarlıklarıdır. Antalya'da Makedonlar, Selevkoslar, Romalılar, Selçuklular ve

Osmanlılar egemen olmuştur. Egemen olan uygarlıklar kendilerine ait eserleri günümüze kadar Antalya’da varlığını sürdürmektedir (Onat,2000: 22).

Antalya “Attalos Yurdu” anlamına gelmektedir. II. Attalos tarafından kurulan şehir Bergama Krallığının sona ermesi ile bağımsız kalmıştır. Bağımsız kalan şehir korsanlar tarafından ele geçirilmiş ve M.Ö.77’de Komutan Sevilius Isauricus tarafından Roma’ya katılmıştır. Bizans egemenliği zamanında piskoposluk merkezi olmuş ve Türklerin şehri ele geçirmesiyle büyük gelişmeler yaşanmıştır (<http://www.antalya.gov.tr/antalya-tarihi> erişim tarihi: 23.05.2019).

Antalya, Doğu Roma veya Türkiye’de tanınan adıyla Bizanslıların egemenliğindeyken, 1207’de Selçuklular tarafından Türk topraklarına katıldı. Anadolu Beylikleri döneminde ise Teke Aşiretinin bir kolu olan Hamitoğulları’nın egemenliğine girdi (<http://www.antalya.gov.tr/antalya-tarihi> erişim tarihi: 23.05.2019).

Antalya ili tarihte Teke vilayeti şeklinde adlandırılmaktaydı. Teke olarak adlandırılması Selçuklular zamanında Antalya’ya gönderilen Teke Bey burada kendi beyliğini kurmuştur. Uzun süre bu şekilde adlandırılan Antalya daha sonra Bergama hükümdarı Attal Filadelf tarafından Attalya veya Sattalya denilerek burada bir yerleşke ismi oluşturmıştır. Fakat yerli halk şehrin ismini Adalya şeklinde kullanmıştır. Eski resmi kayıtlarda Arapça olmasından kaynaklı şehrin adı Antaliyye olarak yazılmış ve ilerleyen süreçte şehrin adı Antalya şeklinde devam etmiştir (Güçlü, 2018: 100).

Foto 2.4 Apollon Tapınağı - Side/Manavgat

Antalya hızlı gelişmekte olan bir şehirdir. İklim ve doğal güzelliklerinden ve turizmin çekiciliğinden dolayı Antalya'ya göç edilmesine neden olmaktadır. 2018 yılı verilerine göre Antalya'da net göç hızı % 6,4'tür. (<https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>, erişim tarihi: 23.05.2019). Antalya ilinin 2018 yılı nüfusunu 2.426.356 kişi oluşturmaktadır. (<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, erişim tarihi: 23.03.2019).

İklim ve doğal güzelliklerinin yanı sıra Antalya tarihi özellikleriyle de dikkat çekmektedir. Antalya'da dikkat çeken farklı dönemlerde ve özelliklerde oluşan mağaralar bulunmaktadır. Bunlardan birkaçı Damlataş, Karain, Düden, Altınbeşik vb. mağaralardır. Antalya'da çok sayıda tarihi arkeolojik alanlar mevcuttur. Bu alanlara örnek Üçkapılar (Hadrianus Kapısı), Kesik Minare, Karatay Medresesi, Yivli Minare, Perge, Aspendos, Side, Alanya Kalesi, Phaselis, Korydalla, Olympos, Demre, Kekova, Termessos bunlardan birkaçıdır.

Antalya'nın sahip olduğu karayolu ile Türkiye'nin her noktasına ulaşım imkânı sağlar. Antalya'nın topoğrafyasından kaynaklı İç Ege ve İç Anadolu'ya bağlanan kara yolu güney-kuzey istikametlidir. Diğer bölgelere ya da illere göre gidilecek olan kara yolu ulaşımı ise kıyı topoğrafyasına göre şekillenmiştir. Antalya'da demir yolu ulaşımı yetersizdir. Turizm amaçlı genellikle kara yolu ve hava yolu kullanılmaktadır. Deniz yolu ulaşımı ise feribotlarla sağlanmaktadır. Genelde Antalya-Venedik ve Alanya-Girne arasında gerçekleştirilmektedir(Sarı,2012: 62).

Foto 2.5 Alanya Kalesi – Alanya

Antalya'nın tarihi ve kültürel değerleri Türkiye turizminin önemli noktalarından biridir. Antalya'nın müzeleri, camileri, ören yerleri, kaleleri, kiliseleri, festivalleri ve yöresel yemek kültürü şehri ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin tercih ettiği seçeneklerdir. Antalya ile fiziki ve beşeri coğrafik özellikleri bakımından en önemli doğal çekicilikleri; milli parklar, plajlar, orman alanları, şelaleler, yaylalar, göller, dağlık alanlardan oluşmaktadır (Kervankıran ve Bulut, 2015).

Antalya turizm bakımından kış ve yaz turizmi açısından oldukça revaçta bir konumdadır. Kıyıya paralel uzanan dağların yüksek kesimlerinde kış sporlarından olan kayakçılık ve dağcılık aktiviteleri yapılmaktadır. Antalya şehri ikliminin sıcak olmasından kaynaklı yerli ve farklı ülkeden gelen çok sayıda yabancı turistlere hitap etmektedir. Birçok turistik alan ve tatil köylerinin bulunması şehrin ekonomik faaliyetlerini etkilemektedir. Antalya ilinde düzenlenen çeşitli festivaller, fuarlar, yayla şenlikleri vasıtasıyla yerli ve yabancı turist şehre gelmektedir. Düzenlenen festival vb. etkinliklerin bazıları şunlardır: İbradı Üzüm Festivali, Altın Portakal Film Festivali, Kumluca Tarım ve Seracılık Şenlikleri.

Foto 2.6 Antalya Portakal Film Festivali - Antalya

Kaynak: <https://www.turizmhabermerkezi.net/haber-antalya-altin-portakal-film-festivali-baslamadan-10992.html>).

Dr. Avni Tolunay önderliğinde 1964 yılında Antalya’da başlayan Antalya Film Festivali bugüne kadar Metin Erksan, Yılmaz Güney, Atıf Yılmaz, Nuri Bilge Ceylan gibi birçok usta sanatçı Antalya Altın Portakal Film Sahnesinde ödüller almış ve bu festival ulusal sinemanın kalbinin attığı bir etkinliğe dönüşmüştür (<https://www.antalyaff.com/tr/>, erişim tarihi: 06.03.2020).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM VE BULGULAR

3.1. Araştırmanın Hipotezi

Araştırma sahasında bulunan romanların sosyo kültürel özellikleri Antalya’da zamana bağlı olarak ortadan kalkmıştır ve değişime uğramıştır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı romanların sosyal ve kültürel yaşayışlarının mekândaki yansımalarının coğrafi bir bakış açısı ile analiz etmektir. Bilimsel anlamda literatürde yapılmamış olan bir çalışmayı gerçekleştirmek hedeflenmiştir. Romanların coğrafi dağılışı, romanların kültürel özellikleri, romanların demografik yapıları ve romanların mekânla olan ilişkileri ve mekânda yoğunlukta yaşadıkları yerlerin sosyo-ekonomik özelliklerini tespit etmek, günümüze kadar olan tarihsel süreçte Antalya ilinde mekâna dair olan süreçlerinin nasıl şekillendiğinin gözlemlenmesi amaçlanmıştır.

3.3. Araştırmanın Önemi

Romanlar konusunda farklı disiplinlerde çalışma yapılmıştır. Ancak coğrafya camiasında daha önce bu tarz bir çalışma yapılmamış olmasından dolayı etnocoğrafya ile bütünleştirilerek mekânsal analiz yapılarak romanların mekâna yansımaları konu edinmiştir.

3.4. Araştırma Soruları

- Antalya’da yaşayan romanlar hangi mekânları kullanıyorlar?
- Antalya’da yaşayan romanların hareketlilik alanları nelerdir?
- Antalya’da yaşayan romanların yapmış olduğu meslekler ile mekân arasındaki bağlantılar nelerdir?
- Antalya’da yaşayan romanların okul ve yaşam alanı arasındaki mekânsal ilişki nedir?
- Antalya’da yaşayan romanların seçtikleri mekânların özellikleri nelerdir?

Bu araştırma sorularına cevap aranmış ve çalışma sonunda Romanların mekân ile arasındaki durum göz önüne alınarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.5. Araştırma Sınırlılıkları

Antalya ilinde 19 ilçe bulunmaktadır. Buna karşın her ilçede roman vatandaşlar yaşamamaktadır ve kimliklerini açıkça belirtmemekte, roman olduklarını kabul etmemelerinden kaynaklı bu çalışma araştırma sahalarında görüşülen kişilerin vermiş oldukları bilgilerle sınırlıdır.

3.6. Araştırma Yöntemi

Öncelikli olarak romanların yaşamış olduğu mekânlar belirlenmiştir. Daha sonra romanların mekânlara dağılışı saptanmıştır. Yapılan görüşmelerde hangi tarihlerde bu yerleşim birimine geldikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Yerel örgütler ve derneklerle iş birliği yapılarak roman vatandaşlarla iletişim kurulmuş ve bu esnada nitel bir araştırma tekniği olan görüşme metodu kullanılmıştır. Görüşmeyi kabul eden romanlara sorular yöneltilmiş ve gerekli bilgiler alınarak bulgulara değerlendirilmiştir. Yapılan görüşmelerden bilgiler toplanarak literatürle zenginleştirilmiştir. Görüşmeler 01.06.2018 ile 10.10.2018 tarihleri arasında belirli ilçelerde belirlenen mahallelerinde gerçekleştirilmiştir. Bu ilçeler Alanya, Serik, Finike, Manavgat, Muratpaşa olmak üzere 5 ilçeden oluşmakta ve toplamda 18 mahalle yer almaktadır. Görüşmelerin 5 ilçeden oluşmasının sebebi ise sadece bu ilçelerde roman nüfusuna rastlanılmış olmasıdır. Belirlenen ilçeler dışında herhangi bir şekilde romanlara dair bir bilgi edinilememiştir. Yapılan görüşmeler daha sonra analiz edilmiştir. Görüşmeler her bölgeden 10 kişiyle yapılmıştır. Ve görüşmeler sonucu elde edilen Tüik verileri ile sentezlenerek grafiklerle gösterilmiştir.

3.7. Araştırma ile İlgili Daha Önce Yapılan Çalışmalar

Araştırmalar sonucunda Roman/Çingeneler ile ilgili farklı disiplin alanlarında çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar daha çok romanların Türkiye'ye nasıl giriş yaptıkları, hangi şartlarda ülke genelinde barındıkları, sanatsal faaliyetler, sinema-tiyatro-müzik ile nasıl iç içe olduklarını, eğlence sektöründe ne kadar yer edindiklerini, eğlence sektöründe nasıl sorunlarla karşılaştıkları, bu sektördeki örgütlenmeleri ve sosyal güvencelerinin olup olmadığı, romanların eğlence sektörü için avantaj mı dezavantaj mı sağladığı, tarihsel süreç içerisinde pozitif ayrımcılık uygulanıp uygulanmadığı, romanlara yönelik bir ayrımcılık varsa bunun boyutlarının neler olduğu, ayrımcılığın tespiti halinde bunun ortadan nasıl kaldırılacağına yönelik çalışmalardır. Bahsedilen bu çalışmalar genellikle Doktora-Yüksek Lisans çalışmalarını kapsamaktadır. Çalışmalara örnek verilmek istenirse; "Özel hukuk (Uluslararası Özel Hukuk Ana bilim dalı)-Yabancı Çingenelerin Türkiye'ye Giriş, İkamet, Seyahat Özgürlükleri İle Türkiye'de Sınır Dışı Edilmeleri", "Güzel Sanatlar

Fakültesi (Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı Resim Bölümü-Türkiye’de Yaşayan Çingenelerin Sanatsal Olarak Ele Alınışı”, “Çalışma Ekonomisi Ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı – Eğlence Sektöründe Korunmasız İstihdam Örneği Olarak Çingenelerin/Romanların Durumu”, “İnsan Hakları Anabilim Dalı Ayrımcılıkla Mücadele: Çingenelere Yönelik Ayrımcılık Kapsamında Pozitif Ayrımcılık Uygulamalarına Eleştirel Bir Yaklaşım”. Bu alanda çeşitli makale ve bildirilerde bulunmaktadır.

Araştırma sonucunda pek çok bilgi elde edilmiş ve birçok çalışma yapılmıştır. Fakat daha önce romanların mekâna yönelik bir çalışması yapılmamış olması ve Coğrafya Bilimi alanında da bu tarz bir çalışmanın yapılmamış olmasından kaynaklı bu çalışma Coğrafya alanında bir ilki temsil etmektedir. Yaptığımız bu çalışmada çoğunlukla mekân ve kültür arasındaki ilişkiye yer verilmiştir. Çingeneler ve onların etkili oldukları alanlar ve bu alana yansıtıkları özelliklere dikkat çekilmiştir. Daha önce farklı disiplinlerde yapılan çalışmalar çingenelerin mekâna dair kültürlerine dikkat çekmemiştir. Bu çalışma ile mekânsal anlamdaki çingene kültürünü yansıtmaya ve açıklamaya çalışılmıştır.

3.8. Romanların Mekân Seçimi

Yapılan çalışma sonrasında elde edilen verilere göre görüşmeye katılan 10 roman/çingene yer almaktadır. Görüşmelerde romanların tüm kültürel özellikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Görüşmeler sırasında romanların kapalı bir toplumsal yapı içerisinde bulunduklarından dolayı görüşmelerde sınırlı bilgiler elde edilmiştir. Fakat görüşme yapılan romanlardan genel olarak toplumun bütün özellikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Öğrenilen bu özellikler mekânsal alanda kendi kültürlerini nasıl yansıttıkları, mekânın onları nasıl etkilediği ve neden bu mekâna yerleşmeyi seçtikleri vb. durumlardır. Görüşmelerin gerçekleştiği her bir ayrı mekânda 10 kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Antalya merkez ilçeleri ve diğer ilçeleri kapsayan görüşme ile elde edilen bulgular belirtilmiştir. Belirlenen mahallelerde özellikle ilçelerdeki yerleşim birimlerinin daha çok hareketlilik alanlarının kıyı bölgelerde yer almasından kaynaklı seçtiklerini belirten romanlar burada yaşamlarına devam etmektedirler. Mekânsal olarak kıyı yerleşmelerini seçmelerinde ki en büyük etken ekonomik faaliyetlerinin burada çeşitlilik göstermesidir. Genel olarak bakıldığında seçtikleri mekânların özellikleri arasında daha çok iş kollarının çeşitlilik göstermesi ve romanların bu iş kollarında çalışmayı tercih etmelerinden kaynaklı Antalya’nın kıyı kesimlerinde yaşamaktadırlar. Merkez ilçe olarak Muratpaşa’ya yerleşen romanlar ise yıllar önce gelmiş olan roman akrabalarından kaynaklı merkez ilçeye yerleştiklerini belirtmektedirler. Merkez ilçe Muratpaşa da yaşayan romanların büyük bir çoğunluğu Gençlik ve Yeşildere mahallelerinde toplanmaktadır. Bu

mahallelerin seçilmesindeki etkenler arasında romanların ilk yerleşme yerleri olmasından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Diğer mahalleleri seçmelerinde ise daha çok ya bulundukları mekânlardan uzaklaşmak istemeleri ya da iş yerlerine yakınlıktan dolayı seçmeleri etkili olmuştur.

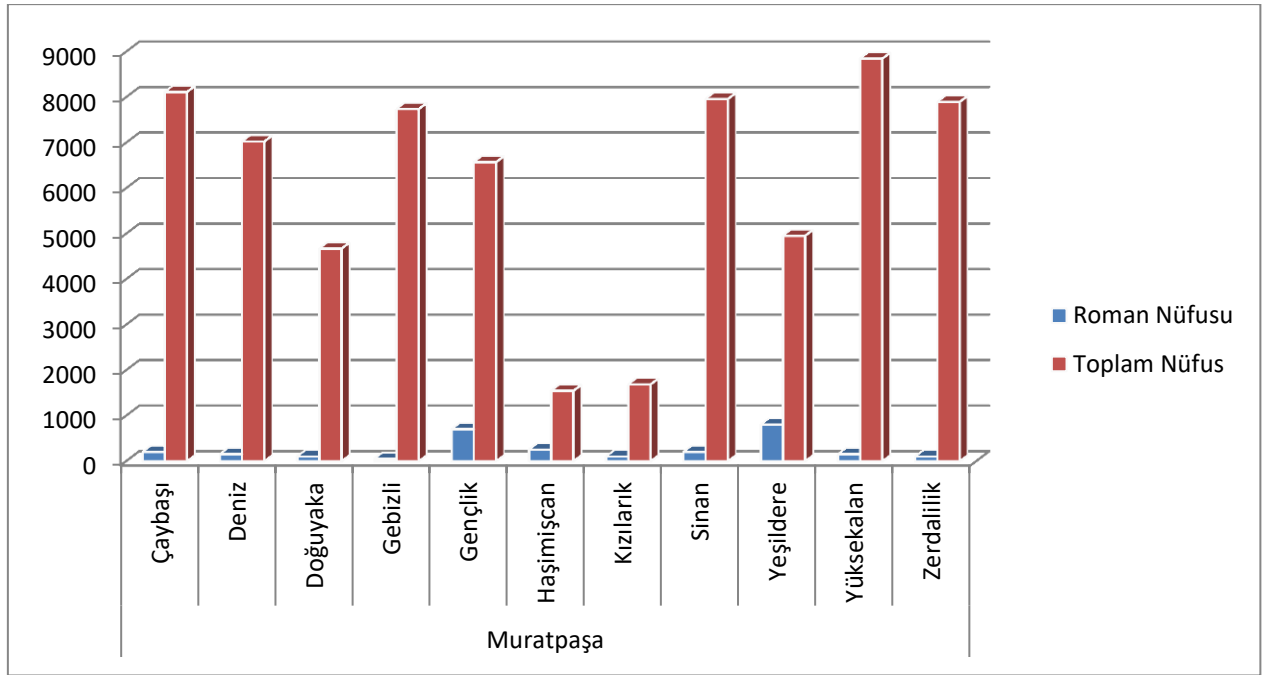
Tablo 3.1 Romanların Merkez Muratpaşa İlçesi Nüfus Sayıları

Merkez İlçe		Roman Nüfusu	Toplam Nüfus
Muratpaşa	Çaybaşı	200	8.111
	Deniz	150	7.021
	Doğuyaka	100	4.669
	Gebizli	50	7.737
	Gençlik	700	6.568
	Haşimişcan	250	1.542
	Kızılarık	100	1.684
	Sinan	200	7.956
	Yeşildere	800	4.950
	Yüksekalan	150	8.844
	Zerdalilik	100	7.892

Kaynak: Tüik

Foto 3.1 Roman Mahallesinden Bir Görünüm- Zeytinköy

Şekil 3.1 Romanların Merkez Muratpaşa İlçesi Nüfus Sayıları Grafiği

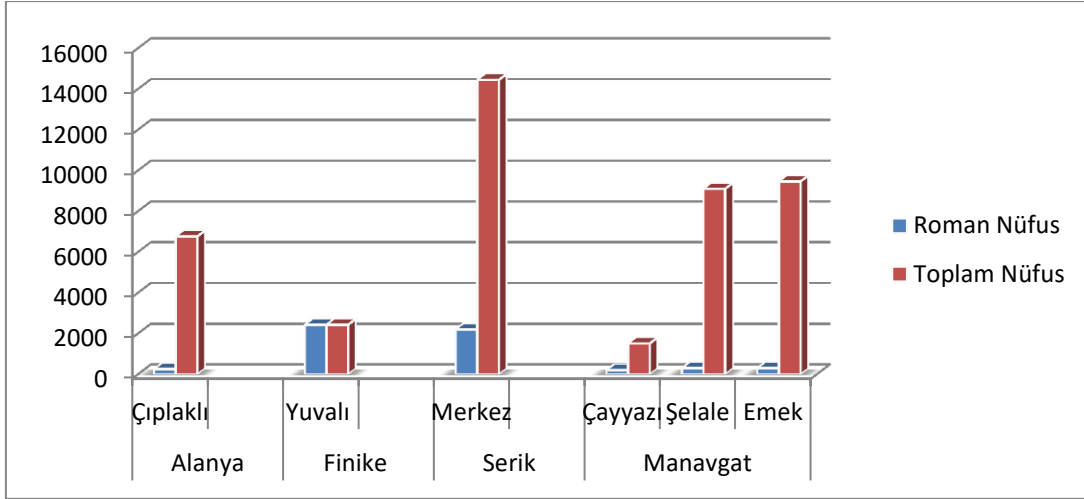
Kaynak: Tük

Tablo 3.2 Romanların İlçe Mahalle Nüfus Sayıları

İlçeler	Mahalleler	Roman Nüfus	Toplam Nüfus
Alanya	Çıplaklı	~250	6.758
Finike	Yuvalı	2.427	2.427
Serik	Merkez	~2.200	14.444
Manavgat	Çayyazı	~200	1.511
	Şelale	~300	9.098
	Emek	~300	9.461

Kaynak: Tük

Tablo 3.2 de görüldüğü gibi ilçelerde roman sayıları değişmektedir. Net bilgiyi aldığımız tek mekânsal alan Finike –Yuvalı mahallesidir. Yuvalı mahallesinde sadece romanlar yaşamaktadır. Dışardan herhangi yabancı birinin mahalleye yerleşmemiş olması etkilidir. Aynı zamanda mahallede geçmişten günümüze kadar dışardan kız alıp vermenin de olmamasında kaynaklı hem kültürel hem de mekânsal olarak homojen kalmışlardır. Alanya, Serik ve Manavgat ilçelerinde ortalama bir sayı veren romanlar zamanla bulundukları alanları terk ettiklerini ve bunun nedeni olarak da ekonomik problemlerin oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Şekil 3.2 Romanların İlçe Mahalle Nüfus Sayıları Grafiği

Kaynak: Tüik

Foto 3.2 Roman Mahallesinden Bir Görünüm- Zeytinköy

Fotoğraflarda da dikkat çeken noktalardan biri de romanların mekânsal alanda yerleşim yerlerinin daha çok gecekondulaşma şeklinde olmasıdır. Belirli bir alanda avlu içerisinde 3 ya da 4 tane evlerden oluşarak ve bu avlu içerisinde bir arada yaşamaktadırlar. Günümüz kentsel dönüşüm projeleri kapsamında Zeytinköy’de yapılan çalışmalardan dolayı artık gecekondulaşma azalmış ve yerini apartman dairelerine bırakmıştır.

Foto 3.3 Roman Mahallesinden Bir Görünüm-Manavgat

3.8.1. Yaş Aralıkları

Görüşmeye katılan romanlar daha çok 45-50 yaş aralığındadır. En az grubu ise 16-25 yaş arası olan grup kapsamaktadır. 16-25 yaş aralığındaki kişiler görüşme yapıldığı esnada okulda ve işte olduklarından dolayı görüşmelere katılımları yüksek değildir.

Tablo 3.3 Yaş Durumları

	Yaş Aralığı	Kişi Sayısı
Yaş	16-25	6
	25-35	10
	35-55	24
	55+	10
	Toplam	50

Yaş durumlarında da görüldüğü üzere görüşmeye katılanlar daha çok 35-55 yaş arası olan yaş grubunu kapsamaktadır. Bu grup aralığındaki romanlar kendi işlerini yapmakta, grubu oluşturanların bir kısmı emekli olan kişiler bir kısmı da işsiz olanlar tarafından oluşmuştur.

Foto 3.4 Roman Mahallesinde Bir Ev İçi Görünüm

3.8.2. Eğitim Durumu

Görüşmeye katılan romanların eğitimlerinin büyük kısmını ilköğretim mezunları oluşturmaktadır. Romanlar çocuklarının eğitim almalarını istemekte fakat ekonomik olarak geçim sıkıntısından dolayı okul çağında olan çoğu roman çocukları zorunlu eğitim sürecini tamamladıktan sonra aileleri tarafından ya da kendilerinin buldukları iş yerlerinde çalışmakta ve eğitime ara vermektedirler. İlköğretim mezunu olan kısım daha çok 35-55 ve 55 yaş üstü nüfusu oluşturmaktadır. Ortaöğretim mezunu olan romanlar ise 16-25 yaş aralığı oluşturmaktadır.

Tablo 3.4 Eğitim Durumu

Eğitim	İlköğretim	34
	Ortaöğretim	15
	Lisans	1
	Önlisans	0
	Lisansüstü	0
	Toplam	50

Tablodan da görüldüğü üzere romanların eğitim düzeyleri oldukça düşüktür. Çoğunluğu ilköğretim mezunu olan romanlar eğitimi ikinci plana attıklarını belirtmişlerdir. Önceliklerinin geçimleri olduğunu belirten roman vatandaşlar ekonomik sıkıntılardan dolayı kendilerinin ya da çocuklarının okula gidemediklerini belirtmişlerdir. Çalışma çağına geldiği düşünülen tahmini 10-12 yaş aralığı arasındaki çocuklar kendilerine uygun işler bularak ev ekonomisine katkı sağlamaktadırlar. Günümüzde eğitim sisteminin yaptırımından dolayı okula gitmek zorunda kalan roman çocukları okul dışında kalan zamanlarını da çalışarak geçirmektedirler. Kız çocuklarının eğitim olanaklarının da kısıtlı olduğunu belirtmişlerdir. Reşit yaşa gelen kız çocukları ya belirli mesleklere yerleştirilmekte ya da evlendirilmektedir. Yapılan görüşmelerde araştırma sorularımızdan biri olan Antalya’da yaşayan romanların okul ve yaşam alanı arasındaki mekânsal ilişkiye dair elde edilen bulgular şu yöndeydi Antalya ilçelerinde yaşayan romanların eğitim seviyeleri oldukça düşük olmasına rağmen Antalya merkez ilçede yaşayan romanların daha çok ortaöğretim mezunu oldukları dikkat çekmektedir. Bu durumda etken olan şey ise mekânın eğitime etkisidir. Merkez ilçede yaşayan romanlar çevrenin etkisi ile eğitim olanaklarından daha fazla faydalanmışlardır. Diğer ilçelerde ebeveynler çocuklarının okumalarını doktor, hâkim, öğretmen olmalarını istediklerini fakat çocuklarının okumadıklarını söylemektedir fakat görüşme yapılan çocuklar bu ifadelerin tam tersini söylemişlerdir. Görüşme esnasında belirtilen bir başka konu ise eğitim olarak kendini geliştiren bireylerin mekândan uzaklaştığıdır. Romanlar içerisinde kendini geliştiren roman birey daha sonra bulunduğu mekânsal alandan tamamen kendini soyutlamayı ve kültürel özelliklerini reddetmeyi seçtiğini dile getirmişlerdir.

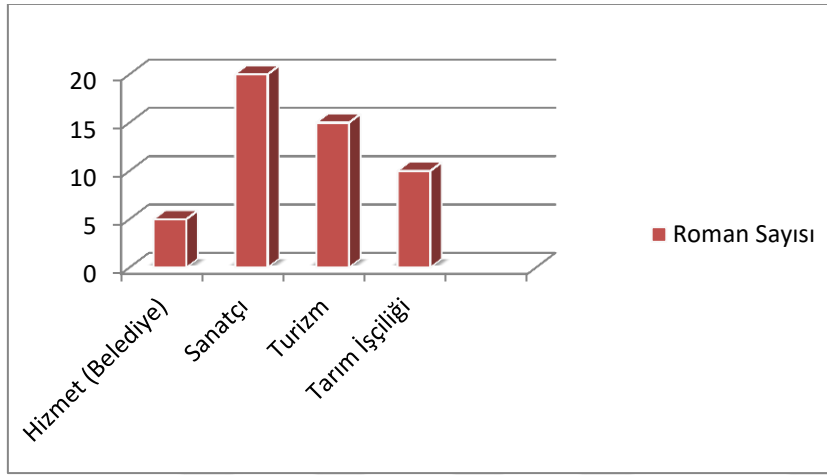
3.8.3. İş ve Gelir Durumları

Araştırma sorularımızda yer alan Antalya’da yaşayan romanların meslekleri ve mekân arasındaki ilişki görüşmelerden elde edilen verilerle incelenmiştir. İlçelere göre meslek grupları farklılaşmaktadır. Manavgat ilçesi ve Serik ilçelerinde çoğunlukla Belediye işçisi

olarak çalışan romanlar geçimlerini bu şekilde sağlamaktadır. Belediye çalışanı olarak çalışmayan romanlar ise turizm bölgesinde yer aldıkları için turistik otellerde çalışmaktadırlar. Finike ilçesinde ise daha çok narenciye tarım işçiliği yapılmaktadır. Alanya’da yaşayan romanlar ise daha çok geçimlerini hurdacılıkla sağlamaktadırlar.

Tablo 3.5 İş Durumu

Meslek Grupları	Hizmet (Belediye)	Müzisyen	Turizm	Tarım İşçiliği
Roman Sayısı	5	20	15	10

Şekil 3.3 Romanların Meslek Grupları ve Sayısı Grafiği

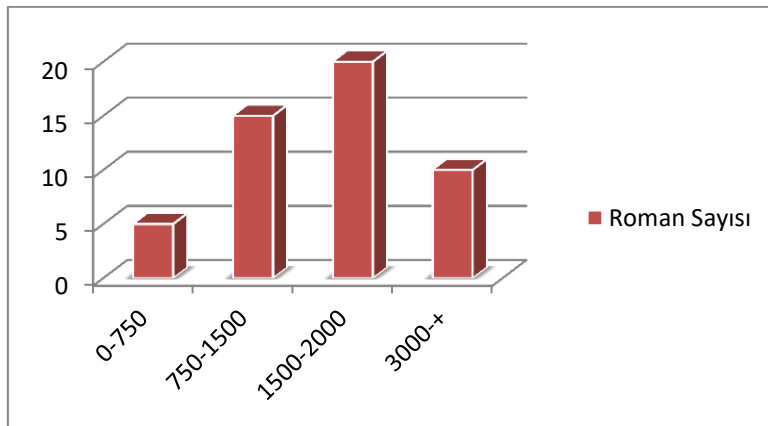
Antalya merkez ilçesi olan Muratpaşa’da ise durum farklıdır. İlçenin merkezi konumda olması ve burada yaşayan romanlar daha çok müzisyenlikle ilgilenmektedirler. Birçok ünlü sanatçı ile birlikte çalışmaktadırlar. Antalya’da Kaleiçi ve Konyaaltı’nda bulunan mekânlarda mesleklerini icra etmektedirler. Bir başka çalışma alanı ise faytonculuktur. At arabalarıyla turizm amaçlı gelen turistleri şehir merkezi içerisinde belirli ücret karşılığında gezdirmekte ve geçimlerini bu şekilde sağlamaktadırlar.

Foto 3.5 Kaleiçi'nde Bulunan Roman Faytoncu

Tablo 3.6 Gelir Durumu

Gelir Durumu(TL)	0-750	750-1500	1500-2000	3000-+
Roman Sayısı	5	15	20	10

Şekil 3.4 Romanların Gelir Durumu Grafiği

Gelir durumlarına bakıldığında ise mevsimlik işlerde çalışmaları gelir düzeylerinin düşük olmasında etkilidir. Özellikle turizm sektörü ve tarım işçiliği ile uğraşan romanların

gelir düzeyleri çok düşüktür. Yaz mevsiminde belirli aylarda çalışan romanlar kış mevsiminde işsiz kalmaktadır. Bu grubun gelir düzeyi 0-750 ve 750-1500 lira arasında değişmektedir.

Belediye’de çalışan, düzenli iş ve gelir durumuna sahip olan romanlarda ise gelir düzeyleri diğer sektörlerde çalışan romanlara göre daha iyi durumdadır. Gelir düzeyleri 1500-2000 ya da 3000+ civarında yer almaktadır. Eğitim seviyelerinin düşük olmasından dolayı kamu kurum ve kuruluşlarında işçilik dışında bir meslek kolu bulamamaktadırlar.

Foto 3.6 Roman Mahallesinden Bir Görünüm-Serik

3.9. Yaşadıkları Mekânları Seçerken Etkili Olan Faktörler

Kültürün gelecek kuşağa aktarımında mekânın önemi, kültürün kentleşmesi, teknolojinin ilerlemesi, küreselleşmeyle birlikte kültürü olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında modern mekânların etkileri de azımsanmamalıdır. Geçmişte göçebe yaşam süren romanlar modern yaşamda yerleşik düzene geçmişlerdir. Yerleşik yaşam biçimini benimseyen romanlar geçmişten günümüze kadar yapmış oldukları göçebelik kültürü anlayışını modern yaşam biçiminde terk etmiş bulunmaktadır. Göçebe

yaşam koşullarına uyum sağlayan kültürel özellikleri artık modern yaşama evrilmiştir. Kentsel mekânlarda romanlar göçebe kültüründe edindikleri تنها ve şehirden uzakta olma alışkanlıklarını korumaya çalışarak kent mekânlarından uzaklaşmaya çabalayarak yerleştikleri mahalleleri merkez dışında bulundurmayı tercih etmişlerdir. Fakat kent merkezlerinde artan nüfustan dolayı merkezden uzakta yaşayan romanlar ve bazı roman mahalleleri kent merkezi içerisinde kalmıştır.

Romanların seçtikleri mekânların başlıca özellikleri bulunmaktadır. Bunlar;

- ✓ Merkezi konumda olması
- ✓ Ailesinin önceden buraya yerleşmiş olması
- ✓ Turistik bölgede yer alması
- ✓ İş olanaklarının olması
- ✓ Akrabalarına yakın olma isteği

Görüşmelerde elde edilen bilgilere göre öncelikli olarak atalarının geçmişte yerleştikleri mekânlara yerleşmiş olmaları etkili olmuştur. Antalya ili içerisinde bir ilçeden bir diğer ilçeye yerleşme nedenleri arasında merkezi konumda yer almaları ve akrabalarına yakın olma isteği bir diğer dikkat çeken özelliktir. Genel olarak kapalı bir toplum yapısına hâkim olan romanlar akrabalık ilişkilerine ayrı önem vermekte ve tutucu bir yapı sergilemektedirler. Romanların mekân seçimindeki bir diğer özellikleri ise turizm bölgeleri ve turizm bölgesinde yer alan iş olanaklarıdır. Geçici ya da daimi olsun turizm sektöründe ve turizm sektörünün yaratmış olduğu eğlence sektöründe yer edinmektedirler. Turizm alanında kurulan oteller ve eğlence mekânları romanlar için iş olanağı sunduğundan bu alanlarda yerleşmeyi kendilerine uygun görmüşlerdir.

Mekânsal olarak baktığımızda romanların faaliyetlerini etkileyen kısıtlayıcı ve teşvik edici faktörler bulunmaktadır. Kısıtlayıcı olan faktörler daha çok modernizasyona uğramış kentsel mekânlardır. Hareket alanlarının kısıtlanması ve göçebe yaşam biçimini terk etmiş olmalarından kaynaklı romanlar göçebe kültürlerini terk etmişlerdir. Teşvik edici özelliklere bakıldığında Antalya’da iklimin elverişli olması, toplumsal ve politik açıdan romanların kalkınmasının teşvik edilmesi, sosyal ve ekonomik olarak roman faaliyetlerinin desteklenmesi etki etmektedir.

Antalya ili genel olarak bakıldığında turistik bir şehir olma özelliği göstermektedir. Romanların genel olarak yaşadıkları alanlar şehir merkezinin çoğunlukla dış çeperinde kalmaktadır. Belirli mekânlarda “çingene mahallesi” adı altında kendi mahallelerini oluşturmuşlardır. Şehir merkezi içinde yer alan çingene mahalleleri kentleşmenin ve kentsel

dönüşümün de etkisiyle, yapılarda değişiklikler meydana gelmiş olmasına rağmen kendi kültürlerini devam ettirmeye çalışmaktadırlar.

Coğrafyanın fiziksel özellikleri Roman kültürü üzerinde belirgin etki yapmamıştır. Romanların Antalya'yı seçmelerinde denize olan yakınlık, iklimin insan yaşamı için uygun olması romanların göç etmesine uygun ortam sağlamıştır. Yerel halk ile olan sosyo-kültürel farklılıkları zaman içerisinde romanların bulundukları mekânın sosyo-kültürel özelliklerini benimsemeye çalıştıklarından dolayı roman kültürü değişime uğramıştır. Örneğin; romanlar tarihsel süreçte yerleşik bir yaşam biçimini benimsememiş ve sürekli göç etmişler fakat günümüzde artık göç etmeyi bırakıp yerleşik düzene geçmişlerdir. Fakat genel anlamda bakıldığında romanlar kendi kültürlerini yansıtan özellikleri de günümüzde de sürdürmektedirler. Antalya da yaşayan romanların mekândan etkilenmeleri daha çok yerleşik yaşama geçmeleri ile mümkün olmuştur. Bu etkilenme daha çok ekonomik faaliyetler düzeyinde olmuştur. Yerleşik düzene geçen romanlar ekonomik gelirlerini düzene koymak için yerleşmiş oldukları mekânda gelir elde edebilecek işlerde çalışmaya başlamışlardır. Antalya ilinde yerleşik olan romanlar daha çok turizm sektöründe ve geçici meslek dallarını tercih etmişlerdir. Günümüzde bakıldığında bazı kaynaklarda roman vatandaşların hala göç ederek yaşamlarını sürdürdüklerine rastlamaktayız fakat Antalya ilinde yaşayan roman vatandaşlarda bu durum görülmemektedir.

Tarihte göçebe bir yaşam süren romanlar günümüz şartlarında göçebeliği bırakmış ve yerleşik düzene geçmiştir. Yerleşik bir yaşam biçimine geçen romanlar mekânsal olarak daha çok şehrin dış mekânlarını seçmişlerdir. Günümüzde artan nüfusunda etkisiyle şehir merkezi içinde kalan roman mahallelerinin toplumsal baskı nedeniyle şehrin dışına itilmeye çalışılmıştır. Örneğin görüşmeler sırasında Serik ilçesinde yaşayan romanlar bu durumdan rahatsız olduklarını belirtmişlerdir. Merkez ilçe mahallelerinde yerleşim yerinde artan suç olayları, romanların kendi aralarında yapmış oldukları kavga ve gürültüler, olumsuz olan herhangi bir durumda roman vatandaşlardan şüphelenilmesi mekânda yaşayan roman olmayan toplumu rahatsız etmiş ve romanlar bu süreçte dışlanmışlardır.

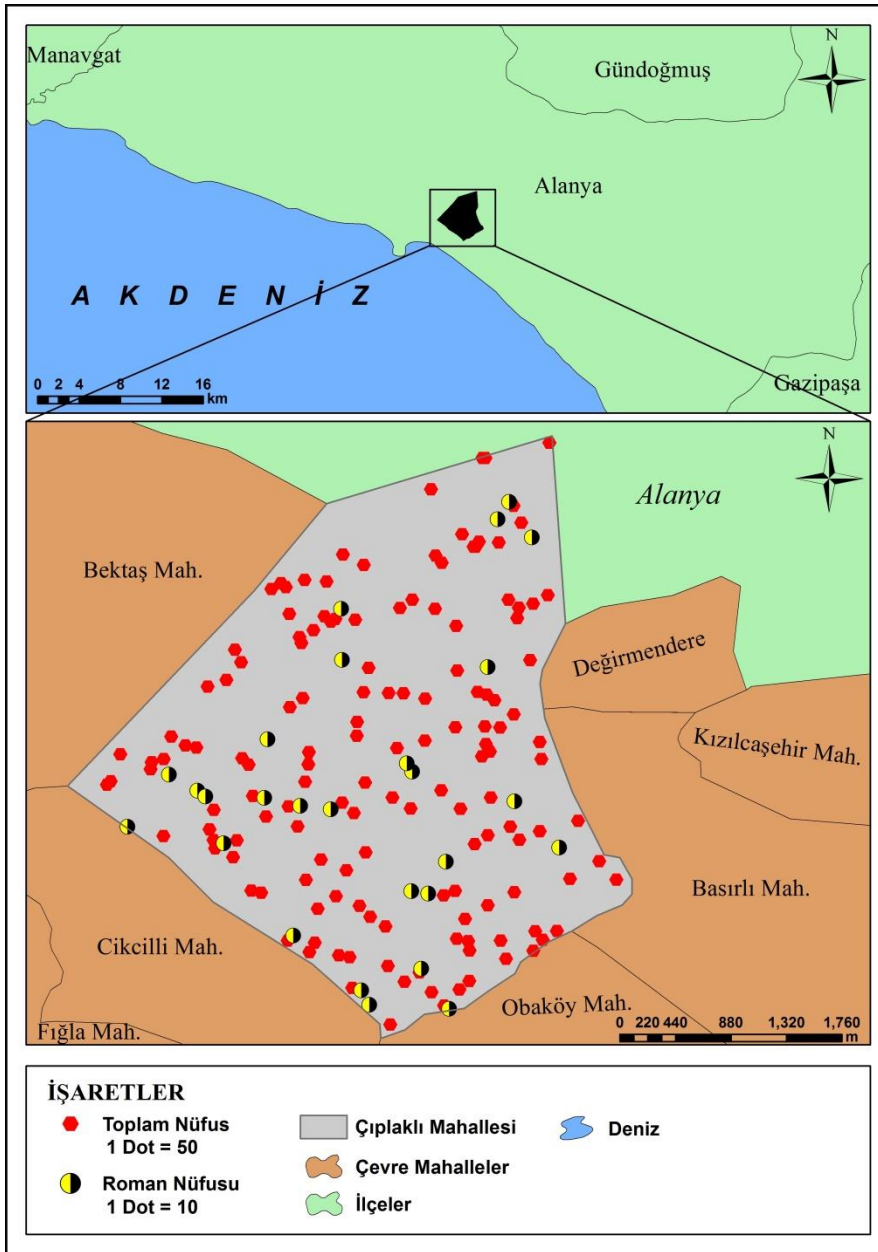
Antalya şehir merkezinde belirli alanda mekânsal etkileşim kurmuş çingene mahalleleri bulunmaktadır. Bu duruma bir örnek Zeytinköy'dür. Zeytinköy Antalya kent merkezi dışında yer almaktadır ve mahalle nüfusunun yarısından fazlasını romanlar oluşturmaktadır. Kendi alanları olarak seçtikleri bu mekânda gecekondular yapılarında yaşamaktadırlar. Gecekondulaşan roman mahallesinde çoğunlukla evler bir avlu etrafında toplanmakta ve akraba ilişkileri sürdürülmektedir. Bu mahallede romanlar dışında yaşayan doğu kökenli ve alevi kökenli olduklarını belirten minimal gruplarda yaşamaktadır. Bu

çingene mahallesinde rahatsız olunan en önemli unsur suçların işlenmesi ile mahallenin ve özellikle romanların suçlu olarak yaftalanması olduğunu belirtmişlerdir. Bu mahallede en çok rahatsız olunan şey suç oranının yüksek olması ile mahallenin ve özellikle mahallede yaşayan romanların suçlu olarak yaftalanması olduğunu belirtmişlerdir.

Yerleşik yaşama geçen romanlar tarihsel süreçte ata mesleği olarak nitelendirilen meslek dallarından biri olan demircilik ile geçimlerini sağlamaktaydılar fakat günümüzde bu mesleği devam ettirmemişlerdir. Tarihte çalgıcılık ve eğlence işleri ile insanları eğlendiren romanlar günümüzde de bu meslek dalında devam etmektedirler. Bilindiği üzere bu durum yerli ve yabancı filmlerine de konu olmuştur. Çingene hayatını konu edinen dizi ve filmlere örnek vermek gerekirse bunlar; “ Gırgıriye, Cennet Mahallesi, Ateşli Çingene, Notre Dame’ın Kamburu, Çingeneler Zamanı, Gadjö Dilo vb.” (<https://www.sinefil.com/konu/cingeneler>, erişim tarihi: 10.11.2019). Günümüz şartlarında ise romanlar düşük gelirli işlerde çalışmaktadır. Bu iş alanları çoğunlukla çöp ve kâğıt toplayıcılığı, hurdacılık, seyyar satıcılık, temizlik görevliliği ya da otellerde düşük ücretli işlerde çalışmaktadırlar. Antalya gibi turizm odaklı bir kentte yaşamaları romanların turistik otellerde iş bulma olanağı sağlamış ve bu alanlarda çalışmaya başlamışlardır. Otellerde genellikle temizlik görevlisi, garson, komi ya da eğlence gecelerinde çalgıcılık ya da çeşitli eğlence dans gösterilerinde çalışmaktadırlar. Romanların genellikle yüksek gelir getirmeyen işlerde çalışmaktadırlar.

Antalya ilinin ikliminin yerleşmeye elverişli olması, kış mevsiminin ılıman olması yaz aylarının uzun sürmesi, gündüz sürelerinin güneşli geçmesi vb. durumlar ve topoğrafyanın merkezde düz olması romanların yerleşik düzene geçmesini kolaylaştırmış ve göç almasına imkân sağlamıştır. Tarihsel olarak bakıldığında romanların Antalya’ya gelişi yaklaşık 150-200 yıl öncesine dayanmaktadır. Mekânsal olarak burada bulunan Yörüklerle bir arada yaşamış olmalarına rağmen Yörük kültürü ile etkileşimde bulunmamışlardır.

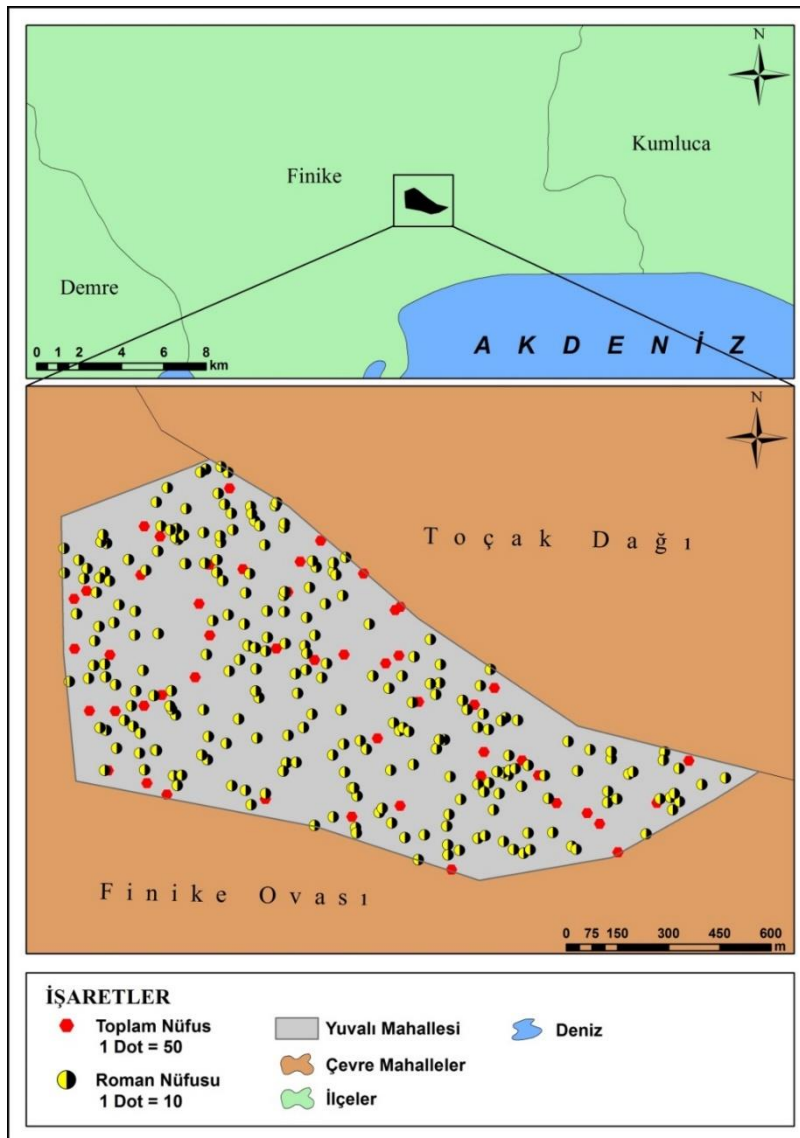
Tek tek ilçeler bazında inceleyecek olursak roman kültürü mekânsal alandan doğrudan etkilenerek günümüze gelmiştir. Geçmişte göçebe yaşam biçimini benimsemiş ve yıllarca bu şekilde yaşamış olan romanlar günümüzde yerleşik yaşam biçimini benimsemiş ve kendi kültürlerini bu yönde devam ettirmişlerdir.

Harita 3.1 Alanya Çıplaklı Mahallesi

Alanya ilinde yaşamakta olan romanlar atalarının Bulgaristan'dan buraya göç ettiklerini söylemişlerdir. Meslek olarak kültürleriyle özdeşleşmiş olan meslek dallarında çalışmamakta ve günümüzde hurdacılık ve seyyar satıcılık yaparak geçimlerini sağlamaktadırlar. Alanya'ya göç eden romanlar başlangıçta tarımsal faaliyetlerini sürdürmek için taşındıklarını belirtmişlerdir. İlerleyen zamanda ise tarımsal faaliyetler ya bitmiş ya da azalmıştır. Alanya ilinin yaz aylarında turizm sektöründe canlılık kazanıyor olması bile romanların iş bulmasında bir etken olmamaktadır. Roman kimliğini gizleyen roman vatandaşlar geçici iş bulabilmektedir. Alanya ilçesinde roman kültürünün mekânla etkileşimde olduğu roman göreneklerinin halkla özdeşleşmiş olmasından anlıyoruz. Daha

öncesinde bir arada yaşayan roman aileler günümüz şartlarında artık bir avlu içinde ya da aynı evde yaşamayıp farklı konutlarda yaşamlarını sürdürmekte ve modernleşmeye ayak uydurmaktadırlar. Sokak düğünleri ve günlerce sokakta süren düğün kutlamaları artık düğün salonları gibi kapalı alanlarda yapılmakta ve 1 ila 3 gün sürmektedir. Geleneksel Hıdırellez ve Kakava şenliklerini kutlanmamaktadır. Alanya'ya gelen romanların bir kısmı çevre illerden gelirken Alanya'da yaşayan romanların bir kısmı Anamur ilçesine göç etmişlerdir.

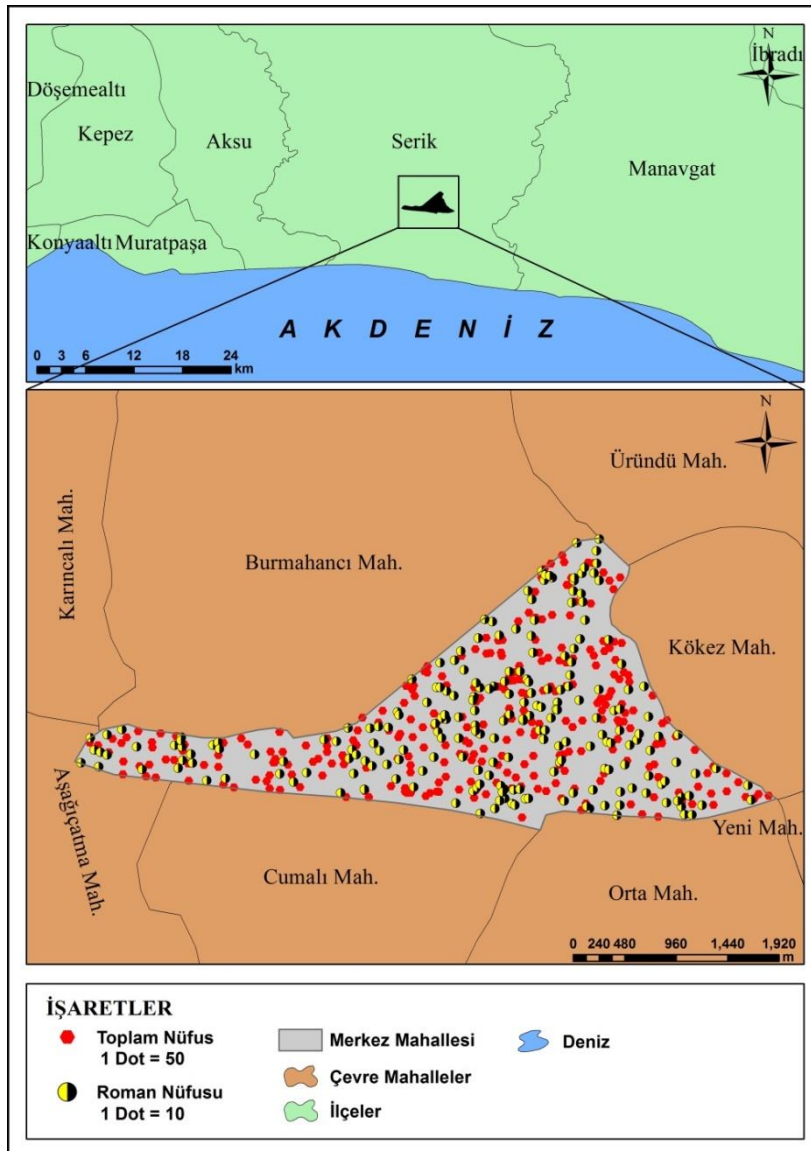

Harita 3.2 Finike Yuvalı Mahallesi

Finike ilçesi romanları Romanya'dan Antalya'ya 120 yıl öncesi göç ettiklerini ve Yuvalı Mahallesi dışında yaşamadıklarını belirtmişlerdir. Mekânsal olarak romanların mezhepsel etkileyen kültürel bir kaynaşma söz konusudur.

Alanya’da yaşayan romanlar alevi mezhebini benimsemezken Yuvalı mahallesinde yaşayan roman vatandaşlar alevi mezhebini benimseyerek kültürlerini bu mezhebe göre

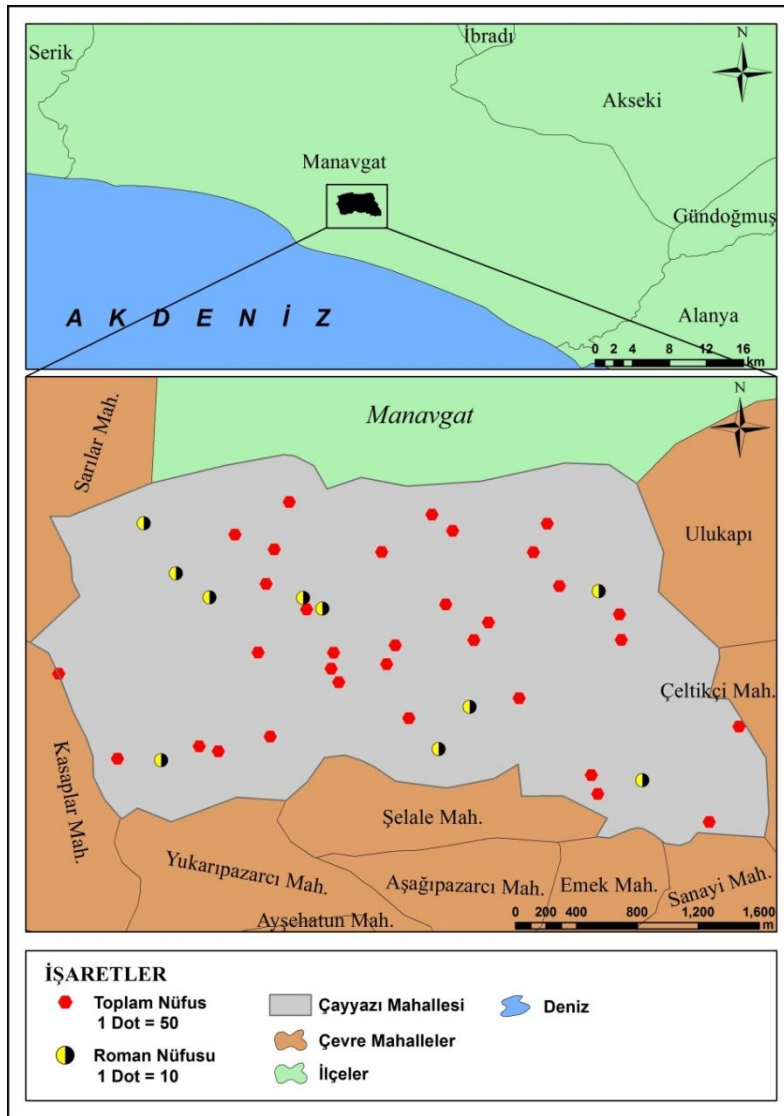
yaşamaktadır. Finike’de yaşayan romanlar geçmişte geçimlerini müzisyenlik yaparak sağlamakta iken günümüzde mevsimlik işçi olarak çalışmaktadırlar. Narenciye bahçelerinde havaların ısınması ve meyvelerin toplanma zamanı ile başlayan sezon havaların soğuması ile sonlanmaktadır. Küçük bir yerleşim yeri olan Finike Yuvalı mahallesinde romanlar mekânsal anlamda kendi içlerinde kapalı olmayı tercih etmişlerdir. Kendi içlerinde kız-alıp verme ile bulundukları mekânsal alandan uzaklaşmamışlardır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de sürdürülen renkli giyinme, takıp takıştırma vb. roman kadınlarının süslenmesi hala devam etmektedir.

Harita 3.3 Serik Merkez Mahallesi

Serik ilçesinde Abdal diye adlandırılan topluluk romanlarla karıştırılmaktadır. Mekânda yaşayan abdallarda kendilerine roman ya da çingene tabirini kullandırtmamaktadır.

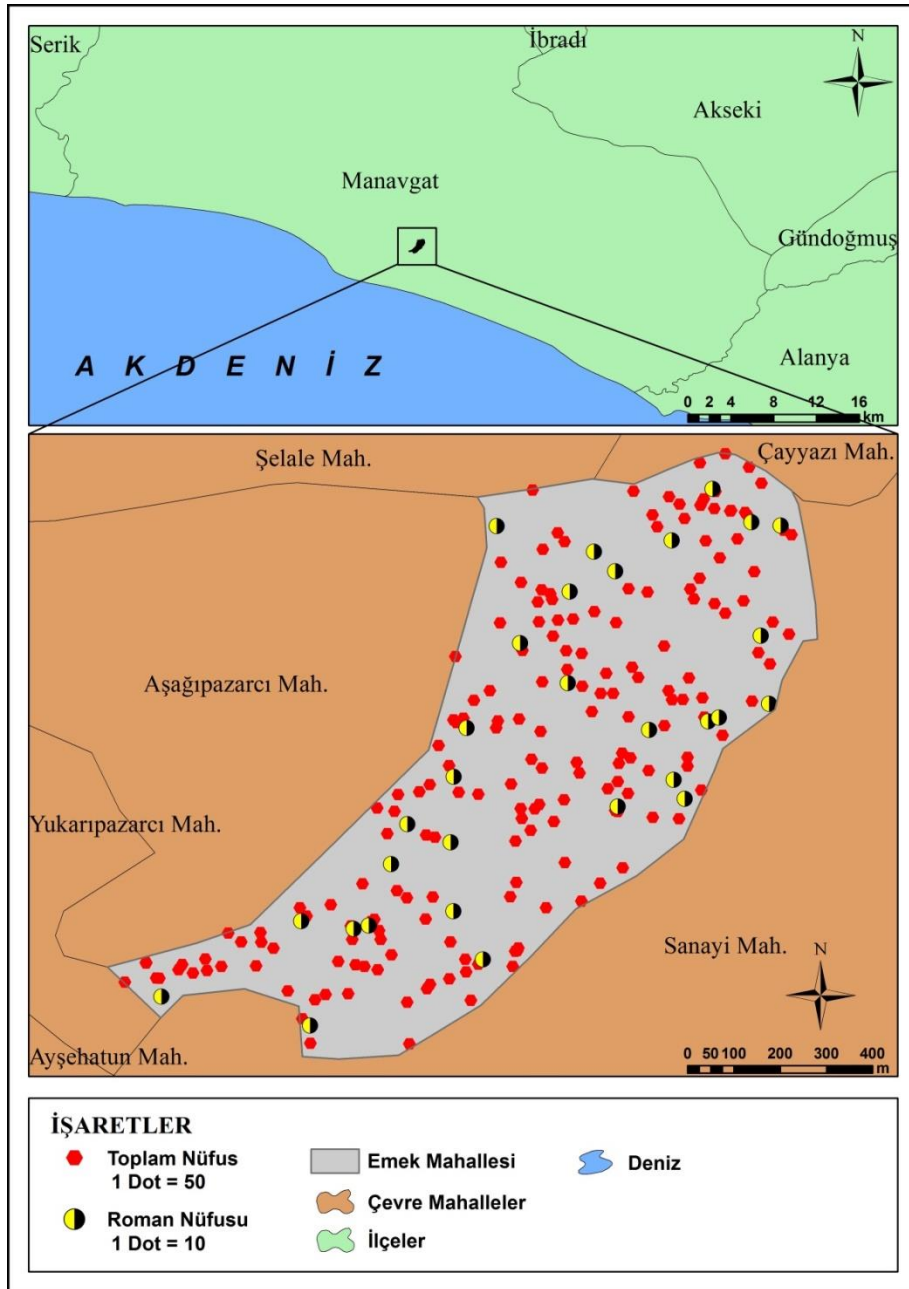
Yerel halk tarafından birbirlerine benzetilmektedirler. İki kültüründe müzisyenlikle uğraşması kapalı bir toplum anlayışlarının hâkim olmasından kaynaklı yöre halkı çingene mahallesi ya da günümüzde ki adı ile Abdallar Mahallesi şeklinde adlandırılmış ve bu mahalleyi izole etmişlerdir. Mekânsal anlamda bakıldığında ekonomik olarak diğer yerleşim yerlerinden biraz daha iyi durumdadırlar. Serik'te yaşayan abdallar müzisyenlik dışında otellerde çalışmaktadır. Turizm sektörü daha baskın olduğundan iş olanakları bu yönde ilerlemiştir. Kadınların büyük bir çoğunluğu çalışmaktadır.

Harita 3.4 Manavgat Çayyazı Mahallesi

Manavgat ilçesinde yaşayan romanlar kendilerini hem Abdal hem de roman olarak görmektedirler. Mezhep olarak Aleviliği benimsemişlerdir. Nereden göç ettiklerine dair bir bilgilerinin olmadığını belirten romanlar atalarının uzun yıllar burada olduklarını iddia etmektedirler. “Çalgı çalmayana kız vermezler” geleneğinden dolayı Manavgat’ta yaşayan

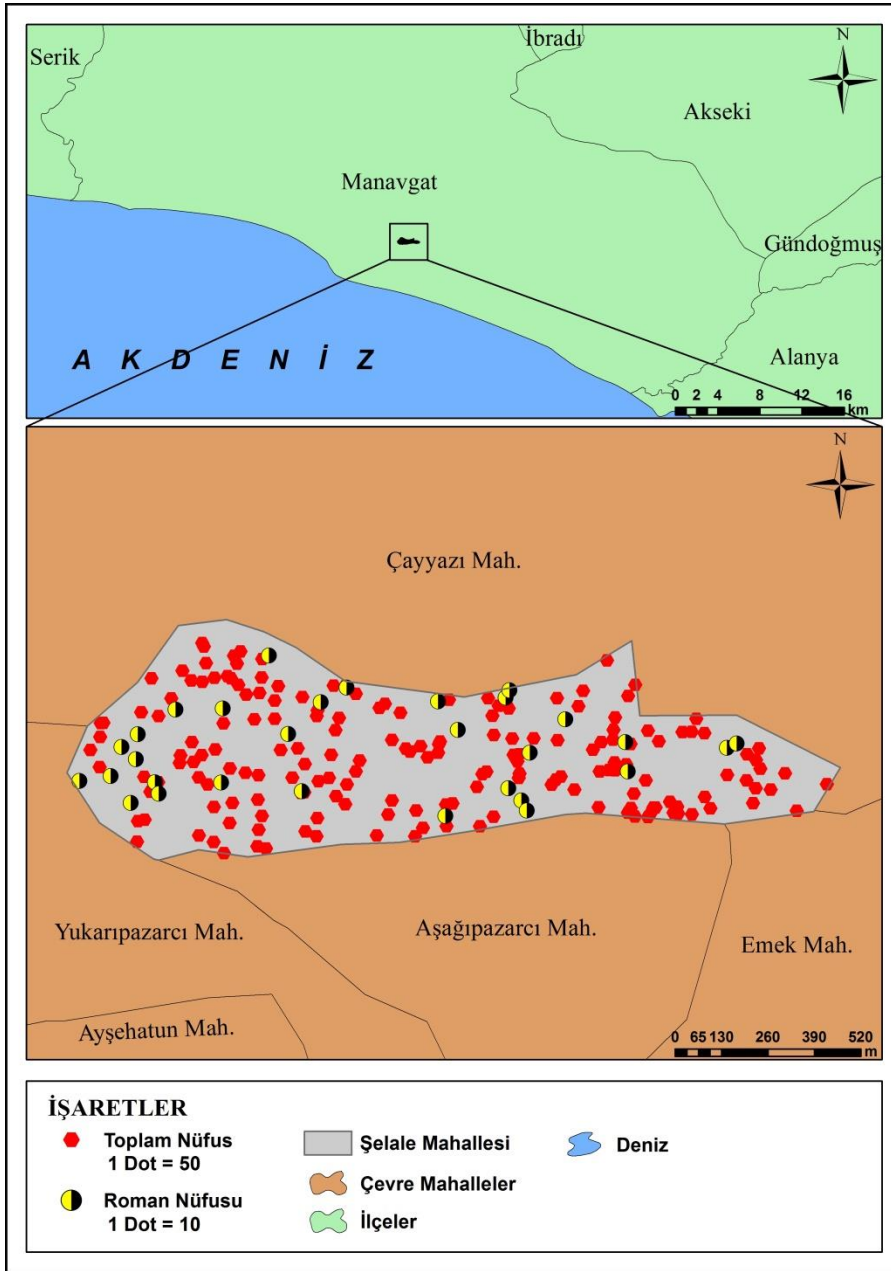
romanların hemen hemen hepsi çalgı çalmayı bilmektedir. Özellikle kadınlarında çalgı çalmayı bildiklerini belirtmişlerdir. Manavgat'ta yaşayan roman halkı kapalı bir toplum yapısı geleneğini devam ettirmektedirler. Dışarıdan kız alıp-verme olmamaktadır. Mahalle içerisinde de kendi kültüründen olmayanlar yaşamamaktadır. Burada dikkat çeken ise romanların seçtikleri meslek gruplarında küçük bir değişiklik olmasıdır.

Harita 3.5 Manavgat Emek Mahallesi

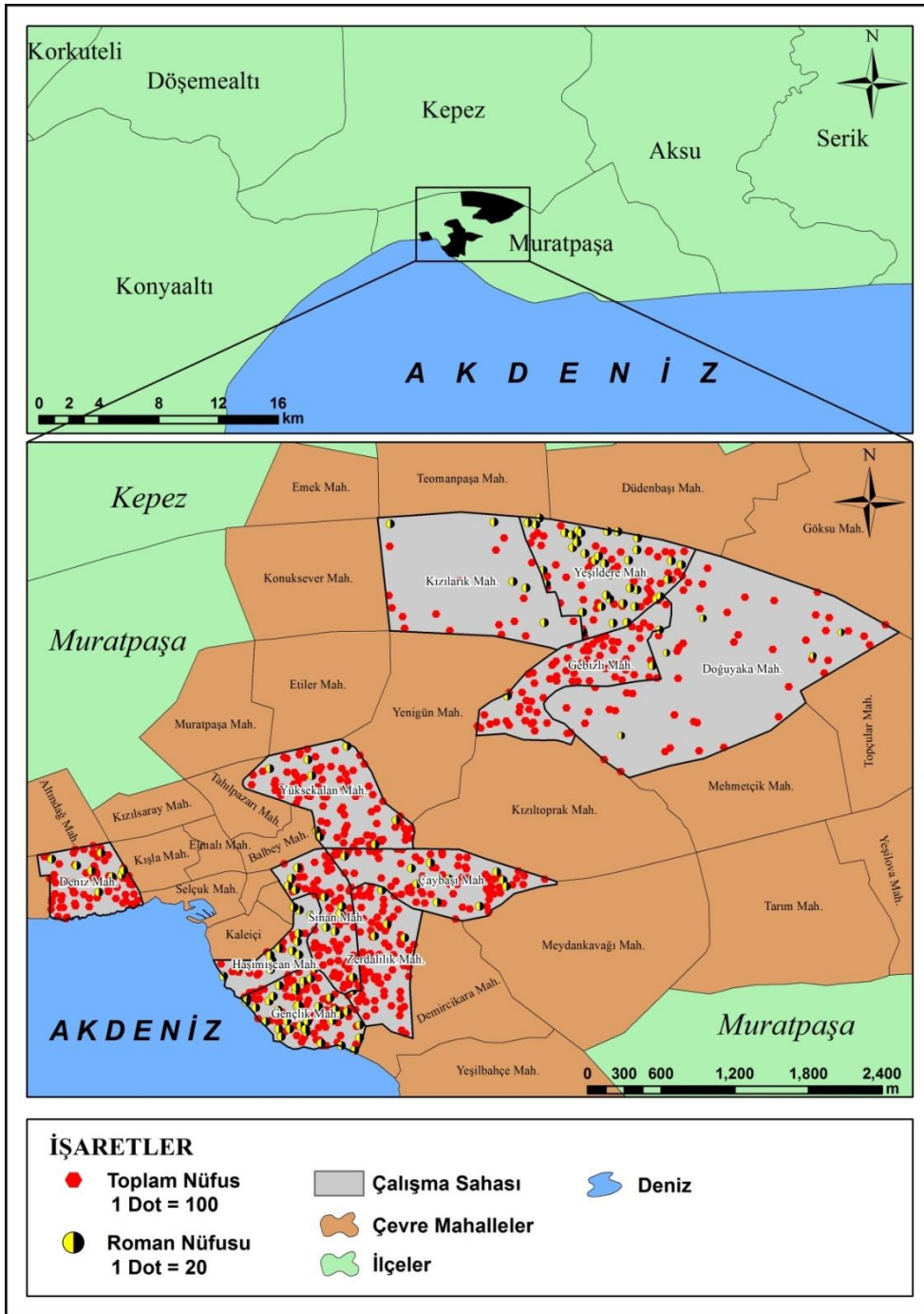
Manavgat'ta bu mekânsal alanda yaşayan romanların büyük çoğunluğu Belediye'de görev almaktadır. Düğünlerde çalgıcılık yaparak da geçimlerini sağlamaktadırlar. Geçmiş

yaşantılarında atalarının sepet örme-sepetçilik, köylerde takas usulü alışveriş yapmaları vb. gibi işlerle uğraşarak geçimlerini sağladıklarını belirtmişlerdir.

Harita 3.6 Manavgat Şelale Mahallesi

Geleneksel düğün anlayışlarını terk eden romanlar günümüz ekonomik şartlarında bir ya da iki gün düğün yapmakta ve bulundukları mekânsal alandaki düğün geleneklerini uygulamaktadırlar.

Harita 3.7 Muratpaşa İlçesi Roman Mahalleleri (Deniz-Yüksekalan-Sinan-Haşimişcan-Çaybaşı-Zerdalilik-Doğuyaka-Gebizli-Yeşildere-Kızılarık Mahalleleri)

Antalya merkez ilçe mahallelerinde yaşayan romanlar diğer roman gruplarından farklı oldukları gözlenmiştir.

Merkez ilçede özellikle zeytinköy tarafında roman nüfusu belirli alanda yaşayan romanların bir kısmı suça meyilli iken diğer kısmı modern yaşamdan etkilenecek mekânsal alanda dikkat çekmemektedir. Kendi mahalle alanlarını oluşturan romanlar roman olmayanlarla sınırlı iletişim kurmaktadırlar. Mahalle sakinleri çoğunlukla kendi mahallesinden olmayan yani roman olmayan kişileri yabancı olarak nitelemekte ve kendilerini

hor göreceğini düşündüğü için kapalı kalmayı tercih etmektedirler. Mekân ve kültür ilişkisine bakıldığında romanlar bulundukları ülke, mekân, din, dil fark etmeksizin bulundukları ortama kendilerince uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Mekânsal ortamlarına bakıldığında ise kentsel ilerleyişin yavaş olduğu yerlerde romanlar kendi renkli hallerini binalarının renklerine kadar belirgin bir şekilde yansıtmaktadır fakat kentsel bir dönüşüm içerisinde olan mahallelerde daha çok bir arada kalmaya çalışarak sadece kendilerini temsil eden kıyafetleri ve müzik türlerini yansıtmaktadırlar.

3.10. Kültürel Peyzaj ve Mekân

20.yüzyıl başlarında coğrafya alanında peyzaj çalışmaları çevresel determinizme tepki olarak ortaya çıkmış ve peyzajı konu alan çalışmalar doğal ve fiziki coğrafya şartlarının insan faaliyetlerini etkilemesinden ziyade daha çok insanların doğayı kendileri için nasıl değiştirdiklerini konu edinir. Kültürel coğrafya, Amerikan beşeri coğrafyasında Berkeley Okulu araştırmaları ile 1920 ve 1930 yıllarında ortaya çıkmıştır. (Arı,2005 :13).

Kültür coğrafyası veya kültürel coğrafya insanların içinde yaşadıkları fiziki çevreden ziyade insanların kültürel öğelerinin ön plana çıkmasıdır. Öğrenilen bir davranış olan kültür, kültürel normlar vasıtasıyla günümüze aktarılmıştır. Aktarılan bu normlar konuşma, davranış biçimi, değerler sistemi vb. olmaktadır. Kültürün dinamik olması ve her yeni neslin miras olarak aldığı kültürel özellikler zamanla değişime uğrar ve yeni kültürel özellikler kazanır. (Özgüç ve Tümertekin, 2011: 96).

Peyzaj kültürel bir imaj olmakla birlikte, çevreyi yapılandıran ve temsil eden bir görselliktir. Peyzaj resimlerde, yazılı eserlerde, taşın toprağın ya da bitkilerin üzerine çizilmiş olan sembollerle de temsil edilebilir. (Cosgrove ve Daniels'den akt. Arı, 2005 : 13).

Fiziki arazi görünümleri, bitki örtüsü ve toprak gibi unsurlar doğal peyzajı (natural landscape) oluşturmaktadır. İnsanın bu peyzajı kendi etkileri sonucu şekillendirmesi ve değiştirmesiyle birlikte insana özgü karakteristik özellikleri yansımasıyla kültürel peyzaj (cultural landscape) ortaya çıkmıştır (Arı, 2005:13).

Bir mekânın peyzajı kültürü anlamada bize ipucu verir. İnsan faaliyetleri sonucu ortaya çıkan peyzaj geçmişte insanların nasıl yaşadığı, şuan nasıl yaşadıkları ve gelecekte nasıl yaşayacakları hakkında bilgi verir. Kültürel peyzaj içerisinde bulunan her bir öğe bulunulan yerdeki kültürü anlamamızda bize yardımcı olur. (Arı, 2005 : 13).

Çingenelerin ayrılmaz parçası olan ve seyahat ederken tercih ettikleri üstleri kapalı olan karavanlar çoğunlukla Almanya'da, Avrupa ülkelerinde, İskandinavya'da, İtalya ve Fransa'da kullanılmışlardır. Romanlar çingene olmayanları Gajo olarak adlandırmaktadır. Gajolar romanların karavanlarını ve karavanlarla ilgili tüm tente ve süs benzeri araçlarını yapmaktadırlar. Balkanlarda ve Türkiye'nin birçok bölgesinde romanlar at arabalarında ya da sığınak olarak kullandıkları taşıtlarda gerilmiş tente benzeri karavanlarla yolculuk

etmektedirler. Romanlar karavanlarını satabilir ya da çıkın haline getirdikleri tüy yataklarını, mutfak eşyalarını, çamaşırlarını bu araçlarla taşıyarak yolculuk edebilirler. (Yoors, 2005: 21).

Günümüzde ise bu durum farklıdır. Tarihte karavanlarla seyahat eden romanlar günümüze kadar olan süreçte göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçmiştir. İlk yerleşmeleri boş arazilerde çadırlarla başlayan ve daha sonra buldukları boş arazilerde gecekondulaşmayla birlikte yerleşik bir hayata devam eden romanlar günümüz şartlarında apartman dairelerine taşınmışlardır. Romanlar yaşadıkları mahallelerde kapalı bir toplum yapısına sahiptir. Roman olmayanların mahallede ikamet etmesi sık rastlanılan bir durum değildir. Bunun önüne geçmek için bazı roman mahallelerinde TOKİ konutları yapılarak mahallenin çingene mahallesi niteliğinden kurtararak topluma açık hale getirilmesi hedeflenmiş ve mahallelerdeki olası rahatsızlıklar giderilmek istenmiştir. Bu mahalleye örnek vermek gerekirse Muratpaşa ilçesinde yer alan Zeytinköy yerleşkesidir. Zeytinköy artan nüfustan dolayı 4 farklı mahalleye ayrılmış ve romanlar Yeşildere mahallesinde yoğunlaşmıştır.

Foto 3.7 Zeytinköy-Yeşildere Mahallesinden Bir Görünüm

Yeşildere mahallesinde ve çevre mekânsal alanda TOKİ konutları inşa edilmektedir. Gecekondulaşmanın hüküm sürdüğü mahallede kentsel dönüşüm projeleri sağlanarak mahallenin mekânsal alanda gelişmesi amaçlanmış ve çalışmalar yapılmıştır. Dikkat çeken

özelliklerden birisi ise görüşmeler esnasında romanların apartman dairelerine yerleşmiş olmalarına rağmen eski gecekondü yaşamlarını devam ettirmeye çalıştıklarını belirtmektedirler. Kùltürleri gereğince küçük bir alanda kalmayı tercih etmediklerini, bahçe ve kapı önlerinde vakit geçirmek istediklerini dile getirmişlerdir.

Foto 3.8 Roman Mahallesinden Bir Görünüm

Genellikle romanların yaşadıkları mahallelerde görülen en belirgin özellikler şunlardır: düzensiz yapılaşma, ulaşım olarak yer yer zorluklar yaşanması ve alt yapı olarak gelişmeye ihtiyaç duyulmasıdır.

Foto 3.9 Roman Mahallesinden Bir Görünüm – Manavgat

Romanlar genellikle bir arada yaşamaktadırlar. Evler bir mekânsal alanda avlu içerisinde aile bireylerinin sayısına göre oluşan binalar bulunmaktadır. Bu avlu içerisinde aile dışından kimse oturmamaktadır. Genellikle müstakil ya da iki katlı evlerden oluşmakta ve oda sayı 2 oda ve 1 salon şeklindedir.

Foto 3.10 Roman mahallesinden bir görünüm-Manavgat

Binalar çoğunlukla derme çatma şeklindedir. Evler küçük ve maksimum iki katlıdır. Mahallenin genelinde ekonomik düzeyin düşük olması binaların yapısında da belirgin şekilde görülmektedir. Mahallede yaşayan romanlar genellikle kapı önlerinde oturmaktadır. Mahallede herkes birbirini tanımakta ve roman olmayanlar mahallede yaşamamaktadır.

Foto 3.11 Roman Mahallesinden Bir Görünüm –Serik

Diğer roman mahallelerine nazaran Serik ilçesinde yapılan görüşmelerde dikkat çeken özellik mahalledeki binaların diğer roman mahallelerinden farklı olmasıdır. Ekonomik olarak diğer roman mahallelerine nazaran gelişmiştir. Evler iki ya da üç katlıdır. Diğer roman mahallelerinde de görülen mahallede roman olmayanların oturmaması burada da dikkat çekmektedir.

Foto 3.12 Roman Mahallesinden Bir Görünüm- Serik

Genel olarak bakıldığında ise mahallelerde bulunan binalar tek katlı avlu içerisinde toplanmış ve bitişik düzendedir. Kentsel dönüşümün etkisi ve sosyo-ekonomik olarak apartmanlarda yer almaktadır. Görüşmelerde elde edilen bilgilerde mahallede daha çok ev sahibi konumunda olan romanlar bulunmakta, kiracı olan romanlar ise kendi ailelerinin yaşadıkları yerde yeni bir alan olmadığı için kirada oturmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

SONUÇ

Türkiye’de yaşayan birçok kültürel ve etnik gruplardan birisi de Çingenelerdir. Etnik kavimle ilgili, budunsal, kavmi şeklinde tanımlanmıştır (<https://sozluk.gov.tr/> erişim tarihi: 06.05.2020). Çingeneler tüm toplumlarda olduğu gibi kendine özgü aile, sosyal yapıları vardır ve ülkemizde de farklı bir etnik grup olarak devam etmektedirler. Bu çalışmada ki amacımız daha çok romanların sosyal ve kültürel yaşayışlarının mekândaki yansımalarının coğrafi bir bakış açısı ile analiz edebilmektir. Küreselleşme ile birlikte etnik kimlikler ön plana çıkmıştır. Türkiye’de etnik farklılıkların olması aslında ülkemizdeki toplumsal dinamiklerden kaynaklanmaktadır. Türkiye’de etnik grup ya da kimlikler gündemde olan bir husustur. Kimdir bu etnik gruplar? Bu etnik gruplar nereden gelmiş ve bu alanda ne yapmak istiyorlar? Sorularına yıllarca cevap aranmıştır.

Çingeneler toplumun hem sınıfsal yapısından hem statü düzeninden kaynaklanan eşitsizliklere maruz kalan sosyal gruplardandır. Bir yandan düzensiz işlerde düşük ücretle ve genellikle el emeğiyle çalışan “vasıfsız” işçilerin oluşturduğu bir emek havuzu ya da düzenli ücret kazanabilecekleri işlerden sürekli uzak tutulmuş ve hatta sömürülmek için bile değerli görülmeyen bir alt sınıf (underclass) olarak tanımlanabilirler. Diğer yandan Çingeneler hâkim kültürde genellikle “hor görülen” bir sosyo-kültürel gruptur. Yani Çingeneler hem kültürel hem de sosyo ekonomik açıdan tahakküm altındaki gruplardan birini oluştururlar (Fraser and Honneth’den akt. Kolukırık, 2004: 9).

Çingeneler dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Türkiye’de de farklı adlarla tanınırlar. Onlara karşı büyük bir önyargı oluşturan Çingene adı çeşitli atasözü ve deyişlerde günlük yaşamda da kullanılmaktadır. Bu tür anlatılar genelde aşağılayıcı ve küçümseyici ifadelerde kullanılmaktadır. Çingeneler bunca baskıya maruz kalmalarına karşın kimliklerini korumayı başarmış, yaşadıkları topluma uyum sağlama konusunda olağanüstü başarı göstermişlerdir (Kolukırık, 2012: 615).

Çingene adının nereden geldiği konusunda araştırmacılar farklı kaynaklar sunmaktadır. Kolukırık’ın Bakker ve Kyuchukov’dan aktardığına göre ‘çingene olmayanlar için kullanılan ‘gypsies’ kelimesinin iki kökü vardır. Bunlardan bir tanesi Egyptian diğeri ise Athinganoi veya Asingar’dır. İngilizce ’de ki gypsy, Fransa’da ki Gitan, İspanya’da ki Gitano Egyptian kökenlidir. Ayrıca bu tanımlama çok eskidir. Çingeneler Avrupa’ya ulaştıklarında ‘Mısır’ veya ‘Küçük Mısırdan’ geldikleri iddia edilmiştir. Çingeneleri tanımlamak için kullanılan bir diğer kelime Hollanda, İskandinavya ve Almanya’daki Zigauner, Fransa’da Tsigane, Romanya’da, Tigan Türkiye’de Çingene, İtalya’da Zingaro veya Zigano, Portekiz’de

Cigano ve diğer slav dilleri ve Çekoslovakya’da Cigandır. Bu kelimenin –Cigan- orijini hakkında iki teori vardır. Bazıları bunun çoğu çingene gruplarında erkeklerin yaptığı iş olarak demircilik, demir ticareti için İran’dan alınan bir kelime Kürtçe demirci ‘Asingar’ olduğunu belirtmektedir. İkincisi ise Güneydoğu Avrupa Ortodoks kilisesi tarafından doktrinlere aykırı olarak düşünülen insanları tanımlamada kullanılan terim olan Athingani’den geldiğini savunarak iki farklı yaklaşımı belirtmektedirler. Her ne kadar nereden geldikleri ya da nasıl tanımlandıklarına dair kesin bilgiler olmasa da romanlar geçmişte olduğu gibi günümüzde de bizimle yaşamaya devam etmektedirler. Ülkemizde bulunan romanlar esmer vatandaş, karaçi, poşa, çingene gibi çeşitli adlarla anılmaktadır. Çingenelerin Anadolu’ya geliş tarihleri hakkında kesin bir bilgiye ulaşılamamıştır. Fakat araştırma sahasında yapılan görüşmelerde romanların ülkemize yıllar öncesi girmiş olduklarını hatta Bizans döneminde Anadolu’ya gelerek burada bir yaşam olanı kurduklarını söylemişlerdir. Antalya’da yaşamakta olan çingeneler Bizans döneminden beri atalarının burada olduğunu iddia ederler. Bizans imparatorluğu zamanında çekmiş oldukları sıkıntılardan dolayı Osmanlı’ya sığınan çingeneler Türk kültürünü benimsemiş ve bunu devam ettirmişlerdir. Antalya’ya yerleşen çingenelerin büyük bölümü buraya Atatürk zamanında yerleşmişler ve günümüze kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Romanlar ya da Çingeneler bazı kaynaklara göre 1960’lı ve 1970’li yıllarda ülkemize girdikleri ve sayılarının 10.633 kişi kadar olduğu iddia edilmektedir. Resmi olarak sayılarının ne kadar olduğu bilinmese de tahmini olarak iddia edilen rakamlardan daha fazla kişinin olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada yer olan romanlar Antalya ilinin belirlenen seçili ilçelerinde yaşayan tahmini 1000 haneye yakın olmak üzere tespit edilmiştir. Bu mahalleler gerek turizm faaliyetleri gerek tarımsal faaliyetler ile uğraşanların yerleşmiş olduğu mahallelerdir. Mahallelerde yerli halkla aralarında uyumlu olmaya çalıştıkları gözlenmiştir. Bu mahallelerin yerli halkı ya da çevre mahallelerde yaşayan yerli halk geçmişte romanları dışlamış ve olumsuz bir şekilde yaklaştıklarını söylemektedirler. Fakat günümüz şartlarında romanlarında yerli halktan farklı tavır ve tutum olmadığı gözlenmiştir. Antalya turizme yönelik bir şehir olduğu için romanlar turizm alanlarında kendilerine yer edinmeye çalışmışlardır. Geçmişte gelenek ve göreneklerine sıkı sıkıya bağlı olan romanlar günümüzde mekâna uyum sağlama açısından eski gelenek ve göreneklerini bırakmış ve bulundukları mekânda hâkim olan gelenek görenekleri benimsemişlerdir. Bu çalışmada Romanların mekânsal eğilimleri araştırılmaya çalışılmış olup mekânlara yerleşmelerini hangi durumlarda gerçekleştirdikleri, mekânla olan ilişkileri, kültürel özellikleri ve kültür ile mekân arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmış ve sonuçlar elde edilmiştir. Yapılan gözlem, görüşme ve literatür çalışmasıyla Romanların geçmiş ve gelecek arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ortaya

çıkarılmaya çalışılmıştır. Romanlar bulundukları alanlarda dikkat çeken, ilgi gören ya da tam tersi durumlarla karşılaşmışlar ve gerek olumlu gerekse olumsuz durumlara maruz kalmışlardır. Romanlar yaşadıkları mekânsal alanda kendi kültürel özelliklerini yansıtmış ve dikkat çekmişlerdir.

Roman mahallelerine kültürel peyzaj açısından baktığımızda romanların kendilerini yansıtan mekânsal yapıları mevcuttur. Roman mahallesi adı altında Antalya’da belirli alanlarda toplanmış olmaları, oturdukları binaların derme çatma ya da müstakil olarak (bahçeli evlerde) bir avlu etrafında toplanmaları, kendilerini temsil eden renkli kıyafetleri gibi evlerinin de belirgin şekilde renklendirmiş olması dikkat çeken özellikleri arasındadır.

Romanlar için mekân kavramı farklı birçok faktörden oluşmaktadır. En çok etki eden faktör ise ailelerinin geçmişte bulundukları yerde yaşamış olması ve iş imkânlarının çeşitli olduğu mekânları seçmiş olmaları etkili olmaktadır. Tarihte de toplumsal olarak kapalı kalmayı tercih eden romanlar günümüzde de kapalı bir toplum yapısı şeklinde yaşamaya devam etmektedirler. Belirli mahallelerde yoğunlaşıp buranın “Roman Mahallesi” şeklinde adlandırılmasında da etkili rol oynamaktadırlar. Romanların kapalı bir toplum anlayışı sergilemelerindeki etkenlerden biride bulundukları mahallelerde de romanlar dışında kimsenin yaşamamasıdır. Bu şekilde kendi içlerinde belirli gelenek ve görenekleriyle yaşamaktadırlar. Romanların mekânsal eğilimini belirlemek üzere yapılan görüşmelerde yoğun olarak yerleştikleri mekânlar Finike, Serik ve Muratpaşa ilçeleri yer almaktadır. Dikkat çeken nokta ise bu yerleşimlerde özellikle geçmişte ailelerinin bu mekânsal alana yerleşmiş olmalarıdır. Finike ilçesi Yuvalı Mahallesi ve Serik ilçesi Merkez Mahallesi yerel halk tarafından roman mahallesi olarak adlandırılmaktadır. Bu mahallelerde romanlar dışında yerleşen bulunmaktadır. Mekânsal olarak roman olmayanların mahallelerde yaşamamayı tercih etmesinde yerel halkın tavır ve tutumu etkili olmaktadır. Kendi ailesinden olmayan ya da aynı roman kimliğini paylaşmayan kişilerin roman halkını anlayamayacağını düşündükleri için mahallede roman olmayanların yerleşmesine pek sıcak bakılmamaktadır. Çoğunlukla küçük mahalleler olması ve mahalle sakinlerinin akraba olmasından dolayı da roman olmayanlar bu mahallelerde yerleşmeyi çok fazla tercih etmemektedirler. Fakat Muratpaşa ilçesinde durum farklılık göstermektedir. Muratpaşa ilçesinde yaşayanlar romanlar dışında farklı etnik kökene mensup insanlarda bulunmaktadır. Bunun sonucunda bulundukları mekânın roman mahallesi olması ve roman olmayanlarında bu mahallede yaşadıkları için roman şeklinde adlandırıldıkları gözlenmiştir. Manavgat ve Alanya ilçelerinde ise az sayıda bulunan roman mahallelerinde diğer mahallelerde olduğu gibi roman mahallesi adlandırılması yapıldığı için roman olmayanlar burada yaşamamaktadır. Alanya’da yaşayan romanların

sayısı gün geçtikçe azalmaktadır. Bunun sebebi ise geçim sıkıntısı yaşamaları ve ailelerinin farklı bir şehir de yaşıyor olması etkili olmaktadır. Alanya’da geçim sıkıntısı ya da farklı sebeplerle şehri terk eden romanlar gittikleri farklı yerleşim biriminde ya roman mahallelerini tercih etmekte ya da roman olduklarını söylememektedirler. Roman mahallesi dışındaki mahalleleri tercih etmelerinde ise romanlara karşı olan önyargılardan kurtulmak istemeleri de etkili olmaktadır.

Yapılan görüşmeler sonucunda ise romanların eğitim düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Antalya’da yaşamakta olan romanların büyük çoğunluğunun eğitim seviyesi ilköğretim düzeyindedir. Lise düzeyinde eğitim alan kişi sayısı oldukça azdır. Üniversite eğitimi alan roman vatandaş yok denecek kadar azdır. Bunun sebebi ekonomik olarak geçim sıkıntısı çektiklerini ve eğitim masraflarını karşılayamadıklarını belirten romanlar çocuklarının lisans ve lisansüstü eğitimleri konusunda desteklememektedir. Okuldan arta kalan vakitlerinde çocuklar sanayi ya da belirli yerel işletmelerde çıraklık vb. iş bularak çalışmaktadırlar. Görüşme yapılan 16-25 yaş grubu bireylerde eğitim almak istemediklerini belirterek kendileri için önemli olanın iş bularak ekonomik açıdan rahat bir yaşam sürebilmek olduğunu belirtmişlerdir. Bundan dolayı romanlar ve roman çocuklar mekânsal olarak eğitim merkezlerine yakın olsalar bile bunu avantaj olarak tercih etmemektedirler. Romanlar çoğunlukla geçimlerini kâğıt toplayıcılığı, otellerde vasıfsız işlerde çalışarak, mevsimlik tarım işçiliği yaparak, ayrıca seyyar satıcılık ve profesyonel şekilde olmasa da müzisyenlik yaparak sağlamaktadırlar. Bunlara ek olarak roman kadınları falcılık yaparak aile bütçesine katkı sağlamaktadır.

Romanlar günümüz şartlarında Suriyeli mültecilerden dolayı çoğu iş alanında sıkıntı yaşamaktadır. Belediyelerin Suriyeli mültecileri desteklemesi üzerine işsiz kalan roman vatandaşları kurumların yapmış olduğu yardımlarla geçindiklerini söylemektedirler.

Romanlar geçmişte ve günümüzde de farklı dini inançları benimsemişlerdir. Romanlarda en dikkat çeken özellik ise bulundukları mekânlardaki inançları kendi inançları gibi benimsemiş olmalarıdır. Antalya’da yapılan görüşmelerde elde edilen sonuçlarda Sünni ve Alevi mezhebini benimsemiş olduklarını beyan etmişlerdir. Mezhepsel olarak farklı olsalar bile kendi içlerinde herhangi bir sorun yaşamamakta ve aynı mahalle içerisinde yaşamlarını sürdürmektedirler. Görüşmeler sonucunda Finike-Yuvalı Mahallesi Alevi mezhebini benimserken Manavgat ve Serik ilçesinde yaşayan romanlar Sünni mezhebini benimsemişlerdir. Türkoğlu’nun romanlarla ilgili yapmış olduğu bir çalışmada, romanlar bulundukları alanda Sünni mezhebini benimsediklerini, namaz kıldıkları belirten ve yerli halkla aynı şekilde yaşayan sadece “esmer” gördükleri için farklı olduklarını belirtmişlerdir.

(Türkdoğan, 2013: 390). Çalışma yapılan alanda Sünni olmayan romanlarla herhangi bir iletişimlerinin olmadığını, kız alıp vermelerin yapılmadığını belirtmişlerdir. Buna benzer durumda Antalya’da görülmektedir. Antalya’da yaşayan Sünni romanlarda Alevi mezhebini benimseyen romanlardan kendilerini ayrı tutmuşlardır.

Kendi geleneklerine göre kutladıkları Kahvebaba Şenliklerinde hep bir araya geldiklerini ve Abdal Musa türbesinde kurban kestiklerini belirtmişlerdir. Görüşmelerde ifade edilen bir diğer benzer özellik ise düğünleridir.

Romanların müziğe karşı olan ilgisi ve yetenekleri yadsınamaz. Hemen hemen her roman evinde kalrnet, darbuka, kanun, cümbüş, davul, keman vb. çalgı aletleri bulunmaktadır. Roman çocukları çok küçük yaşlarda yaşadıkları evde, mahallelerinde, sokaklarında ya da topluluklarında bu çalgı aletlerini kullanmayı öğrenirler. Romanlar için bu durum bir kimlik taşıyıcısı uğraştır (Türkdoğan,2013:394). Antalya da eğlence önceliği olan romanlarda davullar ise düğünlerde önem taşımaktadır. Bir düğünde ne kadar çok davul varsa o düğünün sahibinin varlıklı olduğunun göstergesi olduğunu belirtmişlerdir. Romanlarda çalgı çalmaya çocuk yaşta başladıklarını ve kadın ya da erkek ayırt etmeden herkesin bir çalgı çalabildiğini söylemişlerdir. Alanya-Serik-Manavgat-Muratpaşa ilçelerinde yaşayan romanlar geleneksel düğün anlayışlarını günümüz şartlarına uyarlamışlardır.

Geçmişte göçebe yaşayan ve artık yerleşik yaşama geçmiş olan romanlar yaşadıkları mekânların kültürel özelliklerini benimsemişlerdir. Yeme içme kültürleri, düğün ve bayramları, cenaze törenleri vb. yaşama dair her konuda bulundukları mekânların kültürel özelliklerini benimsemişlerdir. Tarihte göçebe şekilde yaşayan romanlar günümüzde artık yerleşik hayatı benimseyerek bu duruma uyum sağlamışlardır. Evlerini de yaparken ya da yerleşmek için seçtikleri mekânlarda geçmişte alışkın oldukları serbestlik anlayışlarına uygun tercih etmişlerdir. Her zaman bir arada olmayı tercih eden romanlar bu şekilde hem kendi kültürel özelliklerini günümüze taşımaya çalışmışlar hem de yerleştikleri mekânsal özelliklerin barındırdığı kültürü benimsemişlerdir. Romanlarda tek değişmeyen özellik ise kendilerine özgü renkli giyim tarzları, günü gününde yaşama anlayışları, her zaman eğlenceli olmaları ve müziğe duydukları tutkularıdır. Antalya’da bulunan romanlar kendilerini roman olarak görmemekte ve bu şekilde adlandırılmak istememektedirler. Özellikle Yenikapı ve Kaleiçi tarafında yaşamakta olan romanlar kendilerini Türk olarak tanımlamaktadırlar. Kayıt altına alınmayan ve kendini roman olarak görmeyen vatandaşlarda bulunmakta olup sayıları belirli değildir. Antalya Yeni Nesil Romanlar Sosyal Yardımlaşma Derneği bünyesinde roman vatandaşlara yardımlar yapılmaktadır. Bu kurumun bünyesinde 170’den fazla üye bulunmaktadır. Belirli tarihlerde toplanarak romanların sorunlarını tartışmakta ve gıdadan

giyeceğe pek çok malzeme ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktadır. Aynı şekilde Kemer, Alanya’da da Roman dernekleri bulunmakta fakat Serik’te yaşamakta olan romanlar kendilerini abdal olarak niteleyerek roman olmadıklarını iddia etmektedirler.

Sonuç olarak Antalya ili sınırları içerisinde bulunan Romanlar sınırlı alanda yaşamaktadırlar. Resmi rakamlara geçen ve gayri resmi olarak sayıları belirli olmayan romanlar bulunmaktadır. Günümüzde hala roman olduklarını söylemeyen ve bu durumdan çekinen kişiler bulunmakla birlikte roman olduğuyla gurur duyanlarda bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Altınöz, İ. (2013). *Osmanlı Toplumunda Çingeneler*. Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Arayıcı, A. (2008). *Avrupa'nın Vatansızları Çingeneler*. Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Arı, Y. (2005). *Amerikan Kültür Coğrafyasında Peyzaj Kavramı*, Doğu Coğrafya Dergisi, Erzurum.
- Asseo, H. (2007). *Çingeneler Bir Avrupa Yazgısı*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Atasoy, E. (2019). *Kültür Coğrafyası ve Etnocoğrafyanın Temelleri*, Değişim Yayınları, İstanbul.
- Berger, H. (2000). *Çingene Mitolojisi*. Ayraç Yayınları, Ankara.
- Cankara, P. (2012). “Bir Etnik Grup Olarak Çingenelerin Statüleri Hakkında Bir Analiz Derlemesi”, Haz. Levent Ürer, *Roman Olup Çingene Kalmak İçinde, Melek Yayınları*, İstanbul.
- Dişli, S. Ö. (2016). “Çingene mi Roman mı Bir İnşa Süreci” AÜDTCF Antropoloji Dergisi,(31), Ankara.
- Eriksen, T.H. (2004). *Etnisite ve Milliyetçilik. Antropolojik Bir Bakış*, Avesta Basın Yayın, İstanbul.
- Ertürk, S.A., (2010). *Kültürel Coğrafya: İnsan Kültür – Mekan*, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Fenton, S. (2001). *Etnisite, Irkçılık, Sınıf ve Kültür*, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Fotev, G., (1994). *Drugiyat Etnos*, Akademično İzdatelstvo “Prof. Marin Drinov”, Sofya
- Geertz, Clifford.,(1957). *Ritual and Social Change: A Javanese Example*, American Anthropologist.
- Geertz, Clifford.,(1973). *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*, Basic Book, New York.
- Gökbilgin, T. (1988). *Çingeneler. İslam Ansiklopedisi*, Cilt 3. Meb Yayınları, Ankara
- Gökçen, S.ve vd.(2008). *Biz Burdayız! Türkiye’de Romanlar Ayrımcı Uygulamalar ve Hak Mücadelesi*, Mart Matbaacılık, İstanbul.
- Güçlü, M. (2018). *Antalya 1932*. Er Yayıncılık, İzmir.
- Haşım, A. (2010). *Bize Göre*. Antik Yayınları, İstanbul.
- Kenrick, D. (2006). *Çingeneler Ganj’dan Thames’e*, Homer Kitapevi, İstanbul.
- Kenzer, M.S.,(1985). *Carl O. Sauer: Nascent Human Geographer At Northwestern*, California Geographical Society, U.S.A.

- Kervankıran, İ. ve Bulut, E. (2015) *Antalya İli Turizminin Gelişimini ve Etkilerini Yerel Halk Nasıl Değerlendirmektedir?*, Türk Coğrafya Dergisi (65).
- Kıvrın, F. Ve Uysal, M. (1992). *Antalya: Bir Kentin Portresi*. Fırat Yayınları, Antalya.
- Knight, M.M.,(1964). *Land and Life: A Selection from The Writings of Carl Ortwin Sauer, Journals of Economic History*, U.S.A.
- Kolukırık, S. (2004). *Aramızdaki Yabancılar Çingeneler*. Doktora Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kolukırık, S. (2006). Sosyolojik Perspektiften Türkiye Çingeneleri: İzmir Çingeneleri Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(1).
- Kolukırık, S. (2009). *Dünden Bugüne Çingeneler*. Ozan Yayıncılık, İstanbul.
- Kottak, Conrad. (2008). *Cultural Anthropology*. McGraw-Hill Companies, Incorporated.
- Leighly, J., (1976). Carl Ortwin Sauer 1889- 1975, *Annals of The Association of American Geographers*, Vol:66 No:3 pp: 337-348, U.S.A.
- Linton, R.(1945). *The Culturel Background of Personality*. Appleton Century Crofts, Michigan University, USA.
- Mezarcıoğlu, A. (2010). *Çingenelerin Kitabı*. Cinius Yayınları, İstanbul.
- Mitchell, D., (2003) *Dead Labor and The Political Economy of Landscape-California Living, California Dying*, Anderson K.(Editor), *Handbook of Cultural Geography*, SAGE Publicaiton, London.
- Onat, B. (1952). *Antalya*. Turizm Genel Müdürlüğü Neşriyatı, Antalya.
- Özey, R. (2014). *Kültürel Coğrafya*. Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Özgüç, N. ; Tümertekin, E. (2011) *Beşeri Coğrafya İnsan Kültür Mekân*, Çantay Kitapevi, İstanbul.
- Özkan, A. R. (2000). *Türkiye Çingeneleri*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Parsons, J.J., (1975). *Obituary: Carl Ortwin Sauer, The Geographical Journal*, Vol:141, No:3 pp:516-517, Blackwell Publishing, London.
- Paşa, Ahmet Vefik. (2000). *Lehçe-i Osmani*. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Sarı, C. ve Tepeli, Y. (2012). Türk Kültür Coğrafyasında Yerleşme Adları: Teke Yöresi Örneği. *Karadeniz Araştırmaları*, (35): 167-179.
- Sarı, C. ve Koçak, İ. (2012). *Dünden Bugüne Antalya*. T.C. Antalya Valiliği İl Kültür Turizm Müdürlüğü Yayınları. Antalya.
- Sauer, C.O., (1925). *The Morphology of Landscape, The Cultural Geography Reader*,Edt. Oakes T.S., Price P.L. 2008, Routledge pp: 96-104, New York.

- Sezgin, İ. (2015). *Osmanlı Romanları: Sosyal ve Ekonomik Hayatla İlgili Belgeler*. Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Slaveykoy, P. (2006). *Etnogeografiya*, Universitetsko İzdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski, Sofya.
- Slaveykoy, P. (2012). *Geodemografiya*, Universitetsko İzdatelstvo “Sv. Kliment Ohridski, Sofya.
- Smith, A.D. (2009). *Milli Kimlik*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Sol, S. (2010). *Edirne Kakava Şenlikleri*. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 12 Sayı 1(60-73).
- Solot, M. (1986). *Carl Sauer and Cultural Evolution, Annals of The Association of American Geography*, University of Teksas Press, Auistin.
- Somersan, S. (2004). *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve Irk*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Sayı 75, İstanbul.
- Schein, R.H.,(2004). *Cultural Traditions, Duncan J.(Editor), A Companion to Cultural Geography*, Blackwell Publishing,U.K.
- Türkdoğan, O.,(2006). *Etnik Sosyoloji. Türk Toplumunun Etnik Yapısı*, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Türkdoğan, O.,(2013). *Türkiye’nin Etnik Yapısı*, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.
- Tylor, E. B.,(1877), *Mr Tylor’s Review of The Principles of Sociology*, Oxford University Press.
- Uçum, Ö. (2008). *Kocaeli Çingenelerinde Evlenme Geleneği*. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kocaeli.
- Ünaldı, H. (2012). *Türkiye’de Yaşayan Kültürel Bir Farklılık: Çingeneler*. Batman University International participated Science and Culture Symposium, 18-20 April, Batman, 615-626.
- Üner, S. (1972). *Nüfus Bilim Sözlüğü*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Sayı 17, Ankara.
- Yoors, J. (2005). *Çingeneler Opré Roma*. Chiviyazıları Yayınevi, İstanbul.

İnternet Kaynakları

<http://www.antalya.gov.tr/antalya-tarihi> (erişim tarihi: 23.05.2019).

<https://www.antalyaff.com/tr/> (erişim tarihi: 06.03.2020).

<https://www.atlasdergisi.com/kesfet/kultur/hindistan-cingeneleri.html>

(erişimtarihi:

19.05.2019).

<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>, (erişim tarihi: 23.03.2019).

<https://dress-tr.techinfus.com/svadba/cyganskie/> (erişim tarihi: 24.04.2019).

<http://www.edirnetv.com/> (erişim tarihi: 06.03.2020).

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kakava-senligi-ne-zaman-2019-kakava-hidirellez-senlikleri-programi-41200355> (erişim tarihi: 24.03.2019).

<https://islamansiklopedisi.org.tr/cingeneler>, (erişim tarihi: 18.05.2019).

<https://www.milliyet.com.tr/galeri/ingiliz-cingeneler-44664/1> (erişim tarihi: 06. 07.2019)

<https://sozluk.gov.tr/> (erişim tarihi: 21.06.2019).

<https://www.trakyanet.com/rumeli/makale/trakya-halklari/1453-cingeneler.html?showall=1> (erişim tarihi: 18.05.2019).

<https://www.trthaber.com/haber/yasam/kakava-senlikleri-yarin-baslayacak-312642.html> (erişim tarihi: 24.03.2019).

<https://www.turizmhabermerkezi.net/haber-antalya-altin-portakal-film-festivali-baslamadan-10992.html> , (erişim tarihi: 25.03.2019).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Etnik_grup, (erişim tarihi: 22.02.2018).

<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ingeneler> (erişim tarihi: 22.02.2018).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Tuğba YENİGÜN
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Afyon Cumhuriyet Lisesi
Lisans Diploması	Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
E-Posta	yngn.tuba@gmail.com

